

**T.C.
FATİH ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI**

ÂBİD EFENDİ'NİN DÎVÂNÇE'Sİ

(İnceleme-Metin-Sözlük)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mahmut KAPLAN**

**Hazırlayan
Fatma Nur GÜLEN**

İstanbul-2011

ONAYLAMA SAYFASI

Öğrenci: Fatma Nur GÜLEN
Enstitüsü: Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Tez Konusu: Âbid Efendi'nin Dîvânçe'si
Tez Tarihi: 26 Ağustos 2011

Bu tezin şekil ve içerik açısından Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet GÜMÜŞKILIÇ
Anabilim Dalı Başkanı

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı 51070919 numaralı öğrencisi Fatma Nur GÜLEN tarafından hazırlanan bu tezin Yüksek Lisans Tezinde bulunması gereken yeterliliğe, kapsama ve niteliğe sahip olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Mahmut KAPLAN
Tez Danışmanı

Tez Sınavı Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Mahmut KAPLAN

.....

Doç. Dr. Yusuf ÇETİNDAG

.....

Yrd. Doç. Dr. Nurgül ÖZCAN

.....

Bu tezin Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Yazım Kılavuzunda belirtilen kurallara uygun formatta yazıldığını onaylıyorum.

Doç. Dr. Mehmet KARAKUYU
Müdür

ÖZET

ÂBİD EFENDİ’NİN DÎVÂNÇE’Sİ

Zengin ve tarihi geçmişe sahip Türk Edebiyatı, başta dîvânlar olmak üzere halen kayıp olan, değerlendirilmeyi bekleyen bir kültür hazinesidir.

Bu çalışmada, 19.yüzyılda yaşamış Âbid Efendi’nin Dîvânçe’si incelenip, transkripsiyonlu metni hazırlanmıştır. Eserin müellifi hakkında birçok kaynak araştırılması yapılmış; fakat herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bilinen 2 eseri vardır. Bunlardan edindiğimiz bilgiler ışığında hayatı ve edebi şahsiyetini tanıyabiliyoruz.

Dîvân şiiri, 19.yüzyıl şairlerinde genel itibariyle halk diline yakın sade bir dille ifade edilmek istenmiştir. Fakat güçlü şairlerin yetişememesi nedeniyle yazılanlar taklitten öteye geçememiştir. Bu çalışmaya konu olan Âbid Efendi’nin Dîvânçe’sinde de sade bir dille bu yüzyıl şiirini takip ettiğini görüyoruz.

Anahtar kelimeler: Dîvânçe, Âbid Efendi.

ABSTRACT

DÎVÂNÇE OF ÂBİD EFENDİ

Having rich and historical past Turkish Literature which is including in particular Dîvâns still missing, like a treasure to be evaluated.

In this study, Dîvân of Âbid Efendi lived in the 19th century is reviewed, prepared the text transcription. Many source investigations have been made about the Author of the Dîvân; but there is not reached any information. There are two well-known works. Light of the information we get from them we know his life and literary personality.

Dîvân poetry, poets of the 19th century as the general were asked to be expressed in plain language close to the public language. However, because of not living strong poets writes could not more than imitation. The Dîvânçe of the Âbid Efendi, which is the subject of this study we see that plain language poem of this century that followed, have brought an innovation about either content or shape.

Key words: Dîvânçe, Âbid Efendi.

İÇİNDEKİLER

ONAYLAMA SAYFASI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR CETVELİ.....	ix
ÖNSÖZ.....	1

GİRİŞ

Balkanlar'da 19. Yüzyıl Türk Edebiyatı.....	3
---	---

1. BÖLÜM

1.1. ÂBİD EFENDİ'NİN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ.....	6
1.2. ESERLERİ	7
1.2.1. Dîvânçe	7
1.2.2. Kıssanâme	8

2. BÖLÜM

2.1. DÎVÂNÇE'DEKİ ŞİİRLERİNİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ	8
2.1.1. NAZİM ŞEKİLLERİ	8
2.1.1.1. Kaside.....	8
2.1.1.2. Müstezât	9
2.1.1.3. Gazel	9

2.1.2. VEZİN	10
2.1.3. REDİF	11
2.2. ŞİİRLERİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ	12
2.2.1. TEMALARI	12
2.2.1.1. TASAVVUF.....	12
2.2.1.2. İTİKÂD.....	14
2.2.1.2.1. Allâh	14
2.2.1.2.2. Peygamberler	15
2.2.1.2.3. Melekler	21
2.2.1.2.4. Kitaplar	21
2.2.1.3. ŞAHISLAR	22
2.2.1.3.1. DİNİ TASAVVUFİ KİŞİLER	22
2.2.1.3.1.1. Ahmed Rufaî.....	22
2.2.1.3.1.2. Hâmân	23
2.2.1.3.1.3. Hz. Ali	23
2.2.1.3.1.4. Hz. Ebubekir	25
2.2.1.3.1.5. Hz. Fatıma	25
2.2.1.3.1.6. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin.....	26
2.2.1.3.1.7. Hz. Havva	26
2.2.1.3.1.8. Hz. Hızır	26
2.2.1.3.1.9. Hz. Osman	26
2.2.1.3.1.10. Hz. Ömer	27
2.2.1.3.1.11. On iki İmam.....	27
2.2.1.3.1.12. Ye'cüc ve Zülkarneyn	28
2.2.1.3.2. TARİHİ VE EFSANEVİ KİŞİLER	28
2.2.1.3.2.1. Abdülaziz.....	28
2.2.1.3.2.2. Besimi	28
2.2.1.3.2.3. Bihzâd	29
2.2.1.3.2.4. Feridun ve Nergis.....	29
2.2.1.3.2.5. Hacı Bektâşi Velî	29

2.2.1.3.2.6. Hafız-ı Şirazi.....	30
2.2.1.3.2.7. Hz. Züleyha	30
2.2.1.3.2.8. İbn-i Arabi	30
2.2.1.3.2.9. Karun.....	31
2.2.1.3.2.10. Nefî.....	31
2.2.1.3.2.11. Nemrud.....	31
2.2.1.3.2.12. Neriman ve Zal	32
2.2.1.3.2.13. Şeyh Bedreddin.....	32
2.2.1.3.2.14. Yezid	33
2.2.1.3.3. DİĞER KİŞİLER	33
2.2.1.4. ŞEHİRLER.....	34
2.2.1.4.1. Acem	34
2.2.1.4.2. Bedir/Huneyn	34
2.2.1.4.3. Çin.....	35
2.2.1.4.4. Habeş.....	35
2.2.1.4.5. Hayber	36
2.2.1.4.6. Hind.....	36
2.2.1.4.7. İstanbul.....	36
2.2.1.4.8. Kerbelâ	37
2.2.1.4.9. Mısır	37
2.2.1.4.10. Sünd	37
2.2.1.4.11. Üsküp ve Manastır	38
2.2.1.4.12. Yenişehir/Fener.....	38
2.2.2. ÜSLUP VE DİL	38

3. BÖLÜM

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	41
METİN KURULUŞUNDA DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR	42
SONUÇ.....	43
TRANSKRİPSİYONLU ÇEVİRİ METİN	44
KAYNAKÇA.....	253
SÖZLÜK	256
DİZİN	261

KISALTMALAR CETVELİ

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
Ans.	: Ansiklopedisi
C.	: Cilt
E.	: Ebyât
Ens	: Enstitüsü
G.	: Gazel
h.	: Hicri
Hz.	: Hazreti
K.	: Kaside
m.	: Miladi
MEB	: Milli Eğitim Basımevi
No.	: Numero
Nu.	: Numara
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
T.	: Tevarih
T.B.	: Terci-i Bent
Ünv.	: Üniversitesi
Yay.	: Yayınları
yy.	: Yüzyıl

ÖNSÖZ

Zengin tarihi bir geçmişe sahip Türk milleti, maddi-manevi kültüre ait pek çok eserler vermiştir. Dîvânlar, en kapsamlı ve en önemli diyebileceğimiz bu eserlerdendir. Dîvânlar, şairlerin sanat gücünü gösterdikleri gibi toplum hayatından derin izler de taşır. Şairlerin bütün şiirlerini belli bir düzen içinde oluşturan bu eserler kültür tarihimizin en önemli belgeleridir.

Tamamlanmamış dîvânlara, dîvânçe denir. Düzen ve içerikleri dîvânlarla aynıdır. Dîvânçelerde kaside, tarih, musammat, gazel ve kıtalar yer alır. Ama bir dîvânçede bu bölümlerden en az biri eksik olur. Dîvânçe, belli türleri seven şairlerin bilinçli bir seçimi olabildiği gibi, bir şairin dîvân dolduracak kadar şiir yazamadan ölmesi nedeniyle de oluşabilir. Figânî ve Fâzlı'nın Dîvânçeleri bu türdendir.

Bu tez çalışmasında, 19.yüzyılda yaşamış, hayatına dair yeterli bilgiye ulaşamadığımız Âbid Efendi'nin Dîvânçe'si incelenip, transkripsiyonlu metninin hazırlanması amaçlanmıştır. Dîvânçe'nin başka nüshası bulunamadığı için tenkitli metin hazırlama imkânı bulunmamıştır. Metnin muhtevasında müellif hakkında bilgi edinmemizi sağlayacak bilgi de bulunmamaktadır. Şair, düşürdüğü tarihlerde çevresindeki bazı kişilerin isimlerinden bahsetsede adı geçenlerle ilgili kaynaklarda bilgiye ulaşamamıştır. Metin, transkribe edilerek günümüz Türkçesine aktarılmış ve içeriği incelenmiştir.

Üç bölümden meydana gelen çalışmamızın birinci bölümünde; eserden yola çıkılarak Âbid Efendi'nin hayatı ve eserleri, ikinci bölümünde eserin dil, vezin, redif, nazım şekilleri ve tematik olarak dîvân incelemesi; üçüncü bölümünde ise transkripsiyonlu çevirisi yer almaktadır. Her bölüm, eser metninden alınan örneklerle desteklenmiş, redif, nazım şekli bölümleri grafiklerle gösterilmiştir.

Elde edilen bilgiler sonuç bölümünde değerlendirilmeye çalışılmış ve kaynakçada yararlanılan kaynaklar belirtilmiştir.

Tezimde bana danışmanlık yapan, bilgi ve tecrübesiyle destek olan, sabır ve özverisiyle çalışmamı yönlendiren değerli hocam Prof. Dr. Mahmut KAPLAN'a teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca bilgi ve birikimiyle destek olan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Turgut KARABEY ve Yrd. Doç. Dr. Nurgül ÖZCAN'a şükranlarımı sunarım.

2011-İSTANBUL
Fatma Nur GÜLEN

GİRİŞ

BALKANLAR'DA 19. YÜZYIL TÜRK EDEBİYATI

“6.yüzyıldan beri Türk kavimlerinin yerleşmiş olduğu Balkan yarımadası- Balkan kelimesi Türkçede “dağlık” anlamındadır- 1354'ten 1913'e kadar Osmanlı yönetiminde kalmıştır.”¹

“Türklerin Balkanlar'a hakimiyeti Kosova savaşı (1389) sonrasında 14.yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. Balkanlar'da Türk Edebiyatı'da bu tarihten sonra başlar. 15.yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasal alanda da önemli olduğu bir dönemdir. Bu dönem edebiyatta da önemlidir. Böylece Balkanlar kendilerini Anadolu'da gelişip yeniden şekillenen Türk Edebiyatı'nın içerisinde bulmuştur.”² 14. ve 18. yüzyıllar arasında Balkan coğrafyası; edebiyatıyla, kültürüyle Türk usulü yaşamıştır.

Kültür kaynakları, çağlar boyu devam eden süreçte milletleri etkileyen, değiştiren, şekillendiren çok önemli bir mirastır. Türk Kültür ve Edebiyatı uzun yıllar boyunca Balkan Kültür ve Edebiyatı'nı besleyen en önemli kaynak olmuştur.

“Balkan Türk Edebiyatı'nın çok önemli bir yeri olan gelenek oluşturan dîvân, tekke edebiyatları aslında şiir edebiyatlarıdır. Batıya yönelince hikaye ve roman ayrı bir önem kazanır, fakat şiir daima ön planda yer almıştır.”³

Balkan Türk Edebiyatı; Türk ve Balkan edebiyatlarının birleşmesiyle oluşmuştur. Balkan Türk Edebiyatı'nı iki döneme ayırmak mümkündür. Edebiyatın

¹DELİLBAŞI, Melek: “Mustafa İsen, Varayım Gideyim Urumeli'ne Türk Edebiyatı'nın Balkan Boyutu” *Ankara Üniv. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM)* S:21, Ankara Bahar 2007.

² KAYA, İ Güven: “Yugoslavya Türk Halk Yazınına Gerçekçi Bir Bakış” *Tan Yayınevi, Piriştine* 1986,s.7.

³ ARTUN, Erman: “Balkan Türk Edebiyatlarına Genel Bir Bakış” *4. Uluslararası Kıbrıs-Balkan-Avrasya Türk Edebiyatları Sempozyumu, 9-14 Mayıs 2000 Makedonya, Bildiriler (Folklor/Edebiyat Dergisi 2001/1'de yayımlandı.)*

kök salıp geliştiği Osmanlılar dönemi ve daha sonrasında Osmanlı nüfuzunun bölgeden çekildiği yabancı unsurların kültür ve edebiyatta yer bulduğu dönemdir. Osmanlı dönemi edebiyatının dört önemli kolu: Dîvân edebiyatı, dini-tasavvufi halk edebiyatı, aşık ve anonim edebiyatıdır.

Diğer 2. dönemi diyebileceğimiz dış kaynaklardan etkilenen yabancı edebiyatıyla Balkan dil ve edebiyatı, çok farklı bir mecraya girmiştir. Kısacası Balkanlar'daki Türk edebiyatı hem bizim geleneğimizin bir devamını hem de çağdaş Balkan edebiyatının bir sentezini oluşturmaktadır.

Balkan coğrafyası, içerisinde birçok büyük şairin yetiştiği bir bölgedir. “Şair tezkirelerinde doğum yerleri verilen şairlerin neredeyse üçte biri Balkan şehirlerinde doğmuştur. Osmanlı devletinin coğrafi sınırlarının genişliği göz önüne alındığında bu dilimin oldukça büyük bir pay olduğu görülecektir.”⁴

Bu coğrafya şair yetiştiren şehirler içerisinde önemli bir dilim oluşturmaktadır. Bu şairlerden bazıları şunlardır: Hayalî, Hayretî, Usulî, İshak Çelebî, Esad Dede, İsmet, Vâlihî, Vusûlî, Priştineli Mesîhî...

Gelibolu	30
Bosna	26
Vardar Yenicesi	20
Üsküp	19
Manastır	17
Rumeli	17
Filibe	16
Selanik	16
Sofya	16
Belgrat	11

---

⁴KILIÇ, Filiz, BÜLBÜL, Tuncay: “Bulgaristan Doğumlu Divan Şairleri” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*”2007, S.43 s.49-66.

Halil eltik Balkanlarla ilgili yazdığı makalesinde, Rumeli şairlerinin Klasik Türk Şiirinde ayrı bir yer tuttuğunu, tezkirelerde yer alan şairlerin büyük bir bölümünün Rumeli kökenli olduğunu ve şiirimize birçok yenilik getirdiklerini ifade etmektedir. Bu yeniliklerinden biri olarak, Edebiyatımızda şehrengiz türünü Rumeli şairlerinin başlattığını dile getirir.

Bir şehri veya şehrin güzelliklerinin anlatıldığı eserlere *Şehrengiz* denilmektedir. İlk şehrengizi bir Rumeli şairi Priştineli Mesîhî yazmıştır.

Ayrıca bu yeniliklere, hece vezniyle şiir yazma eğilimini başlattıklarını ve şiirlerde işlenen *sevgili* ile *aşık* tiplerinin diğer şairlerinkine göre daha gerçekçi olduğunu ekler.

“Fuat Köprülü bir değerlendirmesinde, “*Bu serbest, rindâne aşk şiirlerinde, Hayâlî, İshâk Çelebi gibi Rumeli şairlerinde de gördüğümüz hususiyetler vardır: Samimilik, kuvvetli ilham, lâubâlîlik, gurur ve istiğnâ, mahallî renklere itina...*” (Köprülü 1988: 554) diyerek Rumeli şairlerinin diğer şairlerden ayrılan bazı özelliklerine işaret eder.”⁵

---

⁵ÇELTİK, Halil: “Rumeli Şairlerinin Klasik Türk Şiirine Katkıları” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4/8 Fall 2009, s.806.

1. BÖLÜM

1.1. ÂBİD EFENDİ'NİN HAYATI VE EDEBÎ ŞAHSİYETİ

Balkan şairlerinin şiirlerinde Rumeli şehirleri özellikle yer tutmaktadır. Yaşadıkları şehirleri şiirlere taşıyarak kendi şehirlerini de tanıtmış olurlar. Bu şehirlerden en fazla örneğini gördüğümüz ise Üsküp ve Manastır'dır. Üsküp, belli yolların kesişme noktasında bulunan "Roma, Bizans ve Slav yönetimleri sırasında da yörenin iktisadî, siyasî ve kültürel merkezi idi."⁶

Hayatı hakkında yeterli bilgiye ulaşamadığımız Âbid Efendi'nin Dîvânçe'sinde Üsküp ve Manastır'dan bahsetmesi şairin orada yaşamış olduğuna dair bize bir ipucu vermektedir.

Burc-ı Üsküb'den tülû' etdi Manastır şehrini

Def' a-yi şâlişde tenvîr etdi ol zât-ı kirâm (T.yk.22b/b.19)⁷

Manastır müftüsü-zâde Vecîhî Efendiyi

Gelip peyk-i ecel aqdem cinâna eyledi i' zâm (T.yk.24a/b.77)

Dîvânçe'de yer alan tarihlerde en son 1290/1874 tarihini düşmüş olması bize bu tarihte şairin hayatta olduğunu göstermektedir.

Şairin edebî şahsiyetine baktığımızda ise; elimizde iki eseri bulunan Âbid Efendi'nin Dîvânçe'sinde yer yer hatalı imlalarıyla karşılaştık. Sade, halk diline yakın bir üslupla kaleme alınmış eserde, hem hece hem aruz ölçüsünü kullanmış, yer

⁶ İSEN, Mustafa : "Kültür Tarihimizde Üsküp ve Üsküplü Divan Şairleri" *Türk Yurdu*, Sayı: 32, Ankara 1990.

⁷ Numaralandırmada ilk sırada eserde geçen konu veya şekil yapısı (K.:Kaside, T:Tevarih, G:Gazel, E:Ebyat gb.) ikinci sırada (yk.)varak numarası daha sonra (b.)beyit numarası verilmiştir.

yer ayet ve hadislerden iktibaslar yapmıştır. Gerek muhteva gerek şekil açısından 19.yy. etkilerinin bir devamı niteliğinde olan eserde Âbid Efendi, Nef'î'nin sözüm redifli kasidesine nazire yazmıştır.

Sırr-ı insân remziniñ şerh ü beyânıdır sözüm

Aşınâ-yı vaḥdetiñ hem ııırz-ı cānıdır sözüm

Kenzi maḥfi⁸ fethiniñ özge nişānıdır sözüm

Bezm-i cānda zi'l-yed-i rāz-ı nihānıdır sözüm

Mazḥar nice ol yüzden zī-me^c ānıdır sözüm (Tahmis yk.16b/b.8)

Başta Hz. Alî olmak üzere sonrasında büyük zâtlara, birçok tarikat şeyhine, velilere ayrıca bir bağlılığı, sevgisi olduğunu dile getirdiği ifadeleri olmuştur.

1.2. ESERLERİ

1.2.1. Dîvânçe

1865 yılında telif edilen ve başka bir nüshası şimdilik elde bulunmayan eser rik'â yazısıyla yazılmış toplam 84 varaktır. Eserin bilinen tek nüshası Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi no. 15979'da bulunmaktadır.

Eser münacat ve nat bölümleriyle başlayıp daha sonra bir murabba ile devam ediyor. 2 münacat ve 3 nat, 3 muhammes, 3 müseddes, mersiye, sitayiş-i cenab-ı Mevlevî, sitayiş-i Hacı Bektâşî Velî, sitayiş-i Nakşibendî, terkib-i bend, terci-i bend, taziye-yi beyt-i meşhur, tahmis, tevarih daha sonra 131 gazel, kıta, niyaz, şarkı, lügazla eser tamamlanıyor.

⁸ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.”El' Cili Abdülkerim, Lisanü'l-kader bi Nesini's-Sehar s. 34,İbn-i Arabî, Fütuhât-ı Mekkiye 3/167. Aclunî, Keşfü'l-Hafâ 2/173, Hadis No:2016.

1.2.2. Kıssanâme

İkinci eseri Kıssanâme'yi 1869 yılında telif etmiş, 27 sayfalık küçük bir eserdir. Eser Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Dîvânçe'sinden ulaştığımız bilgiye göre şairin Kasr-ı 'Ârifân adlı başka bir eseri bulunmaktadır.

Metne kaşr-ı 'ârifân şerhe nazar-ı 'âşıkân

Böyle zîbâ yâd edip ol hazret-i şeyh-i hümâm (T.yk.22b/b.25)

2. BÖLÜM

2.1. DÎVÂNÇE'DEKİ ŞİİRLERİN ŞEKİL ÖZELLİKLERİ

Âbid Efendi, Dîvânçe'sinde birçok nazım şekli örneğini kullanmıştır. Şair eserine münacat ve nat bölümleriyle başladıktan sonra bir murabba ile devam ediyor. 2 münacat ve 3 nat, 3 muhammes, 3 müseddes, mersiye, sitayiş-i cenab-ı Mevlevî, sitayiş-i Hacı Bektâşî Velî, sitayiş-i Nakşibendî, terkib-i bend, terci-i bend, taziye-yi beyt-i meşhur, tahmis, tevarih daha sonra 131 gazel, kıta, niyaz, şarkı, lügazla eserini tamamlıyor.

2.1.1. NAZIM ŞEKİLLERİ

2.1.1.1. Kaside

Kasidelerinde başta Hz. Peygamber ve Hz. Alî'yi anlattığı pek çok şiiri vardır. Nef'î'nin sözüm redifli kasidesine nazire yazmıştır. Kasidelerinin beyit sayısı 31, 14, 45, 33, 45, 57, 22'dir.

2.1.1.2. Müstezât

"Genelde mefûlü/mefâîlü/mefâîlü/faûlün kalıbıyla yazılır ve her mısranın altına mefûlü/faûlün mısrası eklenir."⁹ Dîvânçe'de iki müstezât yer almaktadır.

Ahlâk-ı güzel yâr ile dil eyledi ülfet

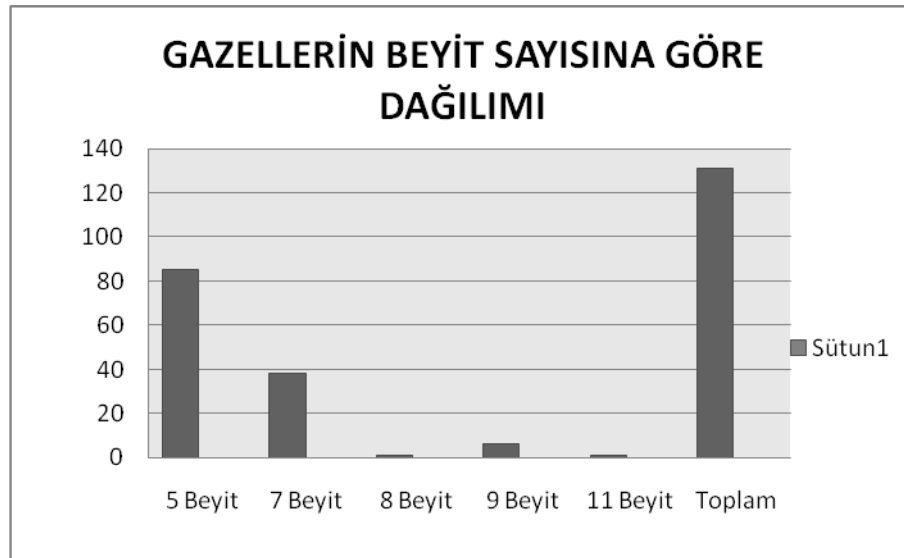
İşte bu devlet

Lal' -i lebi mest etdi beni koyamadı tākāt

Cânıma minnet (G.20 yk.28b)

2.1.1.3. Gazel

Eserde toplam 131 gazel bulunmaktadır. Bunlar 5 ile 11 beyit arasında değişmektedir. Beyitlerin 85 tanesi 5 beyit, 38 tanesi 7 beyit, 1 tanesi 8 beyit, 6 tanesi 9 beyit, 1 tanesi 11 beyittir.

⁹ İPEKTEN, Haluk: *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul 2004, s. 33.

2.1.2. VEZİN

“Metinde, en fazla remel bahrinin “Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün”kalıbı kullanılmıştır. Remel bahrinin bu müseddes kalıbı Türk edebiyatında en çok kullanılan kalıplardandır.”¹⁰ Âbid Efendi de eserinde bu kalıbı çokça kullanmıştır.

Türk edebiyatının iki önemli kolu olan halk ve dîvân edebiyatı birbirinden etkilenmiş ve bu iki edebiyatla ortak eserler üretilmiştir. Dîvân şairleri, 16.yy.dan itibaren hece ölçüsüyle şiirler kaleme almaya başlamışlardır. Bu şairler içerisinde Rumeli şairleri de yer almaktadır.

“Rumeli şairleri, dîvân şiirinde heceyle şiir yazma konusunda öncülük etmişlerdir. Aruz vezniyle yazılmış şiirlerinde de çok sade bir söyleyiş tercih eden bu şairler, hece vezniyle yazdıkları şiirleriyle halk ve dîvân şiiri geleneğini bir arada devam ettirmiş ve iki edebî gelenek arasında bir köprü oluşturmuşlardır.”¹¹ Âbid Efendi’nin halk ağzıyla yazılmış örneklerine rastladığımız eserinde, hece ölçüsünü kullandığı nazımlar buna bir örnektir.

‘ Âbd-i ‘ âciz hem mücrimim
 Yâ Rab ‘ aşkın kı1 kerem
 Görünmeden cây-ı ‘ adem
 Yâ Rab ‘ aşkın kı1 kerem (Münacat yk.3b)

Bazı şiirlerde vezne uymayan beyitler olmuş bunlar örneklerle gösterilmiştir.

Manastır müftüsü-zâde Vecîhî Efendi
 Gelip peyk-i ecel aqdem cinâna eyledi i‘ zâm (T.yk.24a/b.77)

¹⁰ İPEKTEN, Haluk: Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergâh Yayınları, s.222

¹¹ ÇELTİK, Halil: “Rumeli Şairlerinin Klasik Türk Şiirine Katkıları” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/8 Fall 2009*, s.804-819.

Bu dil ki oldu sen şāha meftūn eyle efendim luḫfuna
 Bud^ç ile ḫālim etme dīger gün vaşlıñla eyle bendeñi maḫsūn (G.102
 yk.41a/b.1)

2.1.3. REDİF

Eserde toplam 75 redif kullanılmıştır. Bunların 36'sı Türkçe,

Ehl-i dünyā şanma kim bir ḫāle düşdü gönümüz
 İki mim bir ḫā ile yek dala düşdü gönümüz (Tazmin yk.15a/b.1)

25'i Arapça,

Füruḫt eyle daḫī esef olmada tā ḫalef selef
 Zillet ile daḫī şeref ḫand ü bükā ḫalef selef (G.75 yk. 36b/b.1)

5'i Farsça,

Cümle 'ālem kı1 naḫar bir meclis-i 'işret hemīn
 Bir birin fark etme yoḫ ḫiç yār-ı mest aḫyār mest (G.18 yk.28a/b.2)

5'i Türkçe-Arapça,

Kim bilmiş idiñ anda vefā sen de şabr yoḫ
 Raḫm eyler idi belki saña sen de şabr yoḫ (Tahmis yk.20b/bent 75)

3'ü Farsça-Arapça,

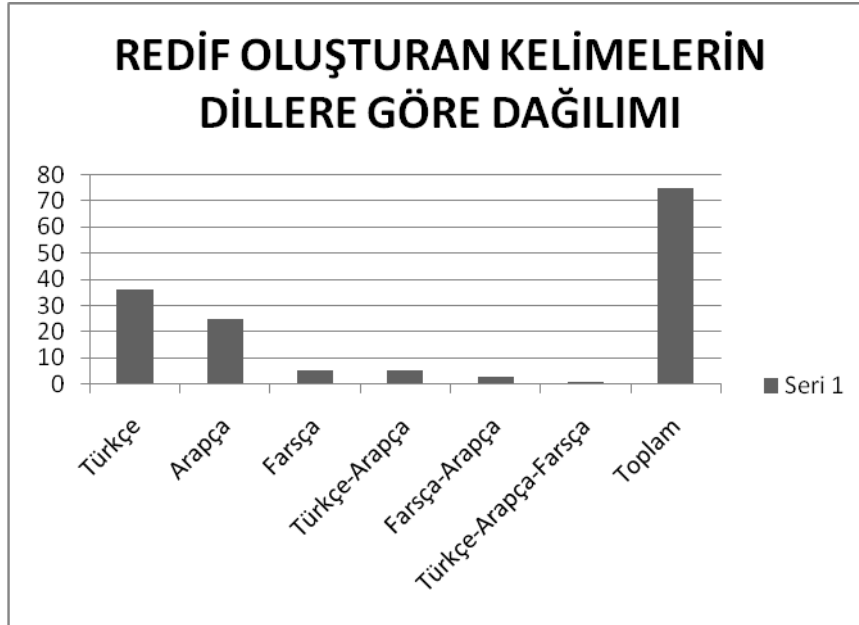
Meded senden kerem senden baña yâ hazret-i Hünkâr

‘Alîlem ben de ne eyle devâ yâ hazret-i Hünkâr (Sitayiş yk.11b/b.1)

1’i de Türkçe-Arapça-Farsça’dır.

Ûıldıkda ol şâh imâ-yı vuşlat bendesin etdi gâyetle maḥzûz

Ağyâr içinde ‘ahd-i firât bendesin etdi gâyet ile maḥzûz (yk.36a/b.1)

2.2. ŞİİRLERİNİN MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.2.1. TEMALARI

2.2.1.1. TASAVVUF

"Tekkelerde mutasavvıflar, medreselerde ise bilginler vasıtasıyla ortaya konan edebî ürünler, dinî ve tasavvufî bir karakter taşıyordu. Özellikle başlangıçta her

zümreden insana kapılarını açan tekkelerin bir kısmı, sonraki dönemlerde daha çok saray ve medrese çevresinde gelişip yayılma imkanı buldu."¹²

"Tasavvuf bütün dîvân şairlerinin şiirlerine çizgiler, renkler katmakta, yazarlar onun mecazlarıyla süslü, zengin manalı kelime, deyim ve terimlerinden büyük oranda yararlanmaktadır."¹³ Âbid Efendi, eserinde tasavvufu geleneğin öngördüğü şekliyle işlemiş; özellikle, Dîvânçe'sinden edindiğimiz bilgiyle tasavvufa dair bir esere tercüme yapmıştır.

Çabz u basta baĸma ' Âbid vech-i yâriñ âşikâr

Gösterir mir'ât-ı dil aña dolunca inbisât (G.70 yk.36a/b.5)

Âbid Efendi, başta Nakşî, Bektaşî ve Melamîlik olmak üzere birçok tarikatî övücü beyitler yazmış, hemen hemen hepsiyle gönül bağının olduğunu ifade etmiştir.

Nakşîyiz Beĸtâşî meşreble Melâmîlerdeniz

Râfîzî merdûdumuzdur bil bizim erkânımız (G.57 yk.34a/b.3)

"Rafîzîlik, başlangıçta Zeyd b. Alî'den ayrılan ilk İmâmîler'e daha sonra bütün Şîî fırkaları ile Şîî unsurları taşıyan bazı Bâtînî gruplarına verilen isimdir."¹⁴

Âbid Efendi eserinde silsilenâme'ye de yer vermektedir. Silsilenâme'si'nin adı *Bergüzâr-ı Hass u Amdır*.

Silsile-i tâhire oldu cihânda bî-nâm

Gelmek için zâhire ĸazret-i Faĸr-i Enâm (T. yk.23a/b.41)

¹² İSEN, Mustafa, 'Tezkirelerin Işığında Dîvân Edebiyatına Bakışlar 2- Dîvân Şairlerinin Tasavvuf ve Tarikat İlişkileri' 1989.

¹³ a.g.m.

¹⁴ ÖZ, Mustafa: İslam Ansiklopedisi, "Rafiziler" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı, C.34, İstanbul, 2007, s.396

İcmâl-i târih buña târih-i tâmdır dilâ

Cem' ile nâmı ola bergüzâr-ı hâşş u 'âm (T.yk.23a/b.47)

Silsilenâme: "Bir tarikatın birbirine icâzet veren şeyhlerinin isimlerini ihtiva eden liste anlamıyla kullanılmış, silsileyi oluşturan isimlerin yazılı olduğu belgeye silsile-nâme veya tomâr denilmiştir."¹⁵

2.2.1.2. İTİKÂD

2.2.1.2.1. Allâh

Metinde Allâh'ın; Rab, Hak, Hûda, Kerîm, Kadîr, Rahîm, Hakîm, Padîşâh, Mabûd, Mâlike'l-Mülk gibi isim ve sıfatları zikredilmektedir.

Allâh

Egerçi şabrı güç sūz-ı elemdir

Ebeveynine ecriñ versin **Allâh** (T. yk.24a/b.85)

Rab

Eyleyip şefkat Şefîka Hânım'a yevme'l-kıyâm

Hâzret-i Zehrâ'yı hem dem eylesin **Rabbi** aña (T.yk.24b/b.96)

Hudâ

Vaz' -ı hâmlin kıldı ta' kib şehâdet genc iken

Vâlidesin me'cür ede şabriñ verip zât-ı **Hudâ** (T.yk.24b/b.94)

¹⁵ TOSUN, Necdet: İslam Ansiklopedisi, "Silsilename" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı C.37, İstanbul, 2009, s.206/207

2.2.1.2.2. Peygamberler

Metinde, peygamberlerden Hz. Âdem, Hz. Nuh, Hz. Hûd, Hz. İbrâhim, Hz. İdris, Hz. Sâlih, Hz. Yakup, Hz. Lut, Hz. Yunus, Hz. İlyas, Hz. Harun, Hz. Elyesa, Hz. Zülkif, Hz. Yahya, Hz. İsmâ'îl, Hz. Yûsuf, Hz. Şuayb, Hz. Eyyûb, Hz. Lokman, Hz. Zekeriyya, Hz. İshak, Hz. Mûsâ, Hz. Dâvud, Hz. Süleymân, Hz. İsâ (Mesih) ve Hz. Muhammed söz konusu edilmiştir.

Hz. Âdem

İlk insan ve ilk peygamberdir. Kur'ân'da 7 ayı yerde geçer.

Dürüduñ nesl-i pâkinden görünce hazret-i **Âdem**

Anıñ için târik-i bezm-i cinândır yâ Resûlallâh (K.yk.5b/b.4)

Hz. İsâ (Mesih)

“Edebiyatımızda Hz.İsâ, nefesi ile hastaları iyileştirip ölüleri diriltmesi, tecerrüd ile göğe yükselmesi, fakat üzerinde iğne (sûzen) bulunduğu için güneş göğü olan dördüncü felek (çarh-ı çârüm)'te kalması, Allâh'ın ruhunu Cebrâ'il'in Meryem'e üflemesi neticesinde İsâ'nın doğması ile söz konusu edilir.”¹⁶

Mesih teşrîfini tebşîr için hayy etdi mevtâyı

Bu rütbe mübşiriñ feyz-resândır yâ Resûlallâh (K.yk.6a/b.10)

Hz. Yûsuf

Hz. Yûsuf'un güzelliği anlatılmaktadır. Hz. Yûsuf ayinesiyle meşhurdur. Aynada yansıyan güzelliğin Hz. Muhammed'in güzelliği olduğu anlatılmaktadır.

¹⁶ KURNAZ,Cemal: Hayalî Bey Dîvanı Tahlili, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, s.66-67.

Seniñ ‘aksiñ idi zâhir olan mir’ât-ı **Yūsuf**’da
Cemî‘-i rûy-ı aḥsende ol ândır yâ Resûlallâh (K.yk.6a/b8)

Hz. İdrîs

Kumaşı bulduğu ve yazı yazmayı geliştirdiği bilinir. Okuma ve yazmasıyla beyitte geçmektedir.

Oğudu Muşḥaf-ı ḥüsnünde ‘irfân olduğıñ maṭlab
Bilince ḥazret-i **İdrîs** mekânıñ eyledi a‘lâ (K.yk.6b/b.2)

Hz. Nûh

“Edebiyatımızda **Hz. Nûh**’a, gemisine, tûfana işaret eden şâirlerimiz çoktur. Hele Nûh’un yedi yüz veya bin sene yaşadığı hakkındaki rivâyet başlıca mazmunlardandır.”¹⁷

Verince bād-ı esmâ baḥr-i vaḥdet mevcine keşret
Kimi keşti-i **Nûh** ile kimi ma‘dûm olup ğarḳâ (K.yk.6b/b.3)

Hz. Sâlih

Musevilik ve Hıristiyanlık’ta adı geçmeyen Kur’ân’da adı geçen bir peygamberdir. Eserde Semud kavminden ve devesi Naka’dan bahseder.

Çılınca ḳavm-i **Şâlih**de cünûd nefsi-i nifâḳla güç
‘Azâb oldu Şemûda Nâḳa-yı rahmet bilâ-mehlâ (K.yk.6b/b.5)

¹⁷ ONAY,Ahmet Talât: Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, M.E. B.yayınları, s.386.

Hz. İbrâhîm

“Hz. İbrâhîm nebilerin büyüklerindedir ve en çok Nemrut tarafından ateşe atılması ve ateşin Allâh tarafından gülşene çevrilmesi ile anılır.”¹⁸

Ma‘ ârifle gör imdi nûr-ı **İbrâhîm** edip ıslâh

Ki nâr-ı **Nemrûd**’ı gülşen kılıp hem eyledi itfâ (K.yk.6b/b.6)

Hz. İsmâ’îl

Hz. İsmâîl, Hz. İbrâhîm’in oğludur. Oğlunu kurban etmesi anlatılmaktadır.

Fedâ-yı nefis eden ere risâletde olur râsih

Gelir hem çoç-ı **İsmâ‘îl** anıñ için oluna iftâ (K.yk.6b/b.7)

Hz. İshâk

İsrailoğulları Hz. İshâk’ın soyundan gelir. Kur’ân’da ismi geçen bir peygamberdir.

Zamân u kayd-ı şeyhide Hıallullâh istimdâd

Yüzünden irdi **İshâk**’ıñ tecelliler olup ifşâ (K.yk.7a/b.8)

Hz. Yakûb

Kur’ân’da İsrail ismi ile anılan, ismi O’nun yerine kullanılan peygamberdir. Beyitte ifade edilen manası ise Hz. Yakûb’un Hz. Yûsuf için sürekli feryad edip ağlaması ve bu yüzden gözlerinin görmez oluşundan bahsediliyor.

¹⁸ KURNAZ,Cemal: Hayalî Bey Dîvanı Tahlili, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, s.63.

Kemâl-i ‘aşk ile **Ya‘kûb** ederdi dâ’imâ feryâd
Erince bÿy-ı maĥbûbı iki kör eyledi bînâ (K.yk.7a/b.9)

Hz. Lût

Ahlaksızlıklarıyla azaba uğramış bununla ün yapmış olan Lût kavminden bahseder.

Olunca Kavm-i **Lût** nâşih ederlerdi fesâd ibrâz
Kılıp Nâmus-ı Ekber onları zîr ü zeber ĥattâ (K.yk.7a/b.11)

Hz. Dâvud

“Hz. Dâvud, demirciydi; kılıç ve zırh yapardı. O’nun başlıca mu’cizesi demiri elinde balmûmu gibi yumuşatması ve sesinin lâhuti olmasıdır.”¹⁹ Metinde Hz. Dâvud demiri eritme mu’cizesiyle söz konusu edilmiştir.

Olunca dÿş-ı **Dâvud**’a ĥilâfet ĥil’ati libâs
Ĥadîdî serd iken destinde kıldı nerm mûm-asâ (K.yk.7a/b.12)

Hz. Süleymân

“Hz. Süleymân Beni İsrâil peygamberlerindedir. Nübüvvetle saltanatı birleştirmiş bahtiyârdır. Menkûldür ki, ism-i azâm yazılı hâtemi (yani yüzüğü) ile dünyaya hatta bütün mahlûkata, rüzgârlara hükmetmiştir. Tahtını rüzgârlar taşımıştır. Menkıbesi edebiyatımızın belli başlı mazmunlarındanır.”²⁰

¹⁹ ONAY, Ahmet Talât: Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, M.E. B.yayınları, s.180.

²⁰ a.g.e. s.445.

Olup bād-1 şabā taht-1 **Süleymān** zīrine kim ferş
 Bu rütbe cümle maḥlūḳda edip ol ḥükmünü icrā (K.yk.7a/b.13)

Hz. İlyâs

Hem **İlyâs**-1 nebiyi gör nice esrār olup maḥşûş
 i ol   ilm-i ledünne ḥāzin-i maḫhar olup ḥālā (K.s.7a/b.14)

Hz. Eyyûb

“Hz. Eyyûb bütün dinlerde ve şark edebiyatında sabır ve tahammül timsâlidir.”²¹

Düşüp rāz-1 nihān ile cenāb **Eyyûb**’e emrāz
 Zuhûr-1 mā-i aşlı emr ile oldu añā işfā (K.yk.7a/b.15)

Hz. Yûnus

ılınca avm-i **Yûnus** tevbe vü zār u niyāz ifrāḫ
 Edip raḫmetle sebat eyledi   afv-ger-i Mevlā (K.yk.7a/b.16)

Hz. Muhammed

Metinde, Hz. Muhammed; Mustafā, Habîb-i Kibriyâ, Ahmed, Mahmûd, Nebî, Resûl, Peygamber, Habîb gibi isimlerle söz konusu edilmektedir.

²¹ ONAY,Ahmet Talāt: Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, M.E. B.yayınları, s.224.

Muhammed

Güneş gibi cürmüm celîdür celî

Amân yâ **Muhammed** amân yâ ‘Alî (Nat yk.8b/bent 1)

Habîb-i Kibriyâ/Habîb

*Laḥmüke laḥmî*²²buyurmuşdur **Ḥabîb-i Kibriyâ**

Ḳurbetiñ fehm et anîñ **Ḥabîb**ine eyle iḳtidâ (Nat yk.9b/b.10)

Ahmed

Vâsıl olmadı kimesne şıdḳ-ı pāk-i **Aḥmede**

Ḳademiyle vardılar hep şıdḳ-ı pāk-i **Aḥmede** (Tahmis yk.16a/bent1)

Mustafâ

Eyledi telḳîn aña sırr-ı ledünni **Muṣṭafâ**

Bu cihetle yâd olursa nâm-ı bâṭınla sezâ (Nat yk.9b/b.11)

Resûl

Ḳabûl et ‘arz-ı ḥâlim yâ **Resûlallâh** meded-res ol

Nihâyet demde kim luṭf-i zamândır yâ Resûlallâh (K.yk.6b/b.45)

---

²² “Senin etin benim etimdir.” Hz. Muhammed’in Hz. Ali için söylediği söz.

2.2.1.2.3. Melekler

Metinde melek kelimesi söz konusu edilmektedir. Metinde ismi geçen melek Cebrâ'îl isimli vahiy meleğidir. Ayrıca bazı beyitlerde Cebrâ'îl, Nâmûs-ı Ekber ismiyle ifade edilmiştir. Kirâmen Kâtibîn melekleri diğer ismi geçen meleklerdir.

Cebrâ'îl

Yoğ idi kimse **Cebrâ'îl**'de *Sidre*²³de kalmış idi

Bezm-gâh-ı *ķābe ķavseyr*²⁴e vuşulunde şehā (Nat yk.5b/b.2)

Cenāhîñ eyledi **Nāmûs-ı Ekber** ravzaña cārüb

Benim bu hıdmete lihyem sezādır yā Resūlallāh (Nat yk.5a/b.5)

Kirâmen Kâtibîn

Benim defterlerim doldu **Kirâmen Kâtibîn** şādık

Hilāfım yoķ ki oldum ben günāhla mübtelā yā Rab (fyk.3b/b.4)

2.2.1.2.4.Kitaplar

Metinde, Kur'ân-ı Kerîm haricinde kutsal kitapların ismi zikredilmemektedir. Kur'ân-ı Kerîm de “Kelāmullâh”ismi ile söz konusu edilmektedir.

Siyyemā **Kur'ân** olupdur mu' cizât-ı azheri

Vech-i taşdıķinde bürhānü'l-^c ayānîdir sözüüm (Tahmis yk.17a/bent 22)

²³ Necm 53:14. “Sidretü'l-Münteha'nın yanında.”

²⁴ Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

2.2.1.3. ŞAHISLAR

Bu bölümde metinde geçen şahıslar kısaca tanıtılarak eserde zikredilen yönleri ile söz konusu edilmiştir. Eserde söz konusu edilen şahısların isimleri alfabetik sıraya göre şu şekildedir; Abdülaziz, Ahmed Rufâî, Asker, Bakır, Besimi, Bihzad, Cafer, Feridun, Hafız-ı Şirazî, Hâmân, Hz. Alî (Murtazâ, Haydar, Şâh-ı Merdân), Hz.Ebû Bekir (Sıddîk), Hz. Fâtıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Hz. Havva, Hz. Hızır, Hz. Osmân (Zi'n-nureyn), Hz. Ömer (Fârûk), Hz. Züleyhâ, İbn-i Arabi, Kârûn, Kazım, Mehdî, Nakî, Nef'î, Nemrud, Nergis, Nerîman, Server, Şeyh Bedreddîn, Takî, Yecüc, Yezîd, Zâl, Zeynel Aba, Zülkarneyn gb. birçok isim yer almaktadır.

2.2.1.3.1. DİNİ TASAVVUFÎ KİŞİLER

2.2.1.3.1.1. Ahmed Rufâî

Dîvânçe de Ahmed Rufâî'yi anlattığı, övdüğü bir medhiyye bulunmaktadır.

Yâ **Rufâ'î** bâb-ı luğfunda gedâ bir bendeyim

Çıl kerem yâ **Seyyid-i Ahmed** cürm ile efgendeyim (yk.11a/bent 1)

“Rufâî, Rifâîyye; Ahmed er-Rifâî'ye nisbet edilen İslam dünyasının ilk tarikatlarından biri. Rifâîyye'nin 12.yüzyılda teşekkül eden tarikatlar arasında kuruluşunu tamamlayıp teşkilatlanan ilk tarikat olduğunu söylemek mümkündür. Hem soy hem tarikat bakımından Rifâî-Sayyadî olan bir şeyhin nakîbüleşraf olarak 2. Abdülhâmid'in yakınında bulunması Rifâîyye'nin 19. yüzyılın sonu ve 20.yüzyılın başlarında bütün Osmanlı topraklarında faal olduğunu göstermektedir.”²⁵

²⁵TAHRALI, Mustafa: İslam Ansiklopedisi, "Rifaiyye" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı C.35, İstanbul, 2008, s.99/100

2.2.1.3.1.2. Hâmân

Kur'ân'da bahsi geçen şahıs. Firavun'un Mûsâ'nın Tanrı'sına ulaşmak için bir kule yaptırmasını emrettiği kimsedir.

Bulunur belki her demde Yezîd-âsâ nice zâlim

Uyanlar meşreb-i Qârûna **Hâmân** ile haşır olsun (Münacat yk.4a/b.4)

2.2.1.3.1.3. Hz. Alî

Hz. Alî, Hz. Peygamber'in amcazâdesi ve damadı; ehl-i sünnete göre, dördüncü halifedir. Metinde Hz. Alî; Murtazâ ve Şâh-ı Merdân, Haydar gibi isimleriyle de söz konusu edilmektedir. Hz. Alî'yi anlattığı, övdüğü pek çok şiiri var. Dünyada iken cennetle müjdelenen on sahabeden biridir.

Qutb-ı devrân gāvş-ı her ân cân-ı cânandır ' **Alî**

Mîr-i Kevşer şâh-ı server böyle sultândır ' **Alî**

Hem dahî şânında münzel *hel-etâ*²⁶ vü *lâ-fetâ*²⁷

Şehsüvâr ' arş-ı ferşdir şâh-ı merdândır ' **Alî** (K. yk.7b/b.1)

Alî ve Haydar redifli kasideleri bulunur.

Haydar/Murtazâ

Be-^c aşk şîr-i Yezîdân cenâb-ı **Murtazâ Haydar**

Bu ol melcâ-yi cümle ümmetândır yâ Resûlallâh (K. yk.6a/b.25)

²⁶ İnsan 76: 1. ayet "İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti."

²⁷ "Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi de kılıç bulunmaz."El-Aclünî, Keşfü'l-hafâ 2/488.

Bulduñ ise tesliyet eger sırr-ı veledin

‘ Āşık nazār et haq görünür ‘ ayn-ı ‘ **Alī**’den (E. yk.9b/b.47)

Şâh-ı Merdân

Hem daḥî şânında münzel *hel-etâ*²⁸ vü *lâ-fetâ*²⁹

Şehsüvâr-ı ‘ arş u ferşdir **Şâh-ı Merdân**’dır ‘ Alī (K.yk.7b/b.2)

Bilhassa âl-i beyte karşı samimi muhabbetinin olduğunu şiirlerinde yer yer görmekteyiz.

TAZMİN-İ BEYT-İ MEŞHÜR

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Ehl-i dünyâ şanma kim bir hâle düşdü gönlümüz

İki mîm bir hâ ile yek dala düşdü gönlümüz

Hem daḥî bir ‘ ayn u lām u yâyı ezber eyleyip

Bu hurûfâtı dem-â-dem kâle düşdü gönlümüz

Hem daḥî fâ u elifdir daḥî tâ u mîm he

Bu şadefden zâhir ol lâ’ ele düşdü gönlümüz

Ḥarf-i hâ’ (vü) sîn (ü) nûn ile edip vaz’ -ı raqam

Vefq-ı dilde dâ’imâ bu fâle düşdü gönlümüz

²⁸ İnsan 76: 1. ayet “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.”

²⁹ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi de kılıç bulunmaz.”El-Aclünî, Keşfü’l-hafâ 2/488.

‘Ābidā bu ḥarf-i şālīṣe edince zamm-ı yā
Zıkr edip penc-‘abā-yı āle düşdü gönümüz (yk.15a)

Bu gazelde başta Hz. Muhammed ve daha sonrasında Hz. Muhammed'in ailesine dair mısralar yer almaktadır. İlk beyitte Hz. Muhammed ikinci beyitte Hz. Alî üçüncü beyitte Hz. Fâtımâ dördüncüde Hz. Hasan beşincide Hz. Hüseyin'i harflerle zikretmiştir.

2.2.1.3.1.4. Hz. Ebû Bekir (Sıddîk)

Hz. Ebû Bekir, Hz. Muhammed'i ilk tasdik edenlerden olması hasebiyle sahabeler içerisinde derece olarak üstün bir yere sâhiptir. Miraç hâdisesini hiç tereddütsüz tasdik ettiği için Hz. Muhammed, O'na “çok samimi ve sâdik” anlamına gelen *Sıddîk* lâkabını vermiştir. Dünyada iken cennetle müjdelenen on sahabelen biridir. Ehl-i sünnete göre, ilk halifedir.

Be-şıdk-ı ḥazret-i **Şıddîk-ı Ekber** merḥamet eyle
Bu yâr-ı ğâr şâh-ı şâdıķandır yâ Resûlallâh (K.yk.6a/b.23)

2.2.1.3.1.5. Hz. Fâtımâ

Hazreti Muhammed'in kızı, Hz. Alî'nin eşi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in annesidir. Metinde Zehrâ ismi de geçmektedir.

Ḥazret-i Faḥr-i cihân hem de cenâb-ı **Zehrâ**
Birisi cecdi anıñ dığeridir ümm-i sa‘îd (Mersiye yk.9b/b.10)

Terahḥum kıl be-ḥubb-ı ḥazret-i **Fâṭmâtü'z-Zehrâ**
Bu ol menba‘-ı cümle seyyidândır yâ Resûlallâh (K.yk.6a/b.26)

2.2.1.3.1.6. Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin

Hazreti Fâtımâ ve Hazreti Ali'nin çocukları, Hz. Muhammed'in torunlarıdır. Özellikle Kerbelâ hadisesiyle beyitlerde geçmektedir.

Ḥabīb-i Ekremiñ Yâr-i Çehâri 'aşkına olsun

Ḥasan haqqı vü hem daḥî şehîd-i Kerbelâ yâ Rab (Münacat yk.3b/b.6)

2.2.1.3.1.7. Hz. Havvâ

İlk insan Hz. Âdem'in eşidir. Kur'ân'da yasak meyveyi yemesi ve bu yüzden cezalandırıldıkları anlatılmaktadır. Beyitte de buna gönderme yapılmıştır.

Ki sensin Âdem ü **Ḥavvâ** daḥî hem dâne-yi me'vâ

Sañadır secde-i emr-i feḥâmet ḥazret-i Ḥaydar (K.yk.8a/b.14)

2.2.1.3.1.8. Hz. Hızır

Hz. İbrâhîm'den sonra yaşamış bir peygamber veya veli. Hızır lakabıyla meşhur olmasının sebebi, kuru bir yerde oturup kalktığı zaman oranın yeşerip yemyeşil olmasıdır. Beyitte Hz. Mûsâ ile yoldaş olduğu anlatılmaktadır.

'Aşâ ile olup Mûsâ olup hem **Ḥızır** ile yoldaş

Yine sensin eden senden ğiyâbet ḥazret-i Ḥaydar (K.yk.8a/b.17)

2.2.1.3.1.9. Hz.Osmân (Zi'n-nureyn)

Hz. Osmân, üçüncü halife olup ashâbın önde gelenlerindedir. Hz. Muhammed'in damadıdır. Dünyada iken cennetle müjdelenen on sahabeden biridir. Ehl-i sünnete göre, üçüncü halifedir.

Be-‘adl-i ħazret-i Fârûk be-ħilm-i ŧâh-ı **Zî’ n-nureyn**

Bular kim pîŧvâ-yı ‘âlemîyândır yâ Resûlallâh (K.yk.6a/b.24)

2.2.1.3.1.10. Hz. Ömer (Fârûk)

Hz. Ömer, üçüncü halife olup ashâbın önde gelenlerindedir. Dünyada iken cennetle müjdelenen on sahabeden biridir. Ehl-i sünnete göre, ikinci halifedir.

Be-‘adl-i ħazret-i **Fârûk** be-ħilm-i ŧâh-ı Zî’ n-nureyn

Bular kim pîŧvâ-yı ‘âlemîyândır yâ Resûlallâh (K.yk.6a/b.24)

2.2.1.3.1.11. Oniki İmam (İmam Ali “Murtazâ”, Hasan “Müctebâ”, Hüseyin “Şühedâ”, Zeynel Abidin, Bâkır, Câfer “Sadık”, Mûsâ “Kâzım”, Rıza, Takî, Nakî, Askerî, Mehdî)

Ehl-i beyt olarak anılan Murtazâ ile başlayan on iki imâm Hz. Muhammed’in torunu Hz. Hüseyin’in soyundan devam eder.

Baňa eyle teraħħum gel edem tevbe-i naŧûħâta³⁰

Be-ħaħķ-ı **Bâkır** u **Ca’fer** daħî **Zeyne’l-‘Abâ** yâ Rab

İlâhî **Kâzım** u **Server** ‘**Âli Takî Nakî** ‘**Asker**

Daħî **Mehdî**-i din-perver ki odur **Müctebâ** yâ Rab (Münacat yk.3b/b.7-8)

³⁰Tevbe-i Nasuh:Kulun içten, dıŧtan piŧman olarak ve bir daha o günahı iŧlememeğe azmetmek suretiyle yapılan tevbedir. Allah (c.c.) kabul buyurduğu tevbe de iŧte böyle olamıdır.

2.2.1.3.1.12. Ye'cüc ve Zülkarneyn

Yecüc ve Mecüc Sahih-i Buhari'de insanoğludur diye geçmektedir. Kur'an'da Kehf ve Enbiya sûrelerinde geçmektedir. Kıyamet alametlerindedir.

Çekip âfâkda sed Ye'cüc'e Zülkarneyn hükümetle

Çeken Ye'cüc'e nefse sed edermiş kıadrini vâlâ (K.yk.7a/b.27)

2.2.1.3.2. TARİHÎ VE EFSANEVÎ KİŞİLER

2.2.1.3.2.1. Abdülazîz

Âbid Efendi Abdülazîz'in cülusuna tarih düşürmüştür.

Cülüs edip bu sâl taht-ı cihâna

Emiri'l-mü'minin ol şâh-ı şâhân

Tamâm târih ile ver müjde 'Âbid

Cihânda oldu şâh 'Abdü'l-'Azîz Hân (T.yk.22b/b28)

2.2.1.3.2.2. Besimi

Eserde sıkça ismiyle karşılaştığımız; fakat kaynaklarda hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız bir şairdir. Âbid, bu şairin eserlerine nazireler yazmış, onu adeta üstadı gibi takdim etmiştir.

Eylerse aşinalık eger 'Âbidâ ol şâh

Olsa muqâbil aña Besim cân fedâsıdır (G.40 yk.31b/b.5)

2.2.1.3.2.3. Bihzâd

Cem devrinde yaşayan resim ve minyatür sanatının pîri sayılan efsânevî ressam ve nakkaş.

Şol kadar taşvîr eder ki şâhid-i endîşeyi

Şanki bir mû-ğâme-i **Bih-zâd** ü Mânidir sözüm (yk.16b/bent11)

2.2.1.3.2.4. Feridûn ve Nergisî

Feridûn Münşeatiyla ün yapmış, Nergis ise hamsesiyle. Hamseyi düzyazı ile yazan ilk kişidir.

Nergisî râğıb **Feridûn** neşrini

Görselcerdi eder idi iktidâ (T.yk.23b/b.56)

2.2.1.3.2.5. Hacı Bektâşî Velî

Şairin Hacı Bektâşî Velî'yi anlattığı, övdüğü birçok beyitle karşılaştık. Meded senden kerem senden diyerek seslendiği Hacı Bektâşî Velî'ye karşı ayrı bir sevgi ve bağlılığının olduğunu görüyoruz.

Meded senden kerem senden baña yâ **hazret-i Hünkâr**

‘ Alîlem bendeñ eyle devâ yâ hazret-i Hünkâr (yk.11b/b.1)

Mülâmeyetle sulţânlık bu yoldan gördü dil çünkü

Çapından bendeñi etme cüdâ yâ hazret-i Hünkâr (yk.12a/b.4)

2.2.1.3.2.6. Hâfız-ı Şirâzî

14.yy'da yaşamış Farsça'nın en büyük şairlerinden biri. Şiraz'da doğmuş, tasavvuf şiirinin öncülüğünü yapmış, dîvânı birkaç kez Türkçe şerh edilmiştir.

Luţf edip dosta müdâra edegör düşmenine

Nuşh-ı Hâfız ile tavrân bulasñ tâ ki huzûr (G.34 yk.30b/b.4)

2.2.1.3.2.7. Hz. Züleyhâ

Kur'ân'ı Kerîm'de ismi geçen, Hz. Yûsuf'a aşık olan, Mısır hükümdarının eşidir. Yûsuf u Züleyhâ veya Kıssa-i Yûsuf mesnevilerinin önemli kadın kahramanı.

Cemal-i tâm ile Yûsuf yine 'aşk-ı Züleyhâ'sın

Kılan zindân ile câhda iķâmet hâzret-i Hâydar (K.yk.8a/b.16)

2.2.1.3.2.8. İbn-i Arabî

Ünlü mutasavvıf İslam düşünürü ve şairidir. Âbid Efendi, Fusûs şerhinin yazılışına tarih düşürmüştür. Fusûs'ül Hikem, (Hikmetlerin Özü) ünlü sufi Muhyiddin Arabî'nin önemli eseridir. Geleneksel tasavvufi eserlerden farklı metafizik içerikte bir eserdir. Eserde Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen 27 peygamber, hikmetin çeşitli yönlerinin tecessümü olarak ele alınır ve incelenir. Çeşitli dillere çevirisi yapılmıştır.

TÂRİH-İ TAHRİR-İ ŞERH-İ KİTÂB-I FUŞÛŞÎ

Anñ için bu faķırde nüshayi tezyid için yazdım

Egerçi hñsn ü haţtım yok şikeste bestedir imlâ

Müyesser kıldı çünkü Hâk tamâmiñ şükr edip ‘Âbid
Mücevherle yazaydıñ târihi lâyıķ idi Hâķķa (T.yk.23a/b.39)

2.2.1.3.2.9. Kârûn

Kur’ân’ı Kerîm’de ismi geçen zenginliğe dayalı büyüklenmenin simgesi olan kişi. Kendisinden istenen zekat ve sadakayı vermediği için Hz. Musâ’nın bedduası ile servetiyle yere batmıştır. Klasik şiirde hasisliğin sembolü olarak geçer.

Bulunur belki her demde Yezîd-âsâ nice zâlim
Uyanlar meşreb-i **Kârûn**’a Hâmân ile haşr olsun (Münacat yk.4a/b.4)

2.2.1.3.2.10. Nef’î

Kasidede büyük varlık göstermiş kendisinden sonra gelen bütün şairlere etki etmiş büyük dîvân şairi.

Şâ‘ir-i mâhir idi **Nef’î** hele
Vezn ile aña ederdi ilticâ (T.yk.23b/b.57)

2.2.1.3.2.11. Nemrûd

Dünyanın meskûn bölgelerine hâkim olan ve ilk tâc giyen, kibir, gurûr, sefâhet ve câhillik sebebiyle tanrılık dâvâsında bulunan hükümdardır. İnsanların kendisine secde etmelerini istemiş ve onlara çok zulmetmiştir. Nemrûd önce hapsettirerek ateşte yakılmasını emrettiği İbrâhim aleyhisselâmı, kavminin haftalarca topladığı odunu ateşledikten sonra ateşe attırmıştır. Kendisi için yaptırdığı yüksek kuleden bu hadiseyi izlemiştir. Efsanelerde zalim bir kral olan Nemrud, Babil kulesini inşa etmiştir. Burnuna sinek kaçarak ölmüştür.

Ma‘ârifle gör imdi nûr-ı İbrâhîm edip ıslâh

Ki nâr-ı **Nemrûd**’ı gülşen kılıp hem eyledi itfâ (K.yk.6b/b.6)

2.2.1.3.2.12. Nerîmân ve Zâl

Nerîmân, İran efsanelerinde adı geçen Rüstemin dedesi, Sam’ın babasıdır. Pehlivan anlamına gelir. Zâl, Şehnâme’de geçen bir prenstir. Simurg onu alıp büyütür.

Alırmış şabr u sāmânı gâzûbâne nigâhı ile

Eder teng ‘arşa-yı ‘aşkı niçe **Zâl** u **Nerîmân**’a (G.115 yk.43a/b.6)

2.2.1.3.2.13. Şeyh Bedreddîn

Dîvânçe’den edindiğimiz bilgiye göre Âbid Efendi, Şeyh Bedreddîn’e ait olan Vâridât adlı eserin tercümesini yapmıştır. Şeyh Bedreddîn’e dair söylemleri bulunmaktadır.

Şeyh Bedreddîn’e mahşuş **Vâridât**’dır bu beyân

Şerhi de şeksiz olupdur vardan haq inan (T.yk.22a/b.5)

‘Avn-i Hâk’ıla çünkü nazmen tercümem buldu hıtâm

Bir teveccüh eyledim şârihe ol demde hemân (T.yk.22a/b.11)

“Şeyh Bedreddîn, büyük bir İslâm âlimidir; alevî değildir; Kazvin’de Bâtînlîkten etkilenmiş olması kuvvetle muhtemeldir; Osmanlı’nın kargaşa döneminde tahriklere aldanmış ve isyancı Alevîlerin ve hatta Alevîlerin de kabul

edemeyeceği vahdet'ül-mevcudcu bir dalalet grubunun dairesine girmiş ve neticede kamu düzeni gereği isyanı sebebiyle idama mahkum edilmiştir.”³¹

"Bedreddîn Simavî İslâmî ilimlerden bilhassa fıkıh ve tasavvufta temayüz etmiştir. Bir fıkıhçı ve müçtehidir. Simavi asıl ününü siyasi faaliyetleri yanında tasavvufî ve felsefî görüşleriyle yapmıştır."³² Şeyh Bedreddîn'in eserlerinden bazıları: Vâridât, Teshil, Câmiü'l- Fusuleyn, Hâşiyetü Fusûsi'l- Hikem'dir.

Vâridât adlı eserinde İslam'ın esaslarına ters düşen hususlar bulunmaktadır. "Bazı yerlerinde vahdet'ül-vücûd'dan ziyade vahdet'ül-mevcud nazariyesiyle tam bir materyalist gibi hareket ettiği görülmektedir.”³³

2.2.1.3.2.14. Yezîd

Emevi halifesi Muaviye'nin oğludur. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da ölümüne sebep olmuştur.

Bulunur belki her demde **Yezîd**-âsâ nice zâlim

Uyanlar meşreb-i Kârûn'a Hâmân ile haşr olsun (Münacat yk.4a/b.4)

2.2.1.3.3.DİĞER KİŞİLER

Âbid Efendi eserinde 3. ordu topçu bayrağı İbrahim Paşa'ya, Manastır müftüzâdesi Vechî Efendi'nin ölümüne, nüfus serkâtibi Ali Bey'in ölümüne, yoklamacı Edhem Efendi'nin kızının ölümüne gibi bazı tarihlere beyitler yazmıştır.

³¹ AKGÜNDÜZ, Ahmed: "Şeyh Bedreddin Meselesi" *Bilinmeyen Osmanlı*, İstanbul 2000, s.65-67.

³² DİNDAR, Bilal: İslam Ansiklopedisi, "Bedreddin Simâvî" Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı, c.5, İstanbul, 1992, s.331-334.

³³ AKGÜNDÜZ, Ahmed: "Şeyh Bedreddin Meselesi" *Bilinmeyen Osmanlı*, İstanbul 2000, s.65-67.

Ayrıca eserde, Ahmet Bey, Hazret-i Abdülğani, Melek Hanım, Server Hanım, Sahiye Hanım, Güzide Hanım, Benhure Hanım, Ramiz, Fehim, Ali Bey, Şefika Hanım gb. isimler geçmektedir. Bu isimlere tarihler düşürmüştür.

2.2.1.4. ŞEHİRLER

Metinde geçen şehir isimleri alfabetik sıraya göre Acem, Bedir/Huneyn, Çin, Habeş, Hayber, Hind, İstanbul, Kerbelâ, Manastır, Mısır, Sünd, Üsküp, Yenişehir/Fener söz konusu edilmiştir.

2.2.1.4.1. Acem

“Acem, “Arap olmayan” manasında, İran ve İranlılar için kullanılan bir isimdir. Dilimizdeki *Acem kılıcı gibi* deyimini ile her iki tarafı da idare eden, güvenilmez kimse kastedilir.”³⁴

Miśl-i nâbūd bir güzeldir var ise görmüş anı

İşte Türk mülk-i İran işte Şîrâz-ı ‘**Acem** (G.95 yk.40a/b.2)

2.2.1.4.2. Bedir/Huneyn

“Medîne’nin kuzey batısında küçük bir kasaba olup, sahilden bir gecelik kısa mesafede ve Medîne yolunun Suriye’den Mekke’ye giden kervan yolu ile birleştiği mevkidedir. Başlıca ahalisini bedevîler teşkil ediyordu. Peygamber’in zamanında Bedir, sadece hayvanların sulandığı bir yerdi. Bu küçük yer, ancak müslümânlar ile Mekke müşrikleri arasında 2.hicrî senenin ramazanının 17. veya 19. gününde vuku’ a gelen gazve ile ehemmiyet kazanmıştır. Peygamber’in yüksek kudreti, burada parlak

---

³⁴ YENİTERZİ, Emine: “Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi /Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı-Prof. Dr.Turgut Karabey Armağanı, The Journal of International Social Research Volume: 3 Issue: 15,2010.s.301-334.

bir şekilde tezahür etmiştir.”³⁵

Edip teng rezmgâh-ı düşmene **Bedr-i Huneyn** içre

Ki sensin merd-i meydân-ı şecâ‘ at hâzret-i Hâydar (K.yk.8a/b.21)

2.2.1.4.3. Çin

“Çin, klasik şiirimizde en çok adı geçen ülkelerden biridir. Geçmişte Çin’de, Doğu Türkistan’da Türk, Hitâ, Maçın, Çiğil güzellerinin bulunması ve Mani dinini ortaya çıkardığı rivayet edilen Mânî’nin ressam olması; Nigâristân, Erjeng gibi adlarla anılan kutsal kitabının gayet güzel minyatürlerle süslü olması dolayısıyla güzel yüz; Çin’le birlikte ele alınır; büt, sanem, büt-hâne, kâfir, nigâr, nigâristân, nakş, nakkâş, münakkaş, sûret, tasvîr, musavver gibi put ve resimle ilgili kelimeler bir araya getirilir.”³⁶

Müjdegâni görmege tahtıñ verir Fağfûr-ı **Çin**

Ṭutsalar lâyıķ rikâbıñ Hüsrev (ü) Hâkân hem (G.95 yk.40a/b.4)

2.2.1.4.4. Habeş

“Günümüzdeki adı Etiyopya olan Habeşistan, Afrika’nın doğusunda Yemen’in karşı kıyısının iç kesiminde yer alır. Halkı siyahî renkte olduğu için dîvân şiirinde sevgilinin siyah saçları veya beni, bazen de gecenin karanlığı için Hindû yanında en çok kullanılan benzetmelerden biridir. Ayrıca Habeş, beyazlığı temsil eden Rûm ile tezat oluşturur. Habeşliler şiirde sultan, asker, köle veya çocuk olarak ele alınır. Hz. Peygamber’in müezzini Bilâl-i Habeşî de sevgilinin beni için aynı hayallerle zikredilir.”³⁷

³⁵ İslâm Ansiklopedisi, Cilt 2. ,M.E. B Yayınları,1997,S.443.

³⁶ YENİTERZİ, Emine: “Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi /Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı-Prof. Dr.Turgut Karabey Armağanı, The Journal of International Social Research Volume: 3 Issue: 15,2010.s.301-334.

³⁷ a.g.m.

Bulunmadı aradım Hind ü Südü mülk-i **Habeş**

Bu hüsn ü ân-ı melâhatde aña beñzer eş (G.64 yk.35a/b.1)

2.2.1.4.5. Hayber

“Hayber Kalesi, Medine Şam arasında bir Yahudi yerleşim merkezi idi. Kalenin fethinde Hz. Ali olağanüstü kahramanlık göstermiş, hatta bir ara kalenin kapısını söküp elinde kalkan gibi kullanmıştır. Bu yüzden “Hayber Fâtihi” lakabıyla anılır.”³⁸

Seniñ ey fâtiḡ-i **Hayber** görünce vech-i tekrîmiñ

Çııardı düşmeniñ lerzân mehâbet ḡazret-i ḡaydar (K.yk.8a/b.22)

2.2.1.4.6. Hind

Dîvân şiirinde zengin malzeme ve hayallerle işlenir. Siyah tenli insanların yurdudur. Bu yüzden edebiyatımızda sevgilinin saçları ve beni Hintliye benzer.

Bulunmadı aradım **Hind** ü Südü mülk-i ḡabeş

Bu hüsn ü ân-ı melâhatde aña beñzer eş (G.64 yk.35a/b.1)

2.2.1.4.7. İstanbul

Osmanlı Devleti’nin asırlarca başkenti olmuştur. Güzelliği, havasının, Türkçesinin ve suyunun letafetiyle benzersiz bir şehir olarak ele alınmıştır.

Maḡbûb **Sitânbula** mişâl olmadı ammâ

Söz yok hele ḡübân-ı Yenişehir-i Fenâre (G.121 yk.44a/b.5)

---

³⁸ a.g.m.

2.2.1.4.8. Kerbelâ

“Bağdat’ın güneybatısında bulunan Kerbelâ, Hz. Peygamber’in torunu Hz. Hüseyin’in şehit edildiği ve türbesinin bulunduğu yerdir. İslam âlemini yasa boğan Kerbelâ vakası için “Maktel-i Hüseyin” türünde birçok eser kaleme alınmıştır. Şiirimizde Kerbelâ; matem, şehadet, susuzluk gibi kavramlarla, şehit kanıyla sulanmış toprağının kudsiyeti ile anılır; çoğu zaman da tasa, gam, keder anlamında “kerb ü belâ” terkihiyle ele alınır.”³⁹Mersiye bölümünde Kerbelâ hadisesini anlatır.

Ey gönül feryâda gel mâh-ı Muharremdir bu mâh

Çıldılar bu mâhda şâh-ı **Kerbelâ**’yı nevhâ-gâh (Mersiye yk.10b/b.34)

2.2.1.4.9. Mısır

“Mısır klasik şiirimizde adı çok geçen ülkelerden biridir. Genellikle kelimenin, “ülke, memleket” anlamındaki sözlük karşılığı ile tevriye yapılarak ya da Hz. Yûsuf ve Züleyhâ’nın hikâyesi konu edilerek ele alınır. Mısır hükümdarlarına “azîz” denilmesi, Hz. Yûsuf’un güzelliği, Mısır’da zindana atılması, rüya tabirindeki ustalığı, Mısır’a sultan olması gibi konular dile getirilir.”⁴⁰

Çıldındı **Mısır**-ı câmi’ de şalât-ı dâ’imin şeksiz

Urup yüz der ki pîre ulu sultâna geldik biz (G.56 yk.34a/b.3)

2.2.1.4.10. Sünd

Bugünkü Finlandiya’ya bağlı otonom Aland adalarının bir şehridir.

³⁹ YENİTERZİ, Emine: “Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri” Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi /Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı-Prof. Dr.Turgut Karabey Armağanı, The Journal of International Social Research Volume: 3 Issue: 15,2010.s.301-334.

⁴⁰ a.g.m.

Bulunmadı aradım Hind ü **Sünd** ü mülk-i Hâbeş

Bu hüsn ü ân-ı melâhatde aña beñzer eş (G.64 yk.35a/b.1)

2.2.1.4.11. Üsküp ve Manastır

Makedonya'nın başkenti ve en büyük şehri olan Üsküp ve diğer ikinci büyük şehri olan Manastır edebiyatta en çok ismi geçen şehirlerdendir.

Burc-i **Üsküb** 'den tülû' etdi **Manastır** şehrini

Def' a-yi şâlişte tenvîr etdi ol zât-ı kirâm (T.yk.22b/b.19)

2.2.1.4.12. Yenişehir/Fener

Yenişehir, Yunanistan'ın Tesalya bölgesinin en büyük şehri ve aynı adı taşıyan Larisa ilinin merkezidir. Osmanlı Devleti döneminde Balkanların en önemli merkezlerinden biriydi. Bu dönemde Yenişehir ismini taşıyan diğer yerleşimlerden ayırmak için Yenişehir-i Fenâr (Yunanistan Yenişehri) diye de anılmıştır.

Maḥbûb Sitân'bula mişâl olmadı ammâ

Söz yok hele hûbân-ı **Yenişehir-i Fenâre** (G.121 yk.44a/b.5)

2.2.2. ÜSLUP VE DİL

Dîvân şiiri, 19.yüzyıl şairlerinde genel itibariyle halk diline yakın sade bir dille ifade edilmek istenmiştir. Fakat güçlü şairlerin yetişememesi nedeniyle yazılanlar taklitten öteye geçememiştir. Bu çalışmaya konu olan Âbid Efendi'nin Dîvânçe'sinde de sade bir dille bu yüzyıl şiirini takip ettiğini görüyoruz.

Bu ḥişariñ gerçi yüzden dâhi noḫşan bekçisi

Birine olmaz muḳâbil ḥalk-ı ' âlem Türkçesi (Lügaz yk.49b/b.5)

Dîvânçe’de kullanılan dilin sade, anlaşılır halkın kullandığı dil özelliklerine yakın bir üslupla kaleme alındığını görüyoruz. Yer yer halk ifadelerinin, hece ölçüsünün kullanıldığı şiirler de olmuştur. 19.yüzyıl şiirinin bir devamı olması hasebiyle bu değerlendirme sonucuna varıyoruz.

Eserde 19.yüzyıl dil özellikleriyle beraber Eski Anadolu Türkçesi son dönem özelliklerinin de yer yer kullanıldığını görüyoruz. “Eski Anadolu Türkçesi, Türkiye Türkçesi’nin Anadolu Selçuklu Devleti’nin kuruluşundan sonra XIII-XV. yüz yıllar arasında gelişme kaydeden ilk dönemdeki yazı dilinin adıdır. Anadolu Selçukluları’nın son devirlerini, Beylikler dönemini ve imparatorluk haline gelmeden önceki Osmanlı devrini içine alan Eski Anadolu Türkçesi devresinde, yabancı unsurların fazla karışmadığı sade bir Türkçe kullanılmıştır. Bu devrede meydana gelen eserlerde Arapça, Farsça unsurlar yer almaktaydı, ancak bunların oranı pek fazla değildi.”⁴¹

Eski Anadolu Türkçesi’nin dil özelliklerini yansıtan kelime sonlarında yuvarlaklaşma özellikleri kullanılmıştır.

Şerhîde şeksiz olupdur vardan hağ inan (T.yk.22a/b.5)

Özellikle Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olan bulısar, olısar, oluban, n’eydüğün, varuban gibi kelimeler çokca görülmektedir.

Bulısardır şüphe yok elbette bâ ‘avn vürüd (G.27 yk.29b/b.7)

Bu ‘irfânı bulan ‘Âbid olısar şüphesiz insane (T.B. yk.14a/bent 5)

Ebr-i zülfi rafi‘ oluban gördüm ol mâhı (G.129 yk.45b/b.2)

⁴¹ Prof.Dr. Mustafa Özkan, Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, Filiz Kitabevi,s.40

O muḥabbet n'eydügün keyfiyetinde ser-te-ser (yk.19a/bent 49)

O ümmîd ile ol şâhı varuban da'vet etmişdir (G.46 yk. 32b/b.1)

Orta Türkçe dönemine ait kimesne, anıncün,-durur gibi kelime ve eklere de rastlanmaktadır.

Vâsıl olmadı kimesne şıdk-ı pāk-i Aḥmede (Tahmis yk.16a/bent 2)

Anın için koptu bu ğavgā anıñ için oldu bu fetret (G.17 yk.28a/b.3)

Şerḥ ü metni Vāridāt-ı ḥaḳdurur kılma gümān (T.yk.22a/b.7)

Eserinde satranç terimlerini kullanarak kelime oyunları yapmıştır.

Hem piyāde sürme cāna himmet-i mürşidle git

Rūḥ ile açmazları hoş gözle şāhım olma māt (G.19 yk.28a/b.3)

Metinde Kisānāme adıyla bir eserle karşılaştık; fakat eser hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadık.

TĀRİḤ-İ RİSĀLE-Yİ KİSĀNĀME

Bu bezm-i ḥamse-yi ehl-i 'abāyı yazdı çün ḥāme

Şereflendi dil-i 'Ābid erişdi böyle bir kāme

Mücevherle sezā yazmakḥ bunuñ itmāmına tārīḥ

Olur şevḳ-i dil-i 'uşşāḳ tezyīd bu Kisānāme (yk.22b)

3. BÖLÜM

DÎVÂN-I ‘ÂBİD EFENDİ

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ث	ṣ
ح	ḥ
خ	ḫ
ذ	ẓ
ص	ṣ
ض	ẓ,ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ق	ḳ
ك	ñ
أ	’

METNİN KURULUŞUNDA DİKKAT EDİLEN HUSUSLAR

1. Metindeki kelimelerin ve eklerin imlasında metne bağlı kalınmıştır.
2. Metinde Arapça ve Farsça kelimeler uzun vokal ı , ى , sırasıyla â, î, û şeklinde gösterilmiştir.
3. Arapça âyet, hadis ve ibareler koyu yazılarak latin harfleriyle transkribe edilmiş ve Türkçe anlamları dipnotta gösterilmiştir.
4. Arapça terkiplerle oluşturulmuş özel isimler; terkipsiz şekilde, bugün kullanıldığı gibi latinize edilmiştir. ‘Resûlullâh’ gb.
5. Eserde geçen “‘Cebre’îl, la’în vb. ”kelimelerin yazımında, “’” li şekilleri tercih edilmiştir.
6. Metinde geçen “hep, yapıp, edip” gibi Türkçe kelimelerdeki zarf-fiil eki Arap alfabesinde “b” ile yazılmasına karşın “-p” olarak çevrilmiştir.
7. Metinde “kim, ki, ile ” gibi bağlaçlar vezne uyum sağlayacak şekilde birleşik veya ayrı yazılmıştır.
8. Bazı yerlerde “o, bu, şu”, bazı yerlerde ise “ol, şol, işbu” şeklinde geçtiği görülen üçüncü şahıs zamirinin yazımı hususunda metne bağlı kalınmıştır.
9. Eserde imla birliğine dikkat edilmiştir.
10. Metin günümüz Türkçesine çevrilmiş sadece bildirme ekleri olan ekler aslına uygun kalarak çevrilmiştir.
11. Elif-i maksûreler “i” yerine “â” şekliyle gösterilmiştir. “Leylâ, Îsâ” gibi.
12. Farsça’daki “vâv-ı ma’dûleler”in geçtiği kelimelerde özel bir işaret kullanılmamıştır. Bu kelimeler günümüze uygun ele alınmıştır. Hoca, hâb gibi.

SONUÇ

Âbid Efendi'nin Dîvânçe'sinin tanıtılması, özellikle bu yüzyılda yazılmış dîvânçelerin değerlendirilmesine katkı sağlayacaktır. Dîvânçeler ile ilgili araştırmalar incelenmiş ve bu alandaki çalışmalara katkı sağlayabilme düşüncesiyle, daha önce tahlili yapılmamış bir eserin günümüze aktarılması gerçekleşmiştir. Eser, dîvânçelerin gelişim sürecine ışık tutması ve yazıldığı yüzyıldaki dil özelliklerine kaynaklık etmesi yönüyle de önemlidir.

Âbid Efendi Dîvânçe'sinde özellikle birçok tarikat ehline hayranlık, bağımlılık, bendesi olmak gibi ifadelerle şairin bir tasavvuf aşığı olduğunu görmekteyiz.

Ayrıca şairin, manzumelerinde Kerbelâ'dan, evlâd-ı Alî'den ve "Haydar" namıyla Hz. Alî'den ve onun kılıcından bahsetmesi, Hacı Bektâşî Vefî'yi dile getirmesi; Balkanlarda yaygın olan Bektâşîliğin, az da olsa tesirinde kaldığını göstermektedir.

Dîvân şiiri, 19.yüzyıl şairlerinde genel itibariyle halk diline yakın sade bir dille ifade edilmek istenmiştir. Fakat güçlü şairlerin yetişememesi nedeniyle yazılanlar taklitten öteye geçememiştir. Bu çalışmaya konu olan Âbid Efendi'nin Dîvânçe'sinde de sade bir dille bu yüzyıl şiirini takip ettiğini görüyoruz.

Âbid Efendi, mutasavvıf şairlerde genel olan hususlarıyla karşımıza çıkan bir şairdir. Şairin, çağdaşı, belki de arkadaşı olan bazı şairlere nazireler yazdığı, onlara şiirlerini beğendirmeye çalıştığı tesbit edilmiştir. Dîvânçenin, o günün Balkan coğrafyasındaki kültür ve sanat ortamı hakkında bize birtakım fikirler verdiği söylenebilir. Her ne kadar adı geçen şairler, edebiyat tarihinde, tezkire ve diğer kaynaklarda yer almasa da, şairin yetiştiği çevrede şiirin ve sanatın canlılığını koruduğunu göstermesi açısından bu eser, önemli bir kaynak konumundadır.

TRANSKRİPSİYONLU ÇEVİRİ METİN

1b

TAQRİZLER

(mefā 'ilün/fe 'ilātün/mefā 'ilün/fe 'ilün)

1-Zihī bu hūb-sūhan bu edāyı hoş-üslūb

Nikāti gāyet şirin edāti hem mergūb

Güzīde-yi 'urefā yoqlamacı-yı evvel

Cenāb-ı 'Ābid Efendi qabūl-i ehl-i kulūb

Sūhanverī-i zamāndır daḳīka dān-ı vaqt

Seliqa cānib-i Haḳdan olup āna mevhūb

Ḳāfiyeyi eder ancak bu sözleri işbāt

Anıñ ki her biri şir ü şekkerler gibi meşūb

5-Besimī maḳlaşının olunca manzūrı

Lisānı olsa sezādır medih ile merṭūb

DİĞER

(fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün)

Nüşa-yi nādire-yi 'ayn-ı belāgatdir bu

Na' me-i bülbul-i taḳḳik ü feşāhatdir bu

Nuḡk-ı pākizesidir Őeḡtirāz ‘ irfān
 Őaḡn-ı gūlzār-ı ma‘ ārifde ṡerāvetdir bu

Her sözü riŐte-yi tedḡkḡ sezādır çekile
 Şadef-i maḡfaza-i dürr-i Őerāfetdir bu

Lafz-ı elṡāf ol denlü ki ziyā-yı hüneri
 Güyā Şems-i ziyā-baḡŐ-ı letāfetdir bu

10-Ḥāzret-i ‘ Ābid Efendi-i deḡāyıkḡdān kim
 Rahmiyā‘ayn-ı kerem maḡz-ı reŐādetdir bu

2a

TĀRĪḤ-İ DĪVĀNÇE-İ MŪMĀ-İLEYH

(fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün)

Silk-i nazma çekdigim hep ḡasb-i ḡālimdir dilā
 Gāḡi cānāndan Őikāyet gāḡi cāndan iŐtikā

Şevk-i dil ile firifde yārdır ḡazel-ḡān eyleyen
 Nice vaŐfiñ ḡılmayam kim ‘ abd-i memlūkum aña

Acizāne Ői‘ rimi tertīb ile cem eyleyip
 Oldu bir dĪvānçe-i nev-tab‘ a Őāyeste sezā

Dehre olsun yādigārim ḥayr ile yād eylesin
Kim nazār eyler oḡursa nazmımı ihvān baña

15-Bir tefāḥürle hūner ‘arzı degildir kimseye
Var ise noḡşān-ı ‘aybı ‘afvıdır dā’im recā

‘Ābidā gel ders-i ‘aşḡ al ḥāce-i rindāndan
Hep fenādır ḡayr-dārıñ yoḡ bu ‘ālemde beḡā

İşbu cem‘-i nazmımıñ tārīḡ-i cevher-dārına
Oldu ḡalb-i sırrımıñ mir’āt işte rū-nümā
1282/1866-7

3b

İBTİDĀ-I MÜNĀCĀT U NA‘AT U ḲAŞĀİD

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

Sırr-ı BismillāhirRaḡmānirraḡīm

Mücrimim ‘afv eyle Rabb-i yā Kerīm

MÜNĀCĀT

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün)

1-Cihānda mücrimim ḡāyet yüzüm yoḡdur saña yā Rab

Ḥabībiñ ‘aşḡına ‘afv et teraḡḡum ḡıl baña yā Rab

Bu ‘ işyānla huzūruna vüşlümde rezil etme
Urup da rüyuma ‘ işyānımı rüz-ı cezā yā Rab

Benim şol rütbe cürmüm çok beni pāk eylemez deryā
Ere bu nefis-i güm-rāha meger senden hüdā yā Rab

Benim defterlerim doldu Kirāmen Kātibīn şādık
Hilāfım yok ki oldum ben günāhla mübtelā yā Rab

5-Nihāyetsiz günāh etdim bilirim gerçi ben lākin

Amān ‘ afv et ğafūr sensin be-ħaķķ-ı enbīyā yā Rab

Habīb-i Ekremiñ yār-i Çehārı ‘ aşķına olsun
Hasan ħaķķı vü hem daħı şehīd-i Kerbelā yā Rab

Baña eyle teraħħum gel edem tevbe-i naşūħāta⁴²
Be-ħaķķ-ı Bākır u Ca‘ fer daħı Zeyne’l-‘Abā yā Rab

İlāhī Kāzım u Server ‘ Ālī Taķī Naķī ‘ Asker
Daħi Mehdī-i din-perver ki odur Müctebā yā Rab

Çabul eyle münācātım Hūdāyā ‘ Ābidin ‘ āciz
Edince dergeh-i iħsānına pīrim recā yā Rab

---

⁴²Tevbe-i Nasuh:Kulun içten, dıştan pişman olarak ve bir daha o günahı işlememeğe azmetmek suretiyle yapılan tevbedir. Allah (c.c.) kabul buyurduğu tevbe de işte böyle olandır.

DİĞER MURABBA‘

(hece vezni 4 4=8)

1

‘Ābd-i ‘āciz hem mücrimim

Yā Rab ‘aşkın kı1 kerem

Görünmeden cāy-1 ‘adem

Yā Rab ‘aşkın kı1 kerem

2

Yā Rabbenā eyle ‘aṭā

Ḥaqq-1 Resūl-i müctebā

Hem ḥürmet-i yār-i vefā

Yā Rab ‘aşkın kı1 kerem

3

Maḥşūş saña vaḥdāniyet

Eyle naşib insāniyet

Hem ḥürmet-i şübūliyet

Yā Rab ‘aşkın kı1 kerem

4a

4

Be-ḥürmet-i Şāh-1 Fetā

Hem şīr-i aḥsen-i liḳā

Şīrīn-şāh-1 Kerbelā

Yā Rab ‘aşkın kı1 kerem

5

Hem hâtır-ı Zeyne'l-‘ Abâ
 Nesl-i Resûl-i Kibriyâ
 Maqbûl-i dergâh-ı Hudâ
 Yâ Rab ‘aşkın kı1 kerem

6

Hem mihr-i Bâkır Ca‘feriñ
 Mûsî-i Kâzım serveriñ
 Hem Şeh Rızâ ol dâveriñ
 Yâ Rab ‘aşkın kı1 kerem

7

Hemde Taķî vü hem Naķî
 Hem ķadr-i şân-ı ‘Askerî
 Mehdî ki vaķtiñ rehberi
 Yâ Rab ‘aşkın kı1 kerem

8

Nefsim beni etdi hebâ
 Bu benligimden kı1 cüdâ
 Senden kerem ey zü‘l-‘âķâ
 Yâ Rab ‘aşkın kı1 kerem

9

Zıkr olunan işbu sâdât
 Hürmetine kı1 hidâyât
 ‘Âbid biçâredir gâyet
 Yâ Rab ‘aşkın kı1 kerem

DİGER

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

1-Olan bende Resûlullâh Selmân ile haşr olsun
Muhabbet eyleyen âl-i şehîdân ile haşr olsun

Fedâ-yı cân eden şâh-ı velâyet râhına yâ Rab
Fedâkârân-ı ümmet hem imâmân ile haşr olsun

Teşâhub eyleyen dâ'im cihânda varsın onlarla
Ölüp Hind ü Şimr merdân Yezîdân ile haşr olsun

Bulunur belki her demde Yezîd-âsâ nice zâlim
Uyanlar meşreb-i Kârûna Hâmân ile haşr olsun

5-Bu bî-çâre günahkâr 'Âbide luğf et İlahî sen
Yarın rûz-ı cezâda Ka'b Hâssân ile haşr olsun

DİGER

(mef'ülü/mefâ 'ilü/mefâ 'ilü/fe 'ülün)

*Estagfirullah*⁴³ tevbe tevbe bi'n-nedem

'Afv eyle cürmüm luğf edip ey Rabb-i zi'l-kerem

Âlûdedir 'işyânla bu nefs-i emmâre
İşlâh eyle 'indinde onu eyle muhterem

---

⁴³ "Allah affetsin" anlamına gelir.

4b

Yoḥsa bu reviş ile anıñ ḥāli tebāhdur
 ‘İrfān ile Ḥayy eyle onu olmadan ‘adem

Sensin Muḳallibü’l-ḳulūb Rabb-i Zü’l-Celāl
 Şebt-i ‘ubūdiyyetiñ her zamān u dem

10-Ḥāl-i ‘acַz derk olunur ise idrāk

Ḥarf-i eḥadiyyetine bu ‘uḳūl-ı vehm

Sensin ol Raḥmān-ı Rahīm Eḥad-i Muḳlaḳ
 Zātına şıfātıñ bir mir’āt-ı mufahḥam

Gerçi ezel şāhid-i meşhūd-u şühūd bir
 Mir’ātın olur olur ise rü’yet etemm

Zāhir olup ḥubb-ı ḥabībiñle kā’ināt
 Aşlı olup cümleñ ol nūr-ı mücessem

Olsun aña elif elif her nefes müdām
*Şallu ‘aleyh ü ‘alā alf vü sellem*⁴⁴

15-İrsāl edip ‘aşḳına ḳıldıñ anıñ ihyā

Raḥmetiniñ baḥrine ḡarḳ oldu bu ‘ālem

---

⁴⁴ “Sonsuz salat ve selam senin üzerine olsun ya Resûlallah”

Oldu hep esmā bu ḥaḳīḳatle çü zāhir
 ‘ Arş ile ferş cümle sürüş cān ile Ādem

Yād edecek nām-ı Ḥabibini bu’l-beşer
 Mazhar-ı ‘afv kıldıñ onu eylediñ ḥürrem

Yā Rab amān amān amān ‘aşkına onuñ
 ‘Afv et bu yüzü ḳara günahkārı ḳıl kerem

İşte onu saña şefi‘ ben de getirdim
 Sende onu sensin eden zātına hem-dem

20-Farḳ edemez ‘aşık ma‘şūḳunu ‘ārif
 Yazdıñ anıñ nāmını nāmıñla çü tev’em

Eyā ḥabīb-i dü-cihān emr-i şefā‘ at
 Saña aşālet ile olup cümle müselleme

Sensin olan bā‘ iş icād-ı vücūduñ
 Sensin saña çün oldu güşād kenz-i muḫalsam

Girmede mābeynine melek *Leyletü’l-İsrā*
 Olmadı bir rüsul nebī böylece maḥrem

Ḳıldı mişl cümleyi bir ḳabz-ı türāba
 Aña ḳıyās zerre degil bu vücūd hem

25-Zerreye nisbetle n' olur olsa günāhi

Şüphe mi var kaçreyi maḥv eylemede yem

Sensin olan cümle bu 'ālemlere rahmet

Ey şeh-i *levlāk*⁴⁵ ey mürsel-i ekrem

Baḥş oldu saña cümle günahkār ümmetiñ

Bende ol efrāddanım ey şāh-ı mu'azzam

Baña mübāhāt bu yeter olsa bir naşīb

Ravza-yi pākine yüzüm gözümü sürsem

'Arz edeyim bāb-ı emānında ḥālimi

Yalvarayım ehl-i kebā'irdenim erḥam

30-Be-ḥubb-ı Çār-yār aşḥāb-ı pür-vefā

Be-'aşḫ-ı āl-i 'abā evlād-ı mükerrrem

Geldi der-i 'ulyāna yüzü kıra 'Ābidin

Eyle şefā'atle meded 'āşī mücrimim

5a

NA'T

(mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün)

⁴⁵ “Sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım.” Aclünī, Keşfü'l-hafā 2/214.

1-Vücūduñ mazhar-ı *kenz-i hafā*⁴⁶ dır yâ Resûlallâh

Zuhûruñ ‘âlem-i vaḥdet-nümâdır yâ Resûlallâh

Mübâhât eyler elbet gül-‘izâr-ı ḥuld-ı Firdevse

Riyâz-ı meşheriñ ‘arşa-resâdır yâ Resûlallâh

Maḳâm-ı cennet ‘adnıñ anıñ için rûḥ-ı pākân hep

Ṭavâf eyler ki ol cây-ı liḳâdır yâ Resûlallâh

Şabâ ref eyledikçe çeşm-i ‘uşşâkı eder tenvîr

Ġubâr-ı âsitâniñ tütüyâdır yâ Resûlallâh

5-Cenâhiñ eyledi Nâmûs-ı Ekber ravzaña cârûb

Benim bu ḥıdmete liḫyem sezâdır yâ Resûlallâh

Sefid eylerdi bu rûy-i siyâhım ḥâk-i dergâhiñ

Süreydim yerlere bir kez revâdır yâ Resûlallâh

Ḥayâliñ ‘ayn-i cândır ‘Âbidine gerçi her demde

Murâdım bârgâha ilticâdır yâ Resûlallâh

DİGER

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

⁴⁶ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.”El’ Cili Abdülkerim, Lisanü’l-kader bi Nesini’s-Sehar s. 34,İbn-i Arabî, Fütuhât-ı Mekkiye 3/167. Aclunî, Keşfü’l-Hafâ 2/173, Hadis No:2016.

1

Cürm ile ğâyet hacîlim el-amân *huz bi yedi*
 Dâr-ı ‘ işyânla ‘ alilem el-amân *huz bi yedi*
 Çapına geldim zelilem el-amân *huz bi yedi*
 Yâ Resûlallâh daħilem el-amân *huz bi yedi*

2

Bâb-ı luţfuñ var iken ey şâh-ı hayl-i enbiyâ
 Çande varsın ‘ âşî ümmet nerden etsin ilticâ
 Yandı dil nefsiñ elinden n’eylesin bu bî-nevâ
 Yâ Resûlallâh daħilem el-amân *huz bi yedi*

3

Hem şeh-i *levlâk*⁴⁷ e sensin hem Hâbîb-i Kibriyâ
 Dâhil-i hâlvet-serâ-yı *kâbe kavseyn*⁴⁸ sen şehâ
 Bunca ‘ işyânım seniñ yanındadırhem şe’y ilâ
 Yâ Resûlallâh daħilem el-amân *huz bi yedi*

4

Ümmetiñ çün dedi Hâk *la-taknatû min rahmeti*⁴⁹
 Ey seffî‘ ü’l-müznîbin sen de buyurduñ ümmetî
 Hep kebâ’ir ehline etdiñ efendim şefkati
 Yâ Resûlallâh daħilem el-amân *huz bi yedi*

5

Cümle eşcâr kâlem deryâlar olsa ger midâd
 Hem zemîn ü âsümân olsa varaç yazsa ‘ idâd
 Vaşf-ı şânında seniñ ‘ acz durur cümle ‘ ibâd

⁴⁷ “Sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım.” Aclünî, Keşfü’l-hafâ 2/214.

⁴⁸ Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

⁴⁹ Zümer 39:53. “De ki {Ey kendilerinin aleyhine aşırı giden kullarım! Allah’ın rahmetinden ümidinizi kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları affeder. Çünkü O, çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.}”

Yâ Resûlallâh dahîlem el-amân *huz bi yedi*

6

Ya Resûlallâh meded kıl çâr-erkân ‘aşkına
Gül-gonca-i gülzâr-ı vaḥdet şâh-ı şehidân ‘aşkına
Ehl-i beytiñ cümle evlâd-ı imâmân ‘aşkına
Yâ Resûlallâh dahîlem el-amân *huz bi yedi*

7

‘Âbid-i bîçâreyim iḥsânına geldim ğarîb
Ḥân-ı iḥsân-ı şefâ‘ atden alam hem bir naşîb
Cürm-i ‘iṣyân içreyiñ bîçâre kıldım ey ḥabîb
Yâ Resûlallâh dahîlem el-amân *huz bi yedi*

5b

DİĞER

(fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilün)

1-Taḥtgâh-ı *lî ma‘allâhî*⁵⁰ saña verdi Ḥudâ

Sen şehensâh-ı rüsûlsün yâ Muḥammed Muştafâ

Yoğ idi kimse Cebrâ‘îl’de *Sidre*⁵¹de kıalmış idi

Bezm-gâh-ı *kâbe kavseyn*⁵²e vuşûlunde şehâ

⁵⁰ “Benim Allah’la beraber özel bir vaktim vardır.”Molla Aliyyü’l Kârî, El Esrârü’l Merfua Fi’l Ahbari’l Mevdua, Hadis no:392.

⁵¹ Necm 53:14. “Sidretü’l-Münteha’nın yanında.”

⁵² Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

Mebhāş-ı *levlāk*⁵³ ile sen *on sekiz biñ ‘ālemiñ*⁵⁴

Şāhibisiñ cümle memlûk hep rā‘ iyetdir saña

*Künt-i kenz*⁵⁵iñ fethine bā‘ iş vücūduñdur seniñ

Oldu zātıñ ol cihetden enbiyāya muktedā

5-‘ Ālemīne rahmet oldu zāt-ı pākīñ şüphesiz

Naşş-ı *erselnāk*⁵⁶ olur bu mebhāşa hüccet-nümā

Ĥaddi mi var bir kuluñ ‘ālemde kim vaşfiñ ede

Eylemişken na‘ t-ı pākīni cenāb-ı Kibriyā

Ĥandedir bu ‘Ābid-i mücrimde vaşşāfiñ ola

Ey şefi’ü’l-müznibīn ‘afvīnla kıl şefkat aña

DİĞER

(fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün)

*Künt-i kenz*⁵⁷iñ oldu miftāhı vücūduñ yā Resūl

Lā-ta‘ ayyünden ta‘ ayyündür vürūduñ yā Resūl

O ta‘ ayyünle yine ondan müfāriķ olmadı

Lā-ta‘ ayyün oldu mihrāb-ı sücūduñ yā Resūl

⁵³ “Sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım.” Aclünī, Keşfü’l-hafā 2/214.

⁵⁴ İbn-i Kesir, Tefsirü’l Kurānil Azim, c.1, s.39, İstanbul 1984.

⁵⁵ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.” El’ Cili Abdülkerim, Lisanü’l-kader bi Nesini’s-Sehar s. 34, İbn-i Arabī, Fütuhāt-ı Mekkiye 3/167. Aclunī, Keşfü’l-Hafā 2/173, Hadis No:2016.

⁵⁶ Enbiya 21:107.ayet “(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik.”

⁵⁷ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.” El’ Cili Abdülkerim, Lisanü’l-kader bi Nesini’s-Sehar s. 34, İbn-i Arabī, Fütuhāt-ı Mekkiye 3/167. Aclunī, Keşfü’l-Hafā 2/173, Hadis No:2016.

10-Oldu hem ta‘ ayyün-i şānīden cemī‘ -i kā‘ināt

Eyledi eşyâyı zāhir feyz-i cūduñ yā Resūl

Cümle bu eşyā seniñ haqīqatiñle rû-nümün

Oldularsa yine haqđır hep şuhūduñ yā Resūl

Bāğ-ı ‘ unşurla muqayyed zan eder zāhid seni

Qayd-ı muṭlaqdan münezzehdir quyūduñ yā Resūl

Sırr-ı *ḳavseyñ*⁵⁸ taht-ı *ev ednā*⁵⁹ seniñdir ḥāşılı

Zāt-ı pākiñ oldu mir‘āt-ı dūrūduñ yā Resūl

Sen şehinşehsin seni vaşf eylemek ḥaddim degil

‘ Ābidinim eylerim dā‘im dūrūduñ yā Resūl

QAŞİDE-Yİ NA‘T-I SULṬĀN-I ENBİYĀ

(mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün)

1-Zuhūruñ bādī-i naqş-ı cihāndır yā Resūlallāh

Vücūduñ hem hüviyyetden nişāndır yā Resūlallāh

Anıñ için oldu zāhir bu muḥabbetle ḳamū eşyā

Fütūḥ-ı *ḳünt-i kenz*⁶⁰ senden ‘ayāndır yā Resūlallāh

⁵⁸ Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

⁵⁹ Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

⁶⁰ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.” El’ Cili Abdülkerim, Lisanü’l-kader bi Nesini’s-Sehar s. 34, İbn-i Arabî, Fütuhât-ı Mekkiye 3/167. Aclunî, Keşfü’l-Hafā 2/173, Hadis No:2016.

Nebiden ‘ilm-i hazretde olunmuş idi terkib
Ki ol fermān-ı harf-i *kūn fekān*dır yā Resūlallāh

Dürüduñ nesl-i pākinden görünce hazret-i Ādem
Anıñ için tārīk-i bezm-i cināndır yā Resūlallāh

5-Neciyullāh teşrifin bilince hāk-i tedbire
Anıñ için dā‘ī-i āb-ı tūfandır yā Resūlallāh

6a

Ḥalīlullāhın eşnāmı kesirden maqşadı ancağ
Seniñ hağ üzre teşrifin beyāndır yā Resūlallāh

Zebīhullāha nisbetle fedā-yı cān eder ‘uşşāk
Seniñ yolunda lāyık kebşi cāndır yā Resūlallāh

Seniñ ‘aksiñ idi zāhir olan mir’āt-ı Yūsuf’da
Cemī‘-i rüy-ı aḥsende ol āndır yā Resūlallāh

Edip müstağrağ ol şāhib-‘aşā-yı pertev-i nūruñ
Yed-i beyzā anıñ için nūr-feşāndır yā Resūlallāh

10-Mesīh teşrifini tebşir için hayy etdi mevtāyı
Bu rütbe mübşiriñ feyz-resāndır yā Resūlallāh

Nihāyet oldu gerçi ʿālem-i nāsūta teşrīfiñ
Zuhūruñ aqdem-i lāhūtiyāndır yā Resūlallāh

Anıñ için vuşlat-ı kavseyñ ile miʿrāc-ı *ev ednā*⁶¹
Olupdur ol maqām kim lā-mekāndır yā Resūlallāh

Olamaz onda mürsel mürğ-i Sidre eylemez pervāz
Seniñ için *lī maʿallāh*⁶² āşiyāndır yā Resūlallāh

Seniñ zātıñla zāhir sırr-ı Hāksın mazhar-ı külsün
Münezzeh cüzʿ külden bī-gümāndır yā Resūlallāh

15-Tefevvuq eyledi esmā müsem mā yine vāhiddir
Bulanlar cemʿ -i vaḥdet kāmīlāndır yā Resūlallāh

Saḅa tābiʿ olan buldu vişāl-i vaḥdeti yoḅsa
Ne mümkün cümle insān ʿācizāndır yā Resūlallāh

Ḥuşūşiyle bu mücrim mürtekib olduğu ʿişyāndan
Olup lāyık taʿn-ı āşiyāndır yā Resūlallāh

Hezārān şerm ile var ʿarz-ı ḅālim ḅāk-i pāyine
Der-i luḅfunda kārım el-amāndır yā Resūlallāh

⁶¹ Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

⁶² “Benim Allah’la beraber özel bir vaktim vardır.” Molla Aliyyü’l Kārī, El Esrārü’l Merfua Fi’l Ahbari’l Mevdua, Hadis no:392.

Egerçi medhâlim yok bu vücûdum fânî lâ-şeydir
Eden bu nefsi şum pür-zebândır yâ Resûlallâh

20-Kebâ'ir ehline va' d olunan nuţka benim mazhar
Günâhım cümle mücrimden yamandır yâ Resûlallâh

Amân ey şâh-ı *levlâk*⁶³ sen şehin-şâh-i risâletsin
Vücûduñ rahmet-i ' âlemiyândır yâ Resûlallâh

Yem-i ihsânına nisbet günâhım kaçre-veş olmaz
Bañâ nisbetle gerçi bî-gerândır yâ Resûlallâh

Be-şidk-ı hazret-i Şiddik-ı Ekber merhamet eyle
Bu yâr-ı gâr şâh-ı şâdikândır yâ Resûlallâh

Be-' adl-i hazret-i Fârûk be-ğilm-i şâh-ı Zî'n-nureyn
Bular kim pîşvâ-yı ' âlemiyândır yâ Resûlallâh

25-Be-' aşk şîr-i Yezdân-ı cenâb-ı Murtażâ Haydar
Bu ol melce-i cümle ümmetândır yâ Resûlallâh

Teraḥḥum kıl be-ḥubb-ı hazret-i Fâṭimâtü'z-Zehrâ
Bu ol menba' -ı cümle seyyidândır yâ Resûlallâh

Efendim hazret-i sibteyn için olsun teraḥḥum kıl
Ki bunlar nûr-ı çeşm-i ins ü cândır yâ Resûlallâh

⁶³“Sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım.” Aclünî, Keşfü'l-hafâ 2/214.

Be-ğadr-i ħazret-i Zeyne'l-‘ Abā hem Bākır u Ca‘ fer
Bu zātlar mürşidān-ı fāzilāndır yā Resūlallāh

Be-ħağğ-ı Mūsī-yi Kāzım ‘ Alī Rızā Taķī şāhım
Bular kim muğtedā-yı ‘ aşıķāndır yā Resūlallāh

30-Naķī vü ‘ Askerī Mehdī için olsun mürüvvet ķıl
Ki bunlar reh-nümā-yı ‘ ārifāndır yā Resūlallāh

Be-her çār-deh ma‘ şūm-ı pākān yā ebe'l-Ķāsım
Bu aħfād-ı ma‘ ālī-ħānedāndır yā Resūlallāh

6b

Bu sādāt-ı mükerrrem ‘ aşķına dünyā vü ‘ uķbāda
Şeffi‘ ol cürm ile dil bī-tüvāndır yā Resūlallāh

Egerçi mücrimem ammā saña var ‘ aşķ-ı ifrātım
Fırāķıñla müdām ħālim fiğāndır yā Resūlallāh

Ederken fikr-i cürmüm ümmetī ķavliñ şeref-vārid
Olunca ħātıra dil şādumāndır yā Resūlallāh

35-O şevķ ile ğazel-ħān oldu dil vaşfinda kim her dem
Nu‘ ūtuñ mefharet-bağş-i lisāndır yā Resūlallāh

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Göñül 'aşkıñ ile emn ü emândır yâ Resûlallâh

Saňa 'aşık olanlar kâmurândır yâ Resûlallâh

Cemâliñ nûrudur lem'ân eden mir'ât-ı 'âlemde

Nesîm-i kâkülün rûh-ı revândır yâ Resûlallâh

Müjen mîzâb-ı rahmetdir yüzündür ka'be-yi 'uşşâk

Kaşkıñ hem kıblegâh-ı sâcidândır yâ Resûlallâh

Düşer mi sâyeñ arza nûrı senden ahz eder hûrşid

Ki zâtıñ mihr-i arz u âsûmândır yâ Resûlallâh

40-Şarâb-ı la'lini nûş eyleyen mest-i müdâm oldu

Nidâ-yı Hâk uranlar 'aşıkândır yâ Resûlallâh

Eder 'uşşâk-ı zârîñ cân nişâr kim rehğüzârında

Fedâ-yı cân hayât-ı câvidândır yâ Resûlallâh

Yeter ey 'âşî 'Âbid sözü müdâm şad-şalât eyle

Der-i 'ulyâna nâçîz armagandır yâ Resûlallâh

Saňa tâ haşre dek her bir cihetden şad-hezâr olsun

Selâmım her nefes rûzî şebândır yâ Resûlallâh

Dağî aşhâb ile evlâd ü ezvâcîñ için her dem

Ki tarziyem müdâm vird-i zebândır yâ Resûlallâh

45-Ğabl et  arz-ı ħlim y Reslallh meded-res ol
Nihyet demde kim luşf-ı zamndır y Reslallh

**ĞAŐIDE-Yİ TEŐRİFT-I ĤAZRET-İ ENBİY-Yİ ZER-NİŐN
AN -TERTİB-İ ĤURFT-I HEC DER MEZKR ĤAZRET-İ ĤURAN**

(mefiln/mefiln/mefiln/mefiln)

1-GŐd oldu muĥabbet-kenz (i) zhir oldu hep eŐy
Ĥekildi őn-ı demde ol dem řuĥra-yı *kerremn*⁶⁴

Oĥudu muŐĥaf-ı ĥsnnde  irfn olduĥuñ maşlab
Bilince ĥzret-i İdrs mekn eyledi a l

Verince bd-ı esm baĥr-i vaĥdet mevcine keşret
Kimi keşti-i Nĥ ile kimi ma dm olup ĥarĥ

Cell  ĥhrı izĥra olunca ĥvm-i Hd b iş
Zuhr-ı bd-ı őarŐarla buları eyledi ifn

5-Ĥılınca ĥvm-i őlihde cnd nefis-i nifĥla gĥ
 Azb oldu őemda Nĥa-yi rahmet bil-mehl

Ma rifle gr imdi nr-ı İbrĥim edip ıŐlĥ
Ki nr-ı Nemrdı gülşen ĥılıp hem eyledi işf

⁶⁴ İsr 17: 70.ayet “Andolsun, biz insanoĥlunu őerefli kıldık. Onları karada ve denizde taŐıdık. Kendilerini en güzel ve temiz şeylerden rızıklandırdık ve onları yarattıklarımızın bir řoĥundan üstün kıldık.”

Fedā-yı nefis eden ere risāletde olur rāsīḥ
Gelir hem çoç-ı İsmā'īl anıñ için oluna iftā

7a

Zamān u kayd-ı şeyḥide Ḥallullāh istimdād
Yüzünden irdi İshāqıñ tecelliler olup ifşā

Kemāl-i 'aşk ile Ya'kūb ederdı dā'imā feryād
Erince bŷy-ı maḥbŷbı iki kŷr eyledi bīnā

10-Geçip sicn-i ṭabī' atdan olunca şıdķ ile zāhir
Cemāl-i salṭanat Mışr içre oldu Yŷsuf'a peydā

Olunca kavm-i Lŷṭ nāşīḥ ederlerdi fesād ibrāz
Kılıp Nāmus-ı Ekber onları zīr ŷ zeber ḫattā

Olunca dŷş-ı Dāvŷd'a ḫilāfet ḫil'ati libās
Ḥadīdī serd iken destŷnde kıldı nerm mŷm-asā

Olup bād-ı şabā taḫt-ı Sŷleymān zīrine kim ferş
Bu rŷtbe cŷmle maḫlŷḫda edip ol ḫŷkmŷnŷ icrā

Hem İlyās-ı nebiyi gŷr nice esrār olup maḫşŷş
Kı ol 'ilm-i ledŷnne ḫāzin-i mażhar olup ḫālā

15-Düşüp rāz-ı nihān ile cenāb Eyyūb' e emrāz

Zuhūr-ı mā-i aşlı emr ile oldu añā işfā

Çılınca kavm-i Yūnus tevbe vü zār u niyāz ifrāt

Edip rahmetle sebkat eyledi 'afv-ger-i Mevlā

Şu' aybı hem bu ifsād-ı sivādan eyledi mahfūz

Anıñ için eyledi 'uzlet cihāna baqmadı aşlā

Yed-i Beyzā-i Mūsā' da 'aşā ejder olup vāki'

Anuñla sihri ibtāl eyledi şakq oldu hem deryā

Dañi Hārūn vezāretle ki olsun dīn-i Haq i' lā

Olup me' mūr beraber eylemekçün da' vet-i Kübrā

20-Şifāt-ı hilm (ü) vākārla oldu Elyesa' mekşūf

Cefā etdikçe kavmi ol olurdu nuşh ile gūyā

Cemāl-i bā-kemāline olup Zülkifliden müştāk

Ḥabībine onu mir 'āt için var eylemiş maḥzā

Cenāb-ı Yaḥyāyı gör kim edip cān (ü) cihānı terk

Verip başı olup hattā ebed tekrīm ile ibkā

Celāl-i perdesi ref' oldığıçün gör ki n' oldu ḥāl

Kemāl-i heybet-i Haqdan dü-nīm oldu Zekerıyyā

Hüviyyet nefhasın çün Cebrâ'il'den haml edip Meryem
Anıñ için oldu mevtâ bir dem-i 'İsâ ile ihyâ

25- Üzeyriñ hayy-i mevtiñ kışşasıñ cânâ işitdiñ sen
Kemâl-i kudreti oldu müşâhid işte ol 'aynâ

Tecellî oldu Loqmân'a aña gösterdi hikmet-rû
Bu hikmetden devâ bulan gönüller oldular dâna

Çekip âfâkda sed Ye'cüc'e Zülkarneyn hükümetle
Çeken Ye'cüc'e nefse sed edermiş kadrini vâlâ

Ebû'l-ervâh Muhammed'dir kılıp cümleye aşl anı
Edip zâtına mir'ât oldu zâtı câmi'ü'l-esmâ

Kılıp esmâ zühûrundan tecellî 'âlemîne hep
Ki yokdur hiç şerîki hem münezzeh cümleden zâtâ

30-Olup yâd enbiyâ harf-i 'Arab miqdârı Qur'ânda
O tertible olundu mışra'-ı evvelleri imlâ

Bu bist (ü) heşt ile harf-i 'acem Âl-i 'abâ miqdâr
Olur 'Âbid si vü dü harfide nazm eylediñ ma' nâ

Bu sâdât 'aşkına yâ Rab kabûl eyle bu nazmım hem
Yazılsın defter-i a' mâlîme cürmüm ola imhâ

7b

MUḤAMMES

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

1

Mücrimim senden olur luṭf u kerem yâ Muştafâ
 Bilmişim zâten seni bu varlığım cümle fenâ
 Bâ-ḥuşûş ḥadsiz günâh ile olup 'ömrüm hebâ
 Bu zevâtîñ 'aşk-ı pāk için teraḥḥum kıl baña
 Ol Ebâ Bekrî 'Ömer 'Osmân 'Alīyyü'l-Murtażâ

2

Bunca zaḥmetler çekip izhâr edince Ḥaḳ yolu
 Oldu aşḥâb-ı kirâmîñ rāhınıñ cümle kavî
 Kâplamışdı 'âlem içre müşrikiñ sağ (u) şolu
 Eyleyip bunca şecâ'at açdılar ṭâğ (u) cūyı
 Ol Ebâ Bekrî 'Ömer 'Osmân 'Alīyyü'l-Murtażâ

3

'Amm-ı pākinken seniñ ol Ḥamza-i şāḥib-vaḳâr
 Cân fedâ etdi yolunda şevḳ ile bi'l-iḳtidâr
 Müşrikiñ ervāḥı olsun ḳahr ile dūzaḥ-karâr
 Şüpheşiz himmet ile etdi şebât bunlar ki var
 Ol Ebâ Bekrî 'Ömer 'Osmân 'Alīyyü'l-Murtażâ

4

Ḥazret-i Ca'fer biri de İbn-i 'ammiñ ey Resûl
 'Azm edip cennât-ı 'adne ṭâ'iren buldu vuşûl
 Ol cihetden 'âşıkân içre olupdur bu uşûl

Cān u ser terkin edenler rāh-ı hāḡda kimdir ol
Ol Ebā Bekrī ‘Ömer ‘Osmān ‘Alīyyü’l-Murtaẓā

5

Ḳıl şefā‘at ‘Ābidine ey nebīler serveri
Hālim olsun rāh-ı ‘aşḡında fedā dā‘im seri
İşbu zāt-ı ‘ālīler kim hep şaḡāben ekberī
Eylemişdir cümle varı terk-i cānı her biri
Ol Ebā Bekrī ‘Ömer ‘Osmān ‘Alīyyü’l-Murtaẓā

ḲAŞİDE

(fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün)

1-Ḳutb-ı devrān ġavş-ı her ān cān-ı cānāndır ‘Alī
Mīr-i Kevşer şāh-ı server böyle sulṡāndır ‘Alī

Hem daḡı şānında münzel *hel-etā*⁶⁵ vü *lā-fetā*⁶⁶
Şehsüvār-ı ‘arş u ferşdir şāh-ı merdāndır ‘Alī

Daḡı ḡaḡḡında buyurdu *lahmüke laḡmī*⁶⁷ Resūl
İbn-i ‘āmm-ı faḡr-i ‘ālem günc-i ‘irfāndır ‘Alī

Hāşılı hamdü’l-livâ hem bāb-ı ‘ilm oldu daḡı
Ma‘den-i ḡilm ü kerāmet şāh-ı şāhāndır ‘Alī

⁶⁵ İnsan 76: 1. ayet “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.”

⁶⁶ “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi de kılıç bulunmaz.”El-Aclünī, Keşfü’l-hafā 2/488.

⁶⁷ “Senin etin benim etimdir.” Hz. Muhammed’in Hz. Ali için söylediğı söz.

5-Şaff-ı a' dāyı perīşān etdi her bir ḥamlede

Ol sebebden her cihetden şīr-i yezdāndır ' Alī

Oldu dāmād-ı Resūl kim Ḳurretü 'l- ayn-ı cihān

Var kıyās et rütbesin bil kim ne zī-nişāndır ' Alī

Ḳadri a' lā ' özü bālā şāh imāma ' Ābidā

Bendelikle faḥr eder kim ḥān-ı ḥānāndır ' Alī

8a

DİĞER

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Zuhūruñ nokḫa-i bā-yi bidāyet ḥazret-i Ḥaydar

Vuşūluñ *ḳābe ḳavseyn*⁶⁸-i nihāyet ḥazret-i Ḥaydar

Cemī' esmā ile eşyā olupdur zātına mir'āt

Seniñdir vaḥdet ü keşret bu ḥālet ḥazret-i Ḥaydar

10-Seniñle sañadır sende olan bu aḥz ü i'tā hep

Yine senden saña sensin delālet ḥazret-i Ḥaydar

Bu rütbe bāb-ı evveldir ol nūr-ı ' ilmi ile teşbīh

Münezzeh bundan evvelde be-ğāyet ḥazret-i Ḥaydar

⁶⁸ Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

Saña bu ‘arş u ferş cümle olupdur taht-ı sulţānī
 Seniñdir şüphe yok tâc-ı kerāmet hazret-i Hāydar

Cenābıñ oldu esrār-ı cemī‘ enbiyā el-ḥaḳḳ
 Vürūdunla olup zāhir velāyet hazret-i Hāydar

Ki sensin Ādem ü Havvā daḫī hem dāne-yi me‘vā
 Sañadır secde-i emr-i feḫāmet hazret-i Hāydar

15-Ki sen tufān ile Nūḥ’sun seniñdir keştī-i hādi
 Olan nār içre gülzār-ı selām et hazret-i Hāydar

Cemal-i tām ile Yūsuf yine ‘aşḳ-ı Züleyḫāsın
 Kılan zindān ile cāhda iḳāmet hazret-i Hāydar

‘Aşā ile olup Mūsā olup hem Hızr ile yoldaş
 Yine sensin eden senden ğıyābet hazret-i Hāydar

Mesīhāsın edeñ hay eyleyen nuḳ ile mevtāyı
 Eden mehd içre hem sensin şehādet hazret-i Hāydar

Cenāb-ı Faḫr-i ‘Ālemle şehā sen nūr-ı vāḫidsin
 Seniñ evvel ü āḫir bu şerāfet hazret-i Hāydar

20-Buyurdu *lahmüke lahmi*⁶⁹ ‘Alī benden ‘Alīden ben
 Senindir devlet-i faḫri veşāyet hazret-i Hāydar

⁶⁹ “Senin etin benim etimdir.” Hz. Muhammed’in Hz. Ali için söylediği söz.

Edip teng rezmgāh-ı düşmene Bedr-i Huneyn içre
Ki sensin merd-i meydān-ı şecā' at hāzret-i Hāydar

Seniñ ey fātih-i Hāyber görünce vech-i tekrimiñ
Kııardı düşmeniñ lerzān mehābet hāzret-i Hāydar

Degildir kimseniñ haddi seniñ vaşfiñ kemāliyle
Edeler var iken şānında āyet hāzret-i Hāydar

Ne haddi var huşuşiyle bu mücrim rū-siyāhın kim
Gece gündüz olup kārı kabāhat hāzret-i Hāydar

25-Cesāret etdigim vaşfında maṭlab merḥametdir kim
Gedāyım bāb-ı şefkatde ' ināyet hāzret-i Hāydar

Cenāb-ı ehl-i beyt ile İmāmeyn ' aşkına luṭf et
Bula şevkınla dil nūru hidāyet hāzret-i Hāydar

Amān ihfād vü sādāt ' aşkına eyle kerem yoḥsa
Bu zenb ile olur ḥālim melāmet hāzret-i Hāydar

Degil bu nazm-ı pür-' aybım saña taḳdime şāyeste
Ki sensin tūṭi-i bāğ-ı feşāhat hāzret-i Hāydar

Seniñ menşūr-i nazmında bütün dānālar ' āciẓdir
Ki sensin ḥāce-i ders-i belāgat hāzret-i Hāydar

30-Egerçi ‘âcizim nazmım seniñ şânında lik hâme
Mübâhât eyleyip kıldı kitâbet hazret-i Haydar

Bu hâliyle olup müzdâd-ı ‘aşkıım bir gâzel yazmaq
İçin verdi dile feyz-i terâvet hazret-i Haydar

8b

Seniñdir görünen cümle melâhat hazret-i Haydar
Seniñdir dilberânda bu şabâhat hazret-i Haydar

Göreñ vech-i kerîmiñ her cihetden olısar şeydâ
Eder kesb ‘âşıkân içre nebâhat hazret-i Haydar

Seniñ hüsni ü cemâliñ pertevidir görünen zâhir
Gülistân-ı cihânda bu leâfet hazret-i Haydar

35-Bu şebbû ile sünbülde seniñdir cümle tîb ey gül
Nesîm-i kâkülün kıldı sirâyet hazret-i Haydar

Hezâr-veş ‘âşıkıñ feryâd eder vuşlat ümîdiyle
Olur hâşıl gönüllerde şetâret hazret-i Haydar

Seniñ ‘aşkııla efkende olan cânlar için elbet
Verilir ‘âlemeyn içre sa‘âdet hazret-i Haydar

Ricā et cürmünü zirā ki itnāb-ı kelām etdiñ

Günāhkār ʿ Ābidin eyler nedāmet ḥazret-i Ḥaydar

Be-ġāyet mücrimim yoĸdur benim gibi meʿ āşiden

Olan dil-ḥaste ey kānī şefāʿ at ḥazret-i Ḥaydar

40-Ķılanlar ilticā red olmadı bābından ol şāhiñ

Saña da eyler iḥsān-ı seḥāvet ḥazret-i Ḥaydar

Hemān sen şıdĸ ile her dem selām et āl ü evlāda

Eder mücrimlere dāʿim semāḥat ḥazret-i Ḥaydar

Ola bī-ḥad selām ü tarziye zāt-ı şerīfünçün

Seniñdir şüphesiz aşl-ı necābet ḥazret-i Ḥaydar

Revāfızla Ḥavāric oldu red hem olalar maḥhūr

Budur āyīn-i ʿ uşşāĸda nezāhat ḥazret-i Ḥaydar

Mürüvvet eyle ĸıl bu ʿ arz-ı ḥālim semʿ şāyeste

Olupdur cürm ile dil pür-ḥarāret ḥazret-i Ḥaydar

45-Kerem ĸıl her dü-ʿ ālemde şarāb-ı ʿ aşĸ-ı Kevşerden

Seniñdir biʿl-aşāle çün şikāyet ḥazret-i Ḥaydar

NAʿT U MÜNĀCĀT

1

(hece vezni)

Amān ey resūl (ey) amān ey velī
 Ezelden sensin nebī vü velī
 Şunam bende dāmāna rūy-ı eli
 Güneş gibi cürmüm celīdür celī
 Amān yā Muḥammed amān yā ‘Alī

2

Edipdir günāhım vücūdum ‘alīl
 Eger yā ‘Alī olmaz iseñ delīl
 Ne yerden bulam ben ḥabībe sebīl
 Daḥīlem daḥīlem daḥīlem daḥīl
 Amān yā Muḥammed amān yā ‘Alī

3

Bu teşrīf-i ḥatemü’ n-nübüvvet ile
 Bu tekrīm bidā-yı velāyet ile
 Nice mu‘ cizāt ü kerāmet ile
 Cemī‘ān penāhsın nihāyet ile
 Amān yā Muḥammed amān yā ‘Alī

9a

4

O Şiddīk u Fārūḳ-ı ekber için
 O Zī’n-nūr için dīn-perver için
 İmāmān-ı beşīr-işīr için
 Daḥi şāḥibü’l-Bedr-i ḥabīr için
 Amān yā Muḥammed amān yā ‘Alī

5

O Selmān-ı pāk (ü) daḥī Ḳanberīñ
 Ve Zeyne' l-' Abā Bāḳır u Ca' ferīñ
 Vü Kāzım Rızā hem daḥī ' Askerīñ
 Yüzü şular için bu serverleriñ
 Amān yā Muḥammed amān yā ' Alī

6

Taḳī vü Naḳī Mehdī'-i her zamān
 Şefiḳım ola hem de ma' şūmiyān
 Bu cürm ile ḥaşre varırsam hemān
 Amān ey efendim amān el-amān
 Amān yā Muḥammed amān yā ' Alī

7

Ḥaṭāya ' Aṭā Ḥaḳḳa maḥşūş olup
 Şefā' at sen şāha (da) maḥşūş olup
 Saḳā Kevşer ol māha maḥşūş olup
 Recā bu günahkāra maḥşūş olup
 Amān yā Muḥammed amān yā ' Alī

8

Edersem bu gibi yine ḥasb-i ḥāl
 Besimā'ya yazam nazīre mişāl
 Ve illā ki medḥe bulunmaz mecāl
 Recādır murādım ' alā küllī ḥāl
 Amān yā Muḥammed amān yā ' Alī

9

Seniñdir seniñdir her iki cihān
 Seniñ ulū sāyen bu kevn (ü) mekān

Şūfī gibi bunda edemem gümān
 İşi ‘Ābidiniñ amāndır amān
 Amān yā Muḥammed amān yā ‘Alī

MÜSEDDES DER SİTĀYİŞ-İ ḤAZRET-İ ŞĀH-I VELĀYET

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

1-Vaḥdet-i Ḥaḳ Faḫr-i ‘Ālemle olunca mūncelī

Āşikāre oldu sırr iken o dem ism-i velī

Ṭıfl iken oldur diyen İslāmı taşdıḳān belī

Ol sebebden şānına lāyıḳ denirse evvelī

Evvel āḫir zāhir ü bāṭındır aḫfā vü celī

Hel atā min⁷⁰ nūr-ı vāḫidle mūkerremdir ‘Alī

Ehl-i beyt içre aşāletle olan odur imām

Bāb-ı ‘ilm (ü) sırr-ı vaḫdetde velīdir ol hümām

5-Oldu çün zāhir ḫilāfet ol imām ile tamām

Aña āḫir dense bu yüzden sezādır ve’s-selām

Evvel āḫir zāhir ü bāṭındır aḫfā u celī

Hel ata min⁷¹ nūr-ı vāḫidle mūkerremdir ‘Alī

⁷⁰ İnsan 76: 1. ayet “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.”

⁷¹ İnsan 76: 1. ayet “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.”

9b

Şânına kıldı anıñ hâtif nidâ-yı iftihâr

Lâ fetâ illâ ‘Alî lâ Seyfe illâ Zülfikâr⁷²

Dîni izhâr etmege etdi gazâ bil iktidâr

İsm-i zâhirle anıñ için yâd olur ol nâmdâr

Evvel âhir zâhir ü bātındır aḥfâ vü celî

Hel ata min nūr-ı vâhidle mükerrermdir ‘Alî

10-***Laḥmüke laḥmi***⁷³buyurmuşdur ḥabîb-i Kibriyâ

Ḳurbetiñ fehm et anıñ Ḥabîbine eyle iktidâ

Eyledi telḳîn aña sırr-ı ledünni Muştafâ

Bu cihetle yâd olursa nâm-ı bātınla sezâ

Evvel âhir zâhir ü bātındır aḥfâ vü celî

Hel ata min nūr-ı vâhidle mükerrermdir ‘Alî

Eyledi şürî ḥilâfetden celî şer‘i beyân

Ehline iḥfâ ile verdi velâyetden nişân

Gayrine aḥfâ celîdir ehline esmâ ‘ayân

‘Âbidin dâ‘im şifât u zâtı ile zıkr et hemân

⁷² “Ali gibi yiğit, Zülfikar gibi de kılıç bulunmaz.”El-Aclünî, Keşfü’l-hafâ 2/488.

⁷³ “Senin etin benim etimdir.” Hz. Muhammed’in Hz. Ali için söylediği söz.

15-Evvel āhîr zâhir ü bâtıdır aḥfâ vü celî

Hel ata min nûr-ı vâhidle mûkerremdir ‘ Alî

MERŞİYE

(fe ’ilâtün/fe ’ilâtün/fe ’ilâtün/fe ’ilün)

1-Gelicek mâh-ı muḥarrem (u) ğam eyler teşdîd

Eskidir dilde elem mâh-ı nev etdi tecdîd

Göricek vechini bedrinde anîñ şanma ḥusûf

‘ Āşıkîñ âhı eder nûrunu elbet tesvîd

Kerbelâ vaḳ’ asını eyle tefekkür bir kez

Ne belâ ede ki kıldı onu âvân-ı Yezîd

Ah kim nice belâ bunca cefâ-yı dil-sûz

Eyledi ehl-i dili ḥâl-i feraḥdan teb’îd

5-Ah kim bûsegeh-i Aḥmede tiĝ urdu la’în

Şimr zü’l-cevşen emr-i ‘ Ömer-i Sa’ d-ı ‘ anîd

Seng-dil olduğuna etme ‘ aceb İbn-i Ziyâd

Veled-i zâni ebî kendisidir naḥs-ı pelîd

Bunlara âmir olan ḥâl-i Yezîdi fikr et

Eyledi mâye-i aşlında olan küfrü bedîd

ışşa-yi kebd getir hatıra dendn dşun
Macernn ne idgn eder işte te'yd

Ne  aceb huccet arar kadı buna la net iin
Sıbt-1 ekrem idgn bilmedi mi şh-1 şhd

10-azret-i Fahr-i Cihn hem de cenb-1 Zehr
Birisi cecdi ann dgeridir mm-i sa d

Dderi oldu asan hazret-i aydar pederi
D-cihn salanatn verdi ana Rabb-1 Mecd

amse-i l-i  ab şhib-i *levlk*⁷⁴ bunlar
Ztların Rabb-1 Cell eyledi işte temcd

Bunlarn vadet-i ztde vcdu birdir
Cem -i esm ile arif olan eyler tevd

Ne rev aglamayıp dşmene nefrn oumaz
Ne hamiyyet ki eder dşse bu yzden tehdd

10a

15-Var ise cz' -i irde niin olmaz lanet
Budur ol işte cell ile ceml va d-1 va d

⁷⁴ "Sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım." Acln,Keşf'1-haf 2/214.

La'net ü nefret edip eyle teberrâ her dem
Eyleye anlarıñ Hâk buğz u 'azâbıñ tezyîd

Eder aşhâb-ı tevellâ buña her dem feryâd
Aglar ol şubh u mâteme etmez taḥdîd

'Âbidin mâtem-i şâhid-i sirişk-i ḥûni
Dem-i âḥirde aña ḥâşıl eder rûy-ı sefid

DİGER

(fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün)

Ma' den-i luḫ u mürüvvet zü'l-' aḫsın yâ Ḥüseyn
Mücrimim eyle kerem şâh-ı beḫâsın yâ Ḥüseyn

20-İns ü cinne bi'l-' aḫâle muḫtedâsın yâ Ḥüseyn
Bunca ḫudret var iken şâhib-rızasın yâ Ḥüseyn

Ḳurretü 'l-' ayn-ı Muḫammed Muḫtafâsın yâ Ḥüseyn
Hem ciger-güşe-i Betül Murtażâsın yâ Ḥüseyn

Zâtınızla faḫr eder bu 'âlem-i kevn ü mekân
Gözleyip dâ'im rızâsın devr eder heft-âsümân

Cedd-i pākiniñ seniñ ey Ḳurretü 'l-' ayn-ı cihân
Ḥâdimidir peyk-i 'izzet bunda hîç var mı gümân

Ḳurretü 'l-^ç ayn-ı Muḥammed Muştafâsın yâ Hüseyn
Hem ciger-güşe-i Betül Murtazásın yâ Hüseyn

25-Eşk-i çeşmiñ rûz-ı mâtemde hemân olsun revân
Belki eşk yerine lâyıķ ķan revân olsun revân

Tâ kıyâmet âb-ı çeşm-i ^ç âşıkân olsun revân
Dergehine şad-selâmım cümle ân olsun revân

Ḳurretü 'l-^ç ayn-ı Muḥammed Muştafâsın yâ Hüseyn
Hem ciger-güşe-i Betül Murtazásın yâ Hüseyn

Hep imâmân cümle ma^ç şümâna olsun şad-selâm
Ola hem ceyš-i Yezîde şad-hezâr la^ç net tamâm

Hem daḥî ol ^ç Amr (u) Şimr-i Ḳıbtıyân şubḥ (u) şâm
La^ç net olsun hep Havâric zümresine ey hümâm

30-Ḳurretü 'l-^ç ayn-ı Muḥammed Muştafâsın yâ Hüseyn
Hem ciger-güşe-i Betül Murtazásın yâ Hüseyn

10b

Aglasın seb^ç -i semâvât iñlesin zîr ü zemîn
Durmasın taşla dögünsün cümle enhâr u hemîn

Bir içim şu vermedi şāh-1 şehīde zālīmīn
Mācera çün aglamağdan ğayrı n 'itsün 'Ābidin

Ḳurretü 'l-' ayn-1 Muḥammed Muştafāsın yā Ḥüseyn
Hem ciger-gūşe-i Betül Murtazāsın yā Ḥüseyn

DĪGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Ey gönül feryāda gel māh-1 muḥarremdir bu māh
Ḳıldılar bu māhda şāh-1 Kerbelāyı nevḥa-gāh

35-Ḳadrini hem bilmediler ceddī kimdir o şehīñ
Şāh-1 *levlāk*⁷⁵ dır o kim oldu aña ' arş bār-gāh

Sen görürsün ḥaşr olunca şān-1 ' uzḡmāsın anıñ
Sāḳi-yi Kevşer odur andan içen bulur refāh

Bāb-1 kenz-i ' ilm ü ' irfāndır anıñ hem vālidī
Nūr-1 vāhid dendi kim oldur velāyet içre şāh

Ol şehīd-i şāh-1 evlāda maḳām olmuşdu hem
Luṭf ile zānū-yı peygamber reviş peyk-i İlāh

Evvelā bir dānesin tesmīm ile etdi şehīd
Ba' de-zin şāh-1 şehīd etdi Şimir der-rezm-gāh

⁷⁵ “Sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım.” Aclünī, Keşfü'l-hafā 2/214.

40-Tîğ-i ğadri bî-meĥâbâ çekdi ol gerdâna kim

Fahr-i 'âlem ĥâzretine olmuş idi bûse-gâh

Zulm-i cevr ile şusuz oldu şehîd-i Kerbelâ

Cümle aşĥâb-ı kirâmı hem iki şehzâde âh

Yetmiş iki zât idi hem rezm eden bi'l-iĥtidâr

Yirmi biñden bi'l-tecâvüz idi zulm eden sipâh

Bundan ancak ĥâzret-i Zeyne'l-'Abâ buldu ĥalâş

Ķıldılar ol zâtada pek çok ĥâĥâretle nigâh

Nûr-ı çeşm-i Ĥaydara aşlâ mürüvvet etmedi

Ol Yezîd-i bî-ĥayâ Şimr-i la'în Mervân sıfâh

45-İbn-i Mülcemle berâber olduñuz dūzaĥ-maĥarr

Var mıdır bu ĥavle aşlâ 'âlem içre iştibâh

Bu ne tuĥyân ey 'Ömer Şit ü Sinân İbn-i Ziyâd

La'net olsun şad-hezârân rûyuñuz olsun siyâh

Dört gün için ey Ĥavâric ol şehe edip ĥulû

Ĥâĥ anıñken olduñuz kelb-i 'aĥûr-veş sedd-i râh

Derd-i dille saña la'net etmesin de neylesin

Ķıldı bu vaĥ' a cemî'-i 'âşîĥân ĥâliñ tebâh

Z̤ıkr edip bu m̤acerāyı eyle ol şāha şalāt
Gece gündüz aglayıp hem derd ile tā şubḡ-gāh

50-Şükr ü ḡamd olsun muḡıbb-i ḡānedān-ı Muştafā
Olduñ ey dil şıdk ile eyle selām bul intibāh

Destg̤ir-i pederānıñ elbet ‘ Alīyü’l-Murtażā
İḡtidā eder añā sırrı olanlar feyż-ḡāh

Ḳurretü’l-‘ ayn-ı Muḡammed bu Ḥüseyn ü hem Ḥasan
Geldi bu şehzādeler şānında *vāli min velāh*⁷⁶

11a

Ba‘ demā Zeyne’l-‘ Abā u Bāḡır u Ca‘ fer imām
Oldular işte bu nesliñdir müdāmī ‘ ālī-cāh

Şoñra Kāzımla Rızā Taḡī Naḡī vü ‘ Askerī
Şāh u ḡavs olup bular doldu velāyet çār-gāh

55-Mehdī-yi şāḡıb-zamānı ara bul sen de ḡoñül
Pāk edip mir‘ āt-ı dil tā ḡābil olsun cilve-gāh

İşbu sādāt-ı kirām-ı çār-deh ma‘ şūmlarıñ
‘ Aşḡına ‘ afv eyleyā Rab çok ḡünāh etdim ḡünāh

⁷⁶“ Allah’tan bir veli” diye kullanılan bir ifadedir.

Bulmadım dār-ı emānı geldim āhır bābına
 ‘Ābidem ben dergeh-i ihsānımı kıldım penāh

MÜSEDES

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

1

El-amān yā şeyh el-merhaba ‘āşī-i dermāndeyim
 Luṭfunuñ muhtācıym geldim der-i bahşendeyim
 Cür’etim yok ‘arz-ı hāle zenbile şermendeyim
 Her dem ‘işyān ile kan aglar gönül bī-ḥandeyim
 Yā Rufā’ī bāb-ı luṭfunda gedā bir bendeyim
 Kıl kerem yā seyyid Aḥmed cürm ile efgendeyim

2

Sen Hüseyn-i Hāşimisin nesl-i pāki Ḥaydarī
 Ol cihetden olduñ ecdād-ı kirāmın mazḥarı
 Nār-ı gülşen semmi dāfi’ sin velāyet rehberi
 Hīle-i nefsiñ elinden kıl rehā bu aḥqarı
 Yā Rufā’ī bāb-ı luṭfunda gedā bir bendeyim
 Kıl kerem yā seyyid Aḥmed cürm ile efgendeyim

3

Bendegānıñ ḳalbine ḍarb eyleyip zıkrı müdām
 Tıḡ-i esmā ile fetḥ edip bulur nice maḳām
 Zākir-i mezkūr zıkrı bir görüp olur be-kām
 Dest-gīr ol ben de anlar-veş olam vaşl-ı merām
 Yā Rufā’ī bāb-ı luṭfunda gedā bir bendeyim
 Kıl kerem yā seyyid Aḥmed cürm ile efgendeyim

4

Şerbet-i feyziñle yok şüphe bulur mürde hayât
 Dest-i 'ulyâna şunân bedler bulur semt-i necât
 Her bir ef'âl zâtı ile yek-sân olur cümle şîfât
 Lîk bendegânîñ içre yok benim gibi 'uşât
 Yâ Rufâ'î bâb-ı luğfunda gedâ bir bendeyim
 Kıl kerem yâ seyyid Aḥmed cürm ile efgendeyim

11b

5

Va'd-i iḥsân eylemişsin vaqt-i tengîde şahâ
 Şeyhü'l-'urcânâminı yâd ile eylerse nidâ
 Ol mürîde sen meded-res olmagı gördüñ revâ
 'Âbid-i bîçâre her dem böyle dâ' idir saña
 Yâ Rufâ'î bâb-ı luğfunda gedâ bir bendeyim
 Kıl kerem yâ seyyid Aḥmed cürm ile efgendeyim

SİTÂYİŞ-İ CENÂB-I MEVLEVÎ

(fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün)

1-Pîşvâ-yı 'âşîkândır bil cenâb-ı Mevlevî

Sırr-ı furkânı beyân eyler kitâb-ı Mevlevî

Gör nice şems-i ḥaḳîkat ḳalbine eyler tülû'

Feyz verir şıdḳ ile câna intisâb-ı Mevlevî

Şevk ile 'azm eyleyenler rāhına bīnā olur
Tütüyādır çeşm-i 'uşşāka türāb-ı Mevlevī

Kim içerse cān u dilden ol olur āgāh-ı dil
Pāk eder kalbin şafā ile şarāb-ı Mevlevī

Gerdiş-i eflāk-veş sen ol sem'āda 'Ābidā
'Arz-ı nūr eyler saña da şems-tāb-ı Mevlevī

TAZMİN-İ MIŞRA'-I MEŞHÜR

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

1-Bu mışrā'-yı kerāmetle buyurmuş Rāmiz-i Dānā
Hemān 'ayn-ı Muḥammed'le 'Alī'dir Şems ü Mevlānā

Ḥaḳīkat āsūmānıdır cenāb-ı Mevlevī şeksiz
Edince ṭal'at-ı şems-i ma'ārif anda gör cānā

Ene'l-Ḥaḳ sırrı hem nāy-ı kudūmundan olur zāhir
Geçip ḥavf ü recā faşlıñ sem'āda tıttı istīgnā

Şehāb-ı ma'rifetdir sīne-i 'uşşāka her nuṭku
Maṭar-asā verir feyz-i cenāb-ı Meşnevī ma'nā

5-Gel ey üftāde-i ḥāk-i mezellet nefsi emmāre
Anıñ sen ḥāk-i pāyiñ sürme-i çeşm ile ol bīnā

O şehri ' ilme bāb oldu bularda ' Ābidā vāriş
Şeri' atla tarīkatde ledün ' ilminde ' irfānā

Ḥüsāmüddīn Bahāü' ddīn imāmeyn gibidir el-ḥaḳ
Hemān ' ayn-ı Muḥammed' le ' Alī' dir Şemsi Mevlānā

SİTÂYİŞ-İ ḤACI BEKTAŞ-I VELĪ

(mefā ' ilün/mefā ' ilün/mefā ' ilün/mefā ' ilün)

1-Meded senden kerem senden baña yā hazret-i Ḥünkār
' Alīlem bendeñ eyle devā yā hazret-i Ḥünkār

Ṭarīkiñ ' *urvetü ' l-vüskā* seniñ ey nāzenīn-meşreb
Ṭutanlar vardılar dostdan yaña yā hazret-i Ḥünkār

12a

Anıñ için şimdi ' ālemde esīr-i nefis olan cānlar
Seniñ nāmına eylerler nidā yā hazret-i Ḥünkār

Mülāmeyetle sulṭānlıḳ bu yoldan gördü dil çüñkü
Ḳapından bendeñi etme cüdā yā hazret-i Ḥünkār

5-Bidāyetde nihāyetdir nihāyetde bidāyetdir

' Alem el' ān kemā-kāndır saña yā hazret-i Ḥünkār

Seniñ zātñ velāyetle nişandır sırr-ı vaḥdetden
Vücūduñ keşreti eyler nemā yā hazret-i Ḥünkār

Şıfāt ef' ālī oldur cem' tecellī zāt-ı tevhīde
Olursun cem' -i Ḥazretten hüdā yā hazret-i Ḥünkār

Muḥibbiñdir kuluñ ' Ābid kabūl eyle meded senden
Be-ḥaqqın şevket-i āl-i ' abā yā hazret-i Ḥünkār

SİTĀYİŞ-İ CENĀB-I ŞEYḤŪ'L-EKBER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

1-Şeyḥü'l-Ekber Ḥazret ibn-i ' Arab ğavṣ-ı cihān
Ya' ni Muḥyiddīn ki miftāḥ-ı ' ulūm oldur inan

Faḥr-i ' ālem şehridir çün bābıdır Ḥaydar anıñ
Feth edip ol bābı derler kıldı bize armagan

Yog idi aḥzında ašlā vāsıta verdi aña
Bi'l-'āşāle Ḥazret-i peygamber-i āḥir zamān

Qılmadı ašlā tetebbu' kesb-i āḥir ol hemīn
Yazdı cümle keşf ü ilhām ile ol sırr-ı ' ayān

5-Ehline izhār eder feth eyleyip fazlıñ anıñ
Görünür zāhirde līkin yine ol kenz-i nihān

Sırr-ı şeyhden ermese feyz-i kerem derk eylemez
Ma' nîsinden haşş u 'âm 'âciz olupdur bî-gümân

Ol cihetden men' edip zâhid aña kılmaz nazar
Bu kıru ğavgâyı diñler mi cihânda 'ârifân

'İlm-i dînde kıldığı te'lif ü taşnîfâtı gör
İşte ez-cümle Fütûhât u Füşûş mu' ciz-beyân

Eylemiş lü'lü'-i hikmetle onu memlû bütün
Ka'r-ı deryâ-yı haķîkatden kılıp iħrâc hemân

10-Oldu her bir faşl-ı 'âlîsi onuñ Nîl ü Fırat

Nice Nîl deryâ-yı vaħdet olamaz sâhil-nişân

Her bir ħarfi bâde-i vaħdet şunar peymâne-veş
Nüş ederler sâķî-i aķdesden onu 'âşıkân

Mest olunca 'âşık-ı şeydâ verir varıñ aña
Şöyle ifnâ eyler ol kıalmaz anıñ için cism ü cân

Bir vücûd ħâşıl kıılır 'âşık ol dem mir'ât gibi
Farķ olunmaz ħazret-i ma' şûķ ile 'âşık olan

Ey gönül böyle sūħan gerçi seniñ ħaddiñ degil
Feyz-i şeyħdir şüphe yok işte seni ğüyâ kıılan

15-ıl tazarru' sırr-ı pākinden mūdāmi sen onuñ

İltica eden aña yok Şüphe olur kāmran

Her ne deñlü mücrim iseñ ol kerem aŐhābıdır

Sā'ili red eylemez hattā görürsün 'ācizān

Bama 'iŐyānıma ey Şeyh-i Őüyüh sen ıl kerem

Sā'ilim dergāh-ı iħsānına geldim el-amān

12b

Keşret-i 'iŐyāna ğar olsa yine 'afv olduĝuñ

Ehl-i tevhīde Şükür sensin olan müjde-resān

Zerre-veş 'aş u ma'ārif rehber-i rāh-ı sedād

Olduĝuñ eş'arıñ eyler geri diller Őādumān

20-Şad-dirīĝ ammā ki nefis-i zālīm olmaz müstaım

'Aciz-i bī-āreyim sen ıl meded dil-nātüvān

Feyz-i iħsānıñ revā ıl ola 'irfānım ziyād

asta göñlüm bula sāyende ayāt-ı cāvidān

'Ābidā bu 'arz-ı ğālīñ ma'nevī tadīm edip

ıl teveccüh eyler imdād ol Şeh-i rühāniyān

SİTÂYİŞ Ü İSTİMDÂD-I CENÂB-I NAĞŞİBEND

MUHAMMES

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

1

Muhabbetle ezelden gönlümü zülfüne kıldıñ bend
 Firâkıñ âteşiyle şimdi dil gâyetle (hem) derdmend
 Şerâb-ı 'aşq şun zirâ baña lâzım degildir kıand
 Seniñ 'aşkıñla mest olmaqlıga dil oldu ârzü-mend
 Amân ey 'ârif-i billâh meded yâ Şâh-ı Nağşîbend

2

Özümde sırr-ı ef'âli bularaq eyleyim kârî
 Şıfât âyînesinden hem göre dil vech-i dil-dârı
 Ola zıkr ile pāk gönlüm gidere cümle efkârı
 Efendim himmetiñ hâzır ola kim bulayım yâri
 Amân ey 'ârif-i billâh meded yâ Şâh-ı Nağşîbend

3

Ki zât-ı lâ-ta' ayyün şüphesiz maẓharla zâhirdir
 Münezzehdir egerçi cümleden vaḥdetle kıâhirdir
 Merâtibce şu'ünâtı müdellel hemde bâhirdir
 Saña ben de olan sâlik seniñ zevkıñle zâhirdir
 Amân ey 'ârif-i billâh meded yâ Şâh-ı Nağşîbend

4

Muhabbetden degil mi bu hıṭâb-ı kâf (u) nün cânâ
 Olan zâhir dü-'âlemde ol kenziñ sırrıdır ḥâlâ
 Anıñ için eyledi tenbîh vücûda kec-naẓar kıлма

Seniñ esrâr-1 feyziñle baña bir mürşid-i dānā
Amān ey ʿārif-i billāh meded yā Şāh-1 Naqşībend

5

Saña vārişdir ol kim şüphe yoq şimdi hilāfında
Oturmuş taht-1 irşāda bu dem burc-1 saʿ ādetde
Gelip farqa (vü) cemʿ den nūr ile zāhir velāyetde
Şükür bendesiyim ʿĀbid egerçi yoq liyākatde
Amān ey ʿārif-i billāh meded yā Şāh-1 Naqşībend

13a

TERKĪB-İ BEND

(fā ʿilātün/fā ʿilātün/fā ʿilātün/fā ʿilün)

1

Müsteħağdır mey-gede olsa eger meʿvā bize
Sırr-1 ʿaşkı eyler imā her nefes şahbā bize
Sākī-i gül çehre kıldıkça kadeh ihdā bize
Nüş edince şevk ile zāhir olur maʿnā bize
İşte ol yüzden olur şevk-i derün peydā bize
İşbu hāletle hemişe reşk eder mīnā bize
Biz bu gün mest olmuşuz lâzım degil ferdā bize
Dilberâ sensiz gerekmez cennet ü tūbā bize
Biz bu meclisde ʿaceb rindāne ülfet eyleriz
Nüş edip cām-1 muħabbet zühd ü taqvā nʿeyleriz

2

Vermezem gūş pend-i vâ' izde kelâm-ı 'ādeye
 Çekmezem ferdâ ğamiñ ben rāzıyım āmādeye
 Cümle varıñ neyse ey dil sen deġiş bir bādeye
 Eyler ise zāhid etsin ser-fürū seccādeye
 Rām olurmuş nāzlı dilber ğayrıdan āzādeye
 Raħm edermiş eşk-i çeşmi hūn olan dil-dādeye
 Nağd-i cān ister kulağ tutmaz hūlūşı sādeye
 Cān nişār etmek nedir ol şeh için üftādeye
 Vāşıl olsun da gönül bezm-i cemālinle hemān
 İstemez dünyā vü ' uqbā ' āşık-ı şādık olan

3

Pāk edince kalbini eyler zuhūr envār-ı aşk
 Cān (da vü) dilde bırakmaz def' eder aġyār-ı ' aşk
 ' Ālemi mir'āt eder mestāneye esrār-ı ' aşk
 Sākiyā şun şevk ile gelsin dile Hünkār-ı ' aşk
 Rūz (u) şeb āh u figān ister hemān eṭvār-ı ' aşk
 Öyle mest ol bilme kendiñ germ ola bāzār-ı ' aşk
 Şüphesiz eyler ' ayān bir gün saña ol yār-ı ' aşk
 Kıldı cümle ' āşıkān (u) vāşıl-ı dildār-ı ' aşk
 İşte bu derd-i derūn oldu baña encām-ı kār
 ' Aşk-ı besdir ' ālem içre istemem nāmus-ı ' ār

4

Būy-ı cānāndan verir gerçi haber bād-ı şabā
 Kāni' olmaz hasret-i firqatle gönülüm hīç aña
 Hānumān u varımı hem cānımı edem fedā
 Yoluna ey şehsüvārım sen de ihsān et baña

Bāde-yi la' l-i lebinden derdime eyle devā
 Teşne-dil ḥasretle yandı añı kıl luṭf u revā
 Etme mehcūr gül yüzünden 'āşıkım 'āşık saña
 İşte çıkdı pāy-ı 'arşa hem nidā-yı ḥasretā
 'Aql (u) fikrim eyledi yaġmā amān bu iftirāk
 Gün-be-gün müzdād olur cān u derūnda iştiyāk

13b

5

Feyz-i Ḥaḫsıñ sākiyā saña eren dānā olur
 Cür' asın nūş eyleyen ol bādeniñ bīnā olur
 Vazgeçip cān u cihāndan tārīk-i dünyā olur
 Kaşr-ı dilde fāriġü 'l-bāl şāh-ı istiġnā olur
 Zāhid-i ḥodbīn aña ṭa' n eyleyip rüsvā olur
 Farḫ eden onu cihānda 'āşık-ı şeydā olur
 Sende sa' y et vaşlına bu hücre bir ferdā olur
 İşte 'Ābid ol zamān ra' nā olur a' lā olur
 El amān yandım ḥarāb oldum vişāliñ ḫandedir
 Ey şeh-i 'ālī-cenāb derdime dermān sendedir

TERCİ' -İ BEND

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

1

Bilirler n'eydügin bir bir ḫaḫâyık-bīn-i müsterşād
 Rumūz-ı enfüs ü āfāk ile bu mazhar-ı icād
 Bilinince nüşüretle olur zāhir ḫamū eşyā

Duyulmaz birleşilmek cānibinde bŷy-ı istib‘ ād
 Eger bilmez iseñ sen de nedir zāhir bu keşretler
 Cemāl ile celāl esrārına kāfi bu isti‘ dād
 Şıfāt (u) fi‘l (ü) zātı bil zuhūr esmāsıdır ancak
 Sükūt ile su‘āl etme nedir cemi‘ yet-i efrād
 Saña lāzım seni bilmek ne lāzım kı̄l ü kı̄āl etmek
 Budur maķşūd ile maṭlŷb saña senden olur imdād

2

Şaķın aḥvel-nażar kı̄ılma ķamŷ eşyāya ey dervīş
 Biri iki gören olmuş olur bī-vāye ey dervīş
 Bu şŷret cŷmle fānīdir anıñ için hīç vŷcŷd olmaz
 Görünen nŷr-ı zātıdır degildir sāye ey dervīş
 Eden ğayrı vŷcŷd işbāt anıñ için şirk-i muṭlaķdır
 Maķar ol cŷmlede Ḥaķķı dŷşŷrme lāye ey dervīş
 Bugŷn dostu mŷşāhid de bugŷn ŷğren bugŷn bilsen
 Bugŷn kendine āğāh ol ķoma ferdāya ey dervīş
 Saña lāzım seni bilmek ne lāzım kı̄l ü kı̄āl etmek
 Budur maķşūd ile maṭlŷb saña senden olur imdād

3

Olundu vāḥidiyyetden saña bu nuṭķ ile ta‘ rīf
 Mŷnezzehdir hŷviyyet hīç olunmaz kı̄āl ile tavşīf
 Mŷberrādır o menzīl cŷmle-i efrād-ı eşyādan
 Bulunmaz bir mişāl olmaķ gibi elfāz aña terdīf
 Yine böyle iken ḥāli degildir zerreler andan
 Tefekkŷr kı̄ıl nuşŷretle olunduñ böyle sen te‘līf
 Muķayyedsin beşerlikle meger sen bu cihān içre
 Anıñ içindŷr olunduñ şu ‘ubŷdiyyet ile teklīf

Saňa lâzım seni bilmek ne lâzım kı̄l ü kı̄al etmek
Budur maķşūd ile maṭlūb saňa senden olur imdād

14a

4

Eger bildiñ ise esrār-ı noķta n ’eydügün ħālā
Görürsün kim ħurūfāt u kelām andan olur peydā
Ĥaķīķat noķtasıda hem Muĥammed’le ‘ Alī’dir bil
Enāmin nūr-ı vāĥidden ħaberdār ol nedir ma’ nā
Ki bunlar noķta-veş zāhir olupdur eĥadiyyetden
Mufaşşāl vāĥidiyetden budur mebdē me’ ād cāna
Bunu fehm eylediñse *küntü kenzi*⁷⁷ fetĥ edip bildiñ
Teferrū’ eyleyen esrāra olduñ vāķıf u dānā
Saňa lâzım seni bilmek ne lâzım kı̄l ü kı̄al etmek
Budur maķşūd ile maṭlūb saňa senden olur imdād

5

Rücū’ et kendine ey dil yine sendedir ol cānān
İnāyet perdesin çāk et ki *küllü men ‘aleyhā fān*⁷⁸
Olur ol dem saňa ‘ ilme’l-yaķīn ‘ ayne’l-yaķīñ ħāşıl
Olursun şāhid-i ħaķķa’l-yaķīñe şüphesiz miĥmān
Buları cümle mir’āt-ı Muĥammed’le ‘ Alī’den gör
Biri şehridir esrārīñ biri bābdır aña her ān
İşitdin mi nedir maķşūd nedir maṭlūb benim cānım
Bu ‘ irfānı bulan ‘ Ābid olısar şüphesiz insān
Saňa lâzım seni bilmek ne lâzım kı̄l ü kı̄al etmek

⁷⁷ “Ben gizli bir hazineydım bilinmek istedim.”El’ Cili Abdülkerim, Lisanü’l-kader bi Nesini’s-Sehar s. 34,İbn-i Arabî, Fütuhât-ı Mekkiye 3/167. Aclunî, Keşfü’l-Hafā 2/173, Hadis No:2016.

⁷⁸ Rahman 55:26.ayet “Yer üzerinde bulunan her canlı yok olacaktır.”

Budur maḫşūd ile maṭlūb saña senden olur imdād

MUḤAMMES

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

1

Birbiriñ ta' ḳı̄b eder gelmekde dā'im ğam sürūr
 İşte bu ḫāliyle geçmekde hemīn sāl u şühūr
 Verme şıḳlet kendine cümle hümūm ile mürūr
 Ḳıl tevekkül zıkr edip bu mışra' ı eyle ḫuzūr
 Cān u dilden dā'imā şıdḳ ile söyle yā şabūr

2

Oldu miftāḫü'l-ferec çünkü dile şabr ü sükūn
 Beste-i cümle ḳaderdir ḫayr (u) şer hep bu nümūn
 Şabr ile erdi erenler maḫşada çün 'ārifūn
 Olmaḫ isterseñ eger ğamdan rehā ey zü'l-fünūn
 Cān u dilden dā'imā şıdḳ ile söyle yā şabūr

3

Eyleme ta' cıl ḫuşūşunda te'ennī eyle hep
 Ḥaḳḳa tefvīz-i umūr et çekmeyim dersen ta' ab
 Ḥāṭıra her geleni keşf eyleme ḳıl ḫıfz-ı leb
 Her umūrda müsterīḫ olmaḳlığa olur sebeb
 Cān u dilden dā'imā şıdḳ ile söyle yā şabūr

4

Baḳma dehrīñ ḳıl ü ḳāl ile olan ğavğāsına
 Zāhid-i ḫod-bīn revāc versin hemān da' vāsına
 Şevḳ ile besdir saña düş dilberīñ sevdāsına

Olunur nā'il-i vuşlat şabr ile cefāsına
Cān u dilden dā'imā şıdķ ile söyle yā şabūr

14b

5

‘Ādet et ‘azm-i sūkūtı görmeyim dersen melāl
Eyleme ol dilberin bir dem celālinden su‘āl
Ki zuhūr eyler celāl-gāhī vişāliyle cemāl
‘Ābidā bu ism-i zātı sen saña kııl ḥasb-i ḥāl
Cān u dilden dā'imā şıdķ ile söyle yā şabūr

MÜSEDDDES

(fe'ılātün/fe'ılātün/fe'ilün)

1

Kime etdimse cihān içre vefā
Baña kıldı hemīn ol cevr ü cefā
Görünüp şūret-i Ḥaķdan farazā
Niye görmüş bu nifāķı ol revā
Diyemem ben saña bir söz aşlā
Ḥasbünāllāhū te'ālā ve kefā

2

Neden eyler bu dehir bu sitemi
Ehl-i dil zümresine cevr ü ğamı
Gerçi nādāna eyler ol keremi
El verir saña denāyet eleme
Diyemem ben saña bir söz aşlā

Ḥasbünāllāhū te‘ālā ve kefā

3

Bu mudur ṭab‘ ı hemān bu felegiñ
 Vermede cāhile kām u dilegiñ
 Şaymaz ol ḥaḳḳını nān u nemegiñ
 Ḥased ile erisin merdümeğiñ
 Diyemem ben saña bir söz aşlā

Ḥasbünāllāhū te‘ālā ve kefā

4

Sevsem ‘ālemde eger bir güzeli
 Duyar elbet o raḳīb mübtezeli
 Çünkü dost olmadı düşmen ezeli
 Güzel eyler ol şehi lem-yezeli
 Diyemem ben saña bir söz aşlā

Ḥasbünāllāhū te‘ālā ve kefā

5

‘Ābidā saña cihānda çāre
 Terk edip cümle-i yārān (1) ara
 Hele sen düşmen (iñ) yüzü ḳara
 Yanasın ba‘ de elem ile nāra
 Diyemem ben saña bir söz aşlā

Ḥasbünāllāhū te‘ālā ve kefā

15a

TAZMİN-İ BEYT-İ MEŞHÜR

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

1-Ehl-i dünyā şanma kim bir hāle düşdü gönümüz

İki mīm bir hā ile yek dala düşdü gönümüz

Hem daḥī bir 'ayn u lām u yāyı ezber eyleyip

Bu ḥurūfātı dem-ā-dem kâle düşdü gönümüz

Hem daḥī fā u elifdir daḥī tā u mīm he

Bu şadefden zāhir ol lā'ele düşdü gönümüz

Ḥarf-i ḥā' (vü) sīn (ü) nūn ile edip vaz' -ı raḡam

Vefk-ı dilde dā'imā bu fāle düşdü gönümüz

5- 'Ābidā bu ḥarf-i şālişe edince zamm-ı yā

Zikr edip penc- 'abā-yı āle düşdü gönümüz

16a

TAḤMİS

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

1

Bārgāh-ı Muştāfanīñ bir gedā der-bānıyım

Ḥānedān-ı ehl-i beytiñ bende-i fermānıyım

Pür-elemle cān sūz-ı Kerbelā nālānıyım

Āl-i evlād-ı ‘ Alīniñ uluyum urbānıyım
 avm-i bedbaht-ı Yezīdiñ bir ulu la‘ ānıyım

2

Vāşıl olmadı kimesne şıd-ı pāk-i Amede
 ademiyle vardılar hep şıd-ı pāk-i Amede
 Eylerim cümle fedā hep ‘ aş-ı pāk-i Amede
 Hep tevellādır zuhūrum ‘ ır-ı pāk-i Amede
 Hāricīyedir teberrām Zūlfıarıñ kānıyım

3

‘ Adl-i Fārū şıd-ı Şıddı ile ğāriñ sırrıyım
 Hilm-i ‘ Oşmān ‘ ilm-i Hāydar-i kār-zāriñ sırrıyım
 Kim Hāvāric çün urulan seyf-i nāriñ sırrıyım
 Rāfizi merdūdumuzdur çār-yāriñ sırrıyım
 Münkiriñ cānına tıım mü‘ miniñ imānıyım

4

Cürm-i zulmet içreyim lık gitmezem ıraga men
 Hıbb-ı evlād-ı ‘ Alīden bulmuşum şu‘ ā‘ ı men
 Eylerim la‘ net Yezīd-i bī-ayā kelāa men
 Āl-i evlāda mürüvvet etmeyen ar-zāa men
 Eylerim biñ biñ teberrā Kerbelā mihmānıyım

5

Hāk-pāy-ı Murtażāya olmayan her demde ul
 Āl-i evlād-ı resūlü sevmeyen olsun melūl
 Dedi şāh-ı sırr-ı esrā bunlara bendendir ol
 Anlarıñ siz dü-cihānı verseler etmem abūl
 Men gedā-yı hānedānım Mısr-ı dil sulānıyım

6

Mâcerâ-yı Kerbelâyı kevne izhâr kılalı
 Sırr-ı hikmet bu muşibetle gönüller dileli
 Mâtem-i şâh-ı şehîd dilden süruru sileli
 Hıubb-ı nesl-i seyyidîn imân idügin bileli
 Mecma‘u’l-Baḥreyn-i vaḥdet sâhil ü ‘ummānıyım

7

Gerçi kim ḥaddim degil bu nuḫkı taḥmīs ey emîr
 Ḥadd-i bî-pâyân-ı ‘aşkıım zor edip ey hoş-zamîr
 Ḥanedân-ı ehl-i beyte bendedir ‘Ābid ḥaḳîr
 Men ğarîbim hem za‘îfim Hâşimîyim hem faḳîr
 Ehl-i faḳrıñ aḥḳarıyım ceyš-i bâḫın ḥānıyım

16b

DİGER

(fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilün)

8

Sırr-ı insân remziniñ şerḫ ü beyânıdır sözüüm
 Āşinâ-yı vaḥdetiñ hem hırz-ı cāmıdır sözüüm
Kenzi maḥfi⁷⁹ fetḫiniñ özge nişânıdır sözüüm
 Bezm-i cānda zi’l-yed-i rāz-ı nihānıdır sözüüm
 Mazḫar nice ol yüzden zî-me‘ânıdır sözüüm

⁷⁹ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.” El’ Cili Abdülkerim, Lisanü’l-kader bi Nesini’s-Sehar s. 34, İbn-i Arabî, Fütuhât-ı Mekkiye 3/167. Aclunî, Keşfü’l-Hafâ 2/173, Hadis No:2016.

9

Rabṭ olunca feyz-i aḳdes yol bulur dā'im dile
 'Aşḳ ile memlū ḳılıp kim şüreti dilden sile
 Terk edip cümle sivāyı ref' edip kendiñ bile
 Bi'l-bedāhe feyzini ol deñlü bulmuşdur hele
 Bunca dil-cūy-ı mu' aṭṭar dil-sitānīdir sözüm

10

Eyleyince zikr-i maḥbūb ḳalbe sırla imtizāc
 Cüst ü cū-yı maḳşūda ḳalmaz göñülde ihtiyāc
 Ehl-i dil eyler ḳabūl nuṭḳumda yokdur ihtiyāc
 Ḳıymetince müşteri ' indinde bulmaḳda revāc
 Dāḥil-i bāzār u sūḳ-ı lū'liyānīdir sözüm

11

Ref' eder bir ma'nisi dilde olan teşvīşeyi
 Cümleten teslīm edip hem terk eder teftīşeyi
 Gösterir mir'āt-ı dilde bulunan her pīşeyi
 Şol ḳadar taşvīr eder ki şāhid-i endīşeyi
 Şanki bir mū-ḥāme-i Bih-zād ü Mānīdir sözüm

12

Bu maḳāle başṭ olup dilden zūhūr etdi melīḥ
 Maḳşadı izhār ile maḥbūb-ı cāmı hem medīḥ
 Ma'nisin fehm eyleyen diller olurlar müsterīḥ
 Şol ḳadar ser-pūş u pinhāna verir keşf-i şarīḥ
 Heykel-i maḳşūdunuñ güyā ki cāmıdır sözüm

13

Ḥaste-i hicrāna nuṭḳum bir devādır hem daḥi
 Mürde diller ḥay olur dersem sezādır hem daḥi

Şevk ile ‘ aşıklara kudsî ğıdâdır hem daħi
 Nefha-yi bād-ı şabâ-veş dil-güşâdır hem daħi
 Sebze-zâr-ı dilleriñ âb-ı revânıdır sözüm

14

Aşl-ı yârı eyler îmâ bu sühan-rüşen celî
 Gerçi şânında denilmiş çok kaşâ’id evveli
 Nef’î-yi merhûm daħî güş eylese derd (i) belî
 Tâ’iridir gerçi evc-i medhîniñ şimdi velî
 Bir hezâr-ı gül-sitân-ı kudsiyânîdir sözüm

15

Yok iken ‘ âlem ne yüzden oldu böyle rû-nümâ
 Bir tecellî eyleyince aşl-ı pâkine Hudâ
 Şevk ile zâhir olup bu ins ü cin hem dü-serâ
 Bâdî-i hestî-yi ‘ âlemçün olaldan pür-nevâ
 Ka‘r-ı deryâ-yı hikemden dürr-feşânıdır sözüm

17a

16

Hubb-ı cânân bahş edip dâ’im dile şıdk u şafâ
 Bezm-i evvel emrini güş eyleyip der dâ’imâ
 Cân u dilden eyleyip taşdıķ onu eyler nidâ
 Bu gibi güftâr-ı şîrîni eder kilik-i Hudâ
 Çok mu dersem ‘ âlem-i ğayb armaganıdır sözüm

17

Başka başka görünür nuţkum velî zanniyyede
 Hâl-i temkîni eder îmâ gönül farkıyyede
 Sözlerim mu‘ciz beyândır rütbe-yi cem‘iyyede

Olmasın mı ben gibi nuṭkum dahī faḥriyyede
Revnaḳ-1 fermūde-baḥş-1 men re'ānidir sözüm

18

Hıçe şaydım zāhidā bunda seniñ efkārını
Bir bilip dostuñ cihānda luṭfu ile āzārını
Her cihetden seyr edip ma'şūkumuñ dīdārını
Şadme-i dehrin biraḳdım bir yana efkārını
Na't-1 pāk-i server-i peygamberānīdir sözüm

19

Midḥatinde 'aczi mi ben ibtidādan bileyim
Cebra'ıl na'tında 'āciz ğayrı ben ne söyleyim
Zor edip ifrāt-1 'aşkıñ vaşfıñ hem dem eyleyim
Līk şānınca benim nuṭkumda yoḳdur n'eyleyim
Kābiliyyet gerçi ki ārzū-keşānīdir sözüm

20

Maḳşadım zātın müdām tehlīldir yoḳsa benim
Zārımıñ dergāhına tafşīlidir yoḳsa benim
'Afv-1 cürmüm çün sözüm tafşīlidir yoḳsa benim
Maṭlabım sāde rızā taḥşīlidir yoḳsa benim
Orṭada nem var diyem sözlerde şānīdir sözüm

21

Zāt-1 'ālī-şānımı ta' rīfe hıç imkān mı var
Mücrimīnden zātını bilmeklige iz'ān mı var
Zāt-1 pākinle tecellī olmadıḳ bir ān mı var
Mu'cizāt-1 ḥāriḳu'l-'ādātına pāyān mı var
Kaḅı bir envā'ımıñ densin nişānıdır sözüm

22

Ol şehiñ ta' dād olunmaz mu' cizāt-ı aẓhari
 Cümleden şaqqū'l-ķamer bürhān-ı 'ālī-eşheri
 Barmagından eyleyip icrā(-yı) mā-yi eẓheri
 Siyyemā Kur'ān olupdur mu' cizāt-ı aẓheri
 Vech-i taşdıķinde bürhānū'l-'ayānīdir sözüm

23

Vaşf-ı şāniñ ķāle gelmez ey şeh-i refref-süvār
 Sen şehinşāhsın ra' iyyetdir saña kim her ne var
 'Āciziz biz vaşfiñ etmekde seniñ ey nāmdār
 Vāşıfı olmuş iken mi' rācınıñ perverdīgār
 Bunda şāyān-ı hıṭāb-ı nev-terānidir sözüm

17b

24

' Arş u ferş cümle müsahḥhardır aña gör rif' ati
 Sırr-ı *ev ednā*⁸⁰ya vuşlatla bulunca ' izzeti
*Lī ma' allāh*⁸¹ tahtına çün başdı pā-yı şevketi
*ķabe ķavseyn*⁸² oldu çün maḥşūş-ı zāt-ı ḥāzreti
 Böyle zıkr ü yādına bilki yegānīdir sözüm

25

Bādi sen olduñ hemān kün emriniñ fermūduna
 Hem daḥī mülk-i ' ademden ' ālemiñ mevcūduna
 Zātıñ olmuşdur ḥaķıķat cümleñiñ mevrūduna

⁸⁰Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

³⁷“Benim Allah'la beraber özel bir vaktim vardır.”Molla Aliyyü'l Kārī, El Esrārü'l Merfua Fi'l Ahbari'l Mevdua, Hadis no:392.

⁸² Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

Muttaşıl kaçrem ezelden mevc-i baır-i cūduna
Keşti-i şevk-ı fu'ādın bād-bānıdır sözüm

26

Şüphe yok her kaçrenin vardır şehāba nisbeti
Tire nehriñ yok mudur deryā-yı nāye nisbeti
Hemde var şebde ziyānın mäh-tāba nisbeti
Zerrenin elbette vardır āfitāba nisbeti
Zerre sāyem hākipāyem hākiyānidir sözüm

27

İştiyākın eyledi her demde gönlüm sūz-nāk
Dil midir ol kim firākın ile olmaz derd-nāk
Her daķıka dil hayālinle olupdur şād-nāk
Gerçi dūrem şūretā kalbimce yokdur infikāk
Yüz sürer dergāha dā'im āşinānidir sözüm

28

Zāt-ı pākini tavassufla münacāt eylerim
Mücrimim senden temennī-i şefā' at eylerim
Fikr-i na' tınla müdāmi vaşf-ı sādāt eylerim
Bunda yüz biñlerce faır ile mübāhāt eylerim
Şükür ü taırıs ile her rüz-ı şebānıdır sözüm

29

‘ Abd-i memlūkum saña sensin şehinşāh-ı cihān
Ey veliyyü'n-ni' met-i ' ālem meded senden amān
Derd-i hubbuñla seniñ yanmaķdadır gönlüm hemān
Līk taķşir-i ' ibāretçe beher vaķt-ı zamān
Sūz-nāk u şerm-sārim kem-terānidir sözüm

30

Mücrimim lâkin muḥabbet lezzetiyle ḥāṣṣeten
 Rāhına cān u cihān terk niyetiyle ḥāṣṣeten
 Va'd olan luṭf u kerem germiyyetiyle ḥāṣṣeten
 Sebḳ-ı raḥmet maddesi tesliyyetiyle ḥāṣṣeten
 Semt-i isti'āfa ma' tūfu'l- inānīdir sözü

31

Ümmetī ḳavl-i kerīmiñ cāna verdi ' izzeti
 Çok kebā'ir ehline ḳıldıñ efendim şefḳati
 Cān u dil eyler semā' gūş eyleyip bu rif' ati
 Sāmi' am hem de şefā' at müjdesiyle zīneti
 Bulmasıyla rāzı efzā-yı cinānīdir sözü

18a

32

Līk olup alūde-i ' işyān gönül pür- ' ayb ile
 Nefs-i zālīm eyledi iḡfāl beni biñ ' ucb ile
 Şerm-sār-ı ḥālīmī ' arz etmege bu zenb ile
 Böyle bī-vāye ḳalırsam yoḡsa dūzaḥda bile
 Olmasa cāyim gerekdir bī-gümānīdir sözü

33

Bu mezelletle yine ' arz eylerim ḥālīm saña
 Bilirim zāt-ı şerīfiñ dest-gīr olur baña
 Zāt-ı pākiñ var iken dil kime etsin ilticā
 Ḥāliyā sedd olmamışdır bāb-ı ümmīd-i recā
 Şad tezellülle bu bābda rāygānīdir sözü

34

Feyz-i pâkinle doludur hâliyâ cihât-ı şeş
 Olmada kâ'im seniñle bu cihân bu 'arş ü ferş
 'Afv olur nâdim olan sâyende kim Naşûh-veş
 Ya'ni el'ân dogmamışdır şimdi mağribden güneş
 An-be-an cezm-i nedâmet mîz-bânîdir sözüm

35

Senden ümmîd-i şefâ'at eyler hep bu haşş u 'âm
 Ey şeff'ü'l-müznibîn ey Seyyid-i Fahrü'l-Enâm
 Bilirim senden olur ihsân anıñ için ben müdâm
 Eylerim her demde istirhâm u istişfâk-ı tām
 Vâşıl-ı dervâze-i dârü'l-emânîdir sözüm

36

Yâd edip zâtıñ egerçi aglarım her şubh u şâm
 Şânına lâyıq şenâya kudretim yok ey fehâm
 Zâtına yüz biñ selâm şey'-i kalîldir ey hümâm
 Ravza-yı pâkine olsun dem-be-dem bî-hadd selâm
 Tâ ki bu ğurbet evinde mihmânîdir sözüm

37

Emr olundu zâtına etmek şalât-ı el-bâkî
 Gerçi biz 'âcizleriñ yokdur lisân-ı efşahı
 Her nefesde zâtına olsun selâm-ı eblağı
 Âline aşhâbına evlâdına olsun dağı
 Tâ ki bu şahn-ı bedenden cüst ü fânîdir sözüm

38

Zât-ı pâkiñ oldu cümle enbiyâdan Muşafâ
 Cümle insden oldu evlâdıñ dağı hem müctebâ

Oldu anlar ‘ilm-i hikmetle kamūdan aşfiyā
 Cümleden çün şehri-i ‘ilmiñ bāb (1) oldu Murtażā
 Hem de ol düldül-süvārīñ dāsītānidir sözüm

39

Oldu ez-cümle mükerrerem zāt-ı pāki şihri ile
 Kıldı a‘ dāyı perīşān Zülfikār-ı kahr ile
 Menba‘ -ı feyz-i muḫaddessin buyurdu mihr ile
 Sırrile olduñ nebīlerle benimle cehr ile
 Yā ‘Alī buyurulması nuṭṭuñ beyānīdir sözüm

18b

40

Seyf ile kıldı tamām küfr ü ‘inādīñ kārını
 Eyleyince müşrikīñ zāhir hemān inkārını
 Bildi çok ol ḥaḫ resūluñ vaḥy olan efkārını
 Ḥaḫ anīla kıldı ḥayy maḥbūbunuñ ezkārını
 ‘İlm-i ezvākı cihānla dermeyānidir sözüm

41

Şānına meh nūr-ı vāḥid nuṭṭunu izhār ile
 Hem *enāminhū*^{#3} ḥadīsiñ emr edip iş‘ār ile
 Bu gibi nice fezā’ıl yād edip iḥbār ile
Laḥmūke laḥmi^{#4} ḥiṭābı-veş nice āşār ile
 Perveriş-yāb-ı nişāb-ı kāmranīdir sözüm

⁸³ “Ben ondanım” El Kunduri’l- Hanefi, Yenābiu’l Mevedde S.75, bab 13, Muhammed b. Yūsuf El Kencī Eş‘afii, Kifaye tüt Talib, S.232.

⁸⁴ “Senin etin benim etimdir.” Hz. Muhammed’in Hz. Ali için söylediği söz.

42

Eyledi vaşf-ı şenâsın zât-ı Hâk ‘ azze ve cel
*Hel etâ*⁸⁵’yi eyledi şânında münzel lem-yezel
 Kim tutarsa dâmeniñ elbet olur vaşl-ı emel
 Hân-ķâh-ı ‘ aşķına iķrârı verdim der-ezel
 Bunda işbât ile birde hânnumânîdir sözüm

43

Hubb ile çok tutdu ‘ unşur böyle imtizâc-ı kevn
 Sırr-ı Hâyardla sükûnet buldu indimâc-ı kevn
 Ol cihetden her nefes tecdîd olur mîzâc-ı kevn
 Çünkü ehl-i beyt evlâd oldular sertâc-ı kevn
 Ol salâtn çün daħî hem zindegânîdir sözüm

44

Nesl-i pâk-i âl-i Hâyardla bî-nâmdır cümlesi
 Kurretü’l-‘ayn-ı cihân hem hâş u ‘ âmdır cümlesi
 Şüphe yok ‘ irfân ile vaşl-ı merâmdır cümlesi
 Nûr-ı çeşm-i hâzret-i Faħr-i Enâmdır cümlesi
 ‘ İtikâdımla beraber tev’emânîdir sözüm

45

Mâcerâ-yı al için⁸⁶ hicrân ile dolmuşlara
 Aqlamakdan zâr ile güller gibi şolmuşlara
 Hıubb-ı âl ile hâyât-ı sermedî bulmuşlara
 Anlarıñ hep cân u dilden bendesi olmuşlara
 Ğuşşâdan azâdelikle müjdegânîdir sözüm

⁸⁵ İnsan 76: 1. ayet “İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti.”

⁸⁶ Orijinal metinde bir tane “al için” fazla yazılmış.

46

Vech-i 'uşşâkıında zâhirdir sımât-1 sermedî
 Olur i' t̄a bendegânına berât-1 sermedî
 Şüphesiz ol 'abde lâyıktır necât-1 sermedî
 Anları sevmekde hâşıldır hayât-1 sermedî
 Ol muhabbet üzre müstaḥkem mebânidir sözüm

47

Cân u dilden 'âşıkân-1 âliñ olup fermân-berî
 Bunlarıñ ḥubbiyla bulurlar maḳâm-1 ekberi
 Sende ey dil anlarıñ ol Ḳanberiniñ Ḳanberi
 Ol maḥabbet oldu zîrâ 'âşıkânıñ rehberi
 Bunda şahrâ-yı gönüller sâyebânidir sözüm

19a

48

Anlara düşdü muhabbet ulu *aḥbabtüden*
 Soñra var oldu bu hestî ṭâlib-i *aḥbabtüden*
 Dâ'imâ feyziñ olurlar câlib-i *aḥbabtüden*
 Ol muhabbetdir erişdi cânib-i *aḥbabtüden*
 Aña mensûbiyet ile câvidânîdir sözüm

49

Yok iken bu 'âlem ü kevn ü mekândan bir eşer
 Bir maḥabbet eyledi icâd-1 'âlem ser-be-ser
 Ol maḥabbetdir veren cümle vücûda zîb ü fer
 Ol maḥabbet n'eydügin keyfiyetinde ser-te-ser
 Var nice tafşîli ammâ maḥremânîdir sözüm

50

‘Aşk-ı pâki dergeh-i yâre olan dilden sebîl
 ‘Aşka eyle iktidâ kim ‘aşk eder qâdrin celîl
 Ol sebebden eşk-i dîdem cûş edip mânend-i Nîl
 Hâle evfağ bir gâzel tarhında şimdi işbu dil
 Coşdu cûlar gibi ancak nâv-dânîdir sözüm

51

Dilde maḥfûz ḥayâlîñ şâdumânîdir sözüm
 Vaşfınıñ her bir cihetle râsiḥânîdir sözüm
 Şânına nisbetle lîkin ‘âcizânîdir sözüm
 Gerçi dilden ḥüsnünün bir tercemânîdir sözüm
 Lâl olur ḥağ illâ zâta bî-tevânîdir sözüm

52

Ḥubb-ı zâtîdir olan bâdı cihân icâdına
 Nîm-nigâhı yetişir ‘âşıklarîñ imdâdına
 Lâl olur diller şenâ-yı ‘ârızî irâdına
 Yetmeye belki de hem ebrûvânı yâdına
 Nerde qalmış tîriniñ dinsin gümânîdir sözüm

53

Kâkülün rengini imâdır cihânîñ her şebi
 Nûr-ı şemsi remz eder güldükçe dendân-ı lebi
 Çünkü bu rindânegânîñ ‘aşk olunca mezhebi
 Zülfünüñ mâhiyeti ḥâlinde bu ‘aqlım gibi
 Pek perîşânî ile ‘acze resânîdir sözüm

54

Gûş edince nuṭkunu baḥş-ı ḥayât eyler dile
 Tâ-be-maḥşer mest olur ‘uşşâğ-ı zâr ol şevk ile

Kāni' olmaz farṭ-ı ' aşkım işte ol zevke bile
 Doyamam dīdārını görsem temāşāya hele
 Lebleriñ yādıyla mertūbu'l-lisānidir sözüm

55

Nīm-nigāhı luṭfunuñ olmuş iken hep sā'ili
 Vaşf -ı hüsünde anıñ haqqıyla yoḡdur ḡā'ili
 Her cihetle olmuş ol hüs ü cemāliñ nā'ili
 Zinet-efzādır nigāristān rüy-ı hāşılı
 Mā-ḡazar meşşātasında sürmedānidir sözüm

19b

56

Hüsüne ḡayrān olup dil buldu çün üftādegi
 Şükr edip ' aşkıñla her dem istemez azādegi
 Raḡş eder zikriñle dil derlerse de āşuftegi
 Düşmez elbette lisānından kişiniñ sevdiği
 Fikr-i yār ile dem-ā-dem ḡirāmānidir sözüm

57

' Aşḡ için te'sir eden gördüm cihān her kārede
 Bir tecellī eylemekde yāre de aḡyāra de
 Yek nazarla oldu ḡayrān ' Ābīd-i bī-çāre de
 Varsa ḡayret elveripdir bu Besīm-i zāre de
 Āteşin reng ile söyler dūdmānidir sözüm

58

Ey gönül ḡamd ü şenā kıl ḡayrı ḡoy bu şoḡbeti
 Hem ḡaḡīḡatle nazar kıl bil vaṡan bu ḡurbeti
 Dā'imā eyle münācāt kıl temennī ḡurbeti

Şoḥbetiñ şimdi erişmişdir du‘āya nevbeti
Çün icābetgāha şekl-i nerdübānidir sözüm

59

Ey şehinşāh-ı rüsül ey ins ü cin peygamberi
Kıl şefā‘at āl ü evlād ‘aşkına bu kemteri
‘Afv ede zāt-ı Hūdā izhār edince maḥşeri
Anlar ile ḥaşr ede Mevlā bu ‘abd-i aḥḳari
Belki dāmān-ı ḳabūle iḳtirānīdir sözüm

DİĞER

(mef’ülü/müfte’ilün/müfte’ilün/fā’ilün)

60

İlişip dāmen-i ārāmıma ḥār-ı ğurbet
Dīde-yi raḥmete doldu ğubār-ı ğurbet
Tâ cigergāhımı yakdı hele nār-ı ğurbet
Derd-i ser verdi baña āh ḥumār-ı ğurbet
Görmedim kimseden imdād medār-ı ğurbet

61

Dönüyor ‘aksine dā’im ne ‘acāyib dolap
İşte bu çarḥ-ı denī eyledi cānım bī-tāb
Geceler oldu ḥarām firḳat ile dīdeme ḥāb
Yārdan ayrı vaṭan ğayrı firāḳ-ı aḥbāb
Bu sebebden gücüme gitdi diyār-ı ğurbet

62

Kār-ı dünyāya zarūrī gönül etdi rağbet
Geşt edip baḥr u beri bulmadım aşlā raḥat

Zor edip mevc-i kazâ vermedi rāh-ı ruḥṣat
 Esdi bir mertebe kim bād-ı kazâ-yı miḥnet
 Bir gün açdırmadı göz bañā ğubār-ı ğurbet

63

Ḥayli dem etdi müdārā nice ‘ulve zebere
 Ne paşā koydu gönül ne de aĝa vü mīre
 Bunun için ki murādım vaṭan-ı aşlā ere
 Nev-civānlıkda ḳodu ḳaddimi şekl-i pīre
 İki ḳat etdi meyānımı bu bār-ı ğurbet

20a

64

‘Ābidā etme esef sen de olan bu hedere
 Kimi şaldıysa felek ‘azm ede rāh-ı sefere
 Uğradır elbet onu cevr ile bir derd-i sere
 Sermedā fā‘idesiz etme te‘essüf kadere
 Muttaşıl böyledir ehl-i dile kār-ı ğurbet

DİĞER

(müfte ‘ilün/müfte ‘ilün/fā ‘ilün)

65

Şimdi bu dil mest-i müdām oldu gel
 Gitdi ‘add ü ‘ahd ü merām oldu gel
 Firḳatimiz vaḳti tamām oldu gel
 Günlerimiz hecr ile şām oldu gel
 Dīdemize uyḫu ḫarām oldu gel

66

Sel ederim seyfimi kâr etmege
 Belki derd-i ğoncadan hâr etmege
 Hâzır edip cānı nişâr etmege
 Sen gözü âhūyu şikâr etmege
 Dîdelerim halka-yı dām oldu gel

67

Râh-ı vişâliñ gözedip sen şehiñ
 Yağdı dil-i zârı ol nîm-nigehiñ
 Aldatarak vuşlatına ol mehiñ
 Mâh-ı ruhuñ görmek için dergehiñ
 Mecma' -ı aḥbâb-ı kirâm oldu gel

68

Vaşlını ümmîd ederiz hâliyâ
 Gizlice va' d etmiş idi ğâlibâ
 Munṭazırız biz aña rûz u mesâ
 Bizi ayaklandır amân sâkiyâ
 Neş'emiziñ vaḳti tamâm oldu gel

69

Ābidâ etdigini bulmaz mısın
 Bâde-yi la' liñ hele şunmaz mısın
 Aşḳına yandıḡını bilmez misin
 Perteve şimdi daḡı gelmez misin
 Aşḳıñ ile ḡayli be-nâm oldu gel

DİĞER

(mef'ülü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fe'ülün)

70

Ey dil 'acabâ mâ'îl-i şahbâ niçin olduñ
 Bildiñ mi neden vaşl-ı dilâra niçin olduñ
 Meclisde 'aceb nâ'îl-i mînâ niçin olduñ
 Nüş-ı mey edip târîk-i sevdâ niçin olduñ
 Yağmaya verip 'aqlını şeydâ niçin olduñ

71

Bülbül gibi ben nâleger-i bâg-ı teħassür
 Sünbül gibi zülfünü görüp etdi tezekkür
 Fülful gibi hâl-i siyehiñ kıldı teğayyür
 Aḫvâlimi ey ğonca-dehen dâğ-ı teħayyür
 Güller gibi sen ğonca-yı zîbâ niçin olduñ

20b

72

Yüz sürmege çün pâyına dâmânına geldim
 Kılma beni red luḫf-ı firāvânına geldim
 Eşkim dökerek devlet-i sāmânına geldim
 Luḫfuñ umarağ dergeh-i iḫsânına geldim
 Sen pâdişâḫ-ı ḫüsn ü dilârâ niçin olduñ

73

Mev'ûduna incâzı bugün zann eder idim
 Etsen de 'aḫâ şâd olup hem gider idim
 'Âlemde 'aceb ğayr-ı mürüvvet n'eder idim

Hicrânını şâhım ezeli ben çeker idim
 Âh iki gözüm târik-i ferdâ niçin olduñ

74

Kim bilmiş idiñ anda vefâ sen de şabır yok
 Raḥm eyler idi belki saña sen de şabır yok
 ‘Âbid sebebiñ söyle aña sen de şabır yok
 Eylerse ol meh saña cefâ sen de şabır yok
 ‘Âşık aña sen söyle Besimâ niçin olduñ

DİGER

(fe’îlâtün/fe’îlâtün/fe’îlâtün/fe’îlün)

75

Hecesi tîre-yi cismin dili mirşâd edeli
 Tîz vaqt şanma gönül burcunu ber-bâd edeli
 Şimdi mi gördüñ ‘aceb cevriñi müzdâd edeli
 Ḥayli dem oldu felek bu dili nâ-şâd edeli
 Şâhid-i maṭlabı sevḳ-i ‘adem âbâd edeli

76

Felegiñ şivesidir zann olunur ḥâşiyet
 Gerdişinden görünür gerçi hezârân şûret
 Bî-vefâlık ile vermiş iken ammâ şöhret
 Yine nâ-‘âkil umar dest-i hemînden himmet
 Bir ‘arûs-ı emele sehv ile dâmâd edeli

77

Etmedi raḥm ü mürüvvet yine ḥâlâ etmez
 ‘Âşık-ı zâra vefâ dilber-i ra’ nâ etmez

Öyle h n-r z-i cih ndır hele ibk  etmez
 R ş-i c na bile merhem urup işf  etmez
 K y-1 c n ne varıp  h ile fery d edeli

78

 oydu fir atle bizi  nk  yaban ellerde
 M cer mız ola dest n-sez  dillerde
 Nice  an aglamasın belki g n l a larda
 Zev  var imiş ra met mi  alır dillerde
 Cevr-i b d dını y r   aşı a mu  t d edeli

79

Rişte-yi z lf ne  ıldı nice d v neyi rab 
 Eyleyip zor hışm ile dil   c nı bile z b 
 D nmezem b b-1 keremden nice dek eylese heb 
 Germ   serd ehline yek-s n olur  abz-1 best 
 P r-i gerd n bu rum z t ile irş d edeli

21a

80

Fir ati le dil-i b  are dem- -dem aglar
 Eşk-i  eşmim d k l p N l gibi durmaz  aglar
 T tamaz bu dil-i mecn numu mu kem baglar
 Gezer  hım zoruna  ayrı dayanmaz daglar
   Aşk-1 ş rini ile g nl m  Ferh d edeli

81

Eylemiş dehr-i deni t  ezeli den    det
   Usret Y sr n  ta   ib eder her bir s    at
    bid  b b-1 tevekk lde durup  ıl t    at

Sendedir var ise ʿālemde Besimā rāḥat
 Қаыр-ı āmālını teslīm ile bünyād edeli

DİGER

(fe ʿilātün/fe ʿilātün/fe ʿilātün/fe ʿilün)

82

Māder-zādıdır ʿaşkıı ede ʿazm-i suyuñ
 Şevk ile eyler iken tavf-ı ḥarem dil kuyuñ
 Erdi meşām-ı cāna kākül-i sünbül büyuñ
 Verdi bārān-ı belā çeşme bahār-ı ruyuñ
 Çarḥ-ı endişeyi yaḳsa n ʿola berḳ-i süḥanıı

83

Olsa āyīne leṭāfetle gönül ʿaksinden
 Gören üftāde alır feyzini hep ḥüsnünden
 Olamaz maḥbüb ile fark-ı muḥib ʿaşkıından
 Dirīgā-i efʿî-i ʿanber nefes-i zülfünden
 Döndü müşg-i Ḥotene nükheth-i zaḥm-ı kühenim

84

Duymazam şem ʿ-ı cemālinde eger yansa perim
 Mest olup bāde-yi la ʿliñ ile yoḳdur ḥaberim
 Ğayrı ḥürî ile ğilmān-ı cināni n ʿiderim
 Ben çāh-ı zeḳāniñ medfen-i şūrīde-serim
 Sīne-yi sīmberinñ na ʿş-ı vüçüd-ı bedenim

85

Görüp eṭvārını rindāniñ eder zāhid ʿaceb
 Sırr-ı ʿaşkı bilemez ʿucb ile ḥodbīn meşreb

Dâne-yi ‘aşkıdır olan dilde füyûzâta sebeb
 Emzedir dahî Hudâ naḥl-i ḥayâlâtımı hep
 Ne ‘aceb verse şifâ şehid-i kelâm dehenim

86

‘Ābidin vaşlıñ için deşt-i belâ aşmışdır
 Haşılı şevk-i maḥabbetle dolup taşmışdır
 Dâm-ı gīsûya düşüp mürğ-i gönül şaşmışdır
 Yâd-ı müjgânını seyfi edeli düşmüşdür
 Çengel-i pençe-yi bâz içre dil-i pür-mihenim

22a

TEVÂRİḤ

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

1-Müşrif idi işbu ma‘bed çün harâbâ ‘Ābidâ
 Himmet-i ihvân ile ta‘mîr oldu rû-nümâ

Eyledim târiḥ-i cevherle müzeyyen bâbını

İşte câmi‘ gel edâ kııl sen şalâtı dâ’imâ

1273/1857

TÂRİḤ-İ VELÂDET

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Verdi bir ferzend-i pâki mîr Yaḥyâ’ya Hudâ

Nâm-ı ceddiyle ola hem maḥlaşı Cevdet aña

Vere Hâk ‘Âbid yakında üç daḥî evlâd-ı pāk
 Mehd-i nāza rif‘at ile ḳonsa Aḥmed Beg sezā
 1271-1274/1855-1858

TĀRĪḤ-İ RĪSĀLE-Yİ ŐERĪF SĪRĀC-I ĞAYB

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

5-Őeyḥ Bedreddīne maḥşuş Vāridātdır bu beyān
 Őerḥide Şeksiz olupdur Vāridat-ı Hâk inan

Çünkü tedrīs eyledi luḥf eyleyip Őāriḥ bize
 ᐘkalmadı hīç dilde müşkil oldu zāhir hep nihān

Lik kelām-ı ‘Arabī’den zāhir oldu kevne çün
 Őerḥ ü metni Vāridāt-ı Hâkdurur ḳılma gümān

Hāzret-i Őāriḥ edip bendesine kim ḥitāb
 Tercüme olsa güzel olurdu ḥâḳ-ı ḥālibān

İşte bu nuḥḳuñ kerāmeti edip bizde zuhūr
 Yoḥsa ‘ācizdir onu nazm etmege nuḥḳ u lisān

10-Mīr Hüsnu rehber olmuşdu baña hemde refīḳ
 Eyledik aniñ ile tezkīr-i ders biz nice ān

‘Avn-i Hâḳḳı’ıla çünkü nazmen tercümem buldu ḥitām
 Bir teveccüh eyledim Őārihe ol demde hemān

Dedi sırrımdan baña olsun Sirāc-ı Ğayb aña
Nām hem tārīḡ-i tāmdir kıl ḡesāb olsun ‘ayān

Def‘ a-yı sānīde şeyḡim eyleyip teṡrīf bizi
Mürde gönlüm kıldı iḡyā ol Mesīḡā-yı zamān

Eyledim min ġayr-ı ḡaddın bezmine taḡdīm anı
Maḡv-ı iṡbāt eyledi luḡf ile oldum ṡādumān

15-Feyz-i cāndır ehline ma‘ lūm olur bu meṡnevī

ḡırz-ı cān eder bunu görünce elbet ‘āṡıḡān

‘Ābidā bir yādigārdır ehl-i dil olan bilir

Bu kitāb-ı ‘ārifandır bu kitāb-ı ‘ārifān

Sirāc-ı Ğayb

1276/1860

TĀRĪḡ-İ DĪGER RĪSĀLE-İ ṡERĪFE

(fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün)

ḡamd ü ṡükr olsun hele bulduḡ cihānda biz imām

Cān u dilden iḡtidā kıldıḡ aña olduḡ bekām

Nāmdāṡı faḡr-i ‘ālemdir zuhūr etdi ol nūr

Çünkü ol ṡems-i ḡaḡīḡatden bulup envār-ı tām

Burc-ı Üsküb' den tulu' etdi Manastır şehrini
Def' a-yi şalişde tenvir etdi ol zat-ı kirâm

20- Kıldık anıñ pâyine ihvân ile biz ' arz-ı hâl
Ya' nî eshel vech ile olmaq için vaşl-ı merâm

Bi'l-bedâhe bu risâle bizlere rahmen zuhûr
Eyledi emr-i sülûk çünkü haqîkatle müdâm

Mir-i Hüsni ya' nî rûz nâmçeci-yi erdüvânî
Şerh ile izâh edip kıldı bizi ol şad-kâm

Şems-i vahdetdir anıñ metni güzelce diğkat et
Bil kamer-veş düşdü mir' ât aña bu şerh-i fehâm

Hâzret-i şeyhe onu taqdim edip taşhîh için
Eyleyip taşhîh onu hem eyledi böyle be-nâm

25-Metne kaşr-ı ' ârifân şerhe nazâr-ı ' âşikân
Böyle zîbâ yâd edip ol hâzret-i şeyh-i hümâm

Mücibince sa' y edip iqdâm için sâliklere
' Âbidâ emr eyledi sen de çalış her şubh u şâm

Söyledim târih-i tâmin hem ' aziziñ emrini
Kaşr-ı ' ârifânda talib kesb edip sen bul maqâm

1277/1861

TĀRĪḤ-İ CŪLŪS-I HŪMĀYŪN

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/fe 'ülün)

Cülüs edip bu sāl taht-ı cihāna

Emiri'l-mü'minin ol şāh-ı şāhān

Tamām tāriḥ ile ver müjde 'Ābid

Cihānda oldu şāh ' Abdü'l-' Azīz Ḥān

1277/1861

TĀRĪḤ-İ RİSĀLE-Yİ KİSĀNĀME

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

30-Bu bezm-i ḥamse-yi ehl-i ' abāyı yazdı çün ḥāme

Şereflendi dil-i 'Ābid erişdi böyle bir kāme

Mücevherle sezā yazmak bunuñ itmāmına tāriḥ

Olur şevk-i dil-i ' uşşāk tezyīd bu Kisānāme

1279/1863

TĀRĪḤ-İ TAḤRİR-İ ŞERḤ-İ KİTĀB-I FÜŞŪŞĪ

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Cenāb-ı Şeyḥ-i ekber Ğavş-ı A'zam zāt-ı bī-hemtā

Resūlullāhdan aldı bir 'ilm bi'z-zāt idi maḥzā

Ol ‘ālemi bu Füṣūṣda naḡş edip işte saña sālik
Okuyup ma‘nisiñ taḡḡik eden diller olur binā

Ḥuṣūsiyle bu şerḡde ḡazret-i ‘Abdülḡanī tedḡik
Edip izāḡ-ı ma‘nī anda müṣkül ḡoymadı aṣlā

35-Okuyup mürşidimden iki üç faṣlıñ biḡamdiḡlāḡ
Ki oldu vāriş-i ‘ilm-i velāyet ‘ālim ü dānā

Velī ‘ilm-i ledünnide ḡoḡ kitāb vardır ez-cümle
Bu baḡr-bī-gerāndır Vāridāt enhār olup ḡüyā

23a

Bu baḡre ḡazret-i Mıṣrī daḡī ḡavvāş olup şeksiz
Bu mazmūn ile olmuşdur anıñ için nāḡıka pīrā

Nice zāt-ı mükerrrem şerḡ edip ‘ālemde zāhirdir
Velikin bu muvazḡaḡ nüṣḡa ender bulunur ḡālā

Anıñ için bu faḡırde nüṣḡayi tezyīd için yazdım
Egerḡi ḡüsn ü ḡaḡḡım yoḡ şikeste bestedir imlā

40-Müyesser ḡıldı ḡünkü Ḥaḡ tamāmiñ şükr edip ‘Ābid
Mücevherle yazaydıñ tāriḡi lāyık idi Ḥaḡḡa
1280/1864

TĀRİH-İ TERTĪB-İ SĪLSĪLENĀME

(müfte 'ilün/fā 'ilün/müfte 'ilün/fā 'ilün)

Silsile-i t̄āhire oldu cihānda be-nām

Gelmek için zāhire ḥāzret-i Faḥr-i Enām

Şu' belenip bir şecer sürdü nice berg ü ber

Meyve-i aşlı meger zāt-ı Ḥabīb-i hümām

Māh-ı ḥaḳīkatde ol burc-ı t̄arīkatde ol

Mihr-i ma' rifetde ol şer' ine oldu imām

Aña ḥalīfe olan isr-i pākini bulan

' Adl u dād ile dolan oldu cihānda feḥām

45-Bir nice sa' d u aḥyār ba' zide şer' ü şirār

Yazdım nice şehriyār ' adl ile olmuş kirām

' Ābid-i bī-çāre kim bi't-tabī' ḥayli dem

Cem' edip yazdı kalem say' ile bi'l-ihtimām

İcmāl-i t̄arih buña t̄arih-i tām dır dilā

Cem' ile nāmı ola bergüzār-ı ḥāşş u 'ām

1286/1870

TĀRİH-İ ŞERH-İ VİRD-İ ŞAĞİR-İ HAZRET-İ RUFĀ'Ī

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Cenāb-ı Seyyid-i Aḥmed kim Rufā'ī zāt-ı 'ulyāsı

Muḥaḳḳaḳ hem Hüseyinī Hāşimīdir nesl-i vālāsı

Olunca dāḥil-i 'arş pāye-yi ravza-yı peygamber

Aña ta'lim bi'z-zat oldu bu vird-i luṭf-ı ihdāsı

50-Edip ol reh mürīdānına fermān-ı kırā'atle

Oḳuyanlar bulur vaḥdet olur ḥuld işte me'vāsı

Görünce işbu evrād-ı şerīfi Mīr-i Hüsnü kim

Üçüncü ordunuñ rūznāmececisi zāt-ı dānāsı

Edip say' ile şerḥ-i ihvāna kıldı yādigār el-ḥaḳ

Kitāb-ı ehl-i Ḥaḳdandır verilen cümle ma'nāsı

Çıkartdı şāriḥi lü'lü' bu metn-i baḥr-i ḥikmetden

Olundu 'Ābidin tāriḥinde cevher-i imlāsı

Oḳu evrād-ı pīri sālīkā fikr eyle ma'nāsıñ

Saña tefhīm için himmetle yazıldı şerḥ-i bālāsı

1282/1866

TĀRİḤ-İ VEFĀT-I LAFZĪ

(müfte 'ilün/müfte 'ilün/fā 'ilün)

55-Rūm ili vālilerine ibtidā

Kātib-i dīvān idi Veysī-edā

Nergis-i rāğıb Ferīdūn neşrini

Görselderdi eder idi iḳtidā

Şā'ir-i māhir idi Nef'ī hele

Vezn ile añā ederdi ilticā

Bu Besīm Efendi kim zātı anıñ

Mevlevī meşreb olup Ḥaḳ āşınā

Na't-ḥān idi Ḥabīb-i Ekremiñ

Şüphe yok cürmünü 'afv eyler Ḥudā

60-Nāzır-ı evḳāf iken bu şehre ol

Gitdi 'Ābid terk edip bezm-i fenā

Biñ ikiyüz sekseni beş geçdi çün

İrci'^{#7} emri vürüd etdi añā

⁸⁷ Fecr 89:28. "Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!"

DİGER

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/fe 'ülün)

Üçüncü ordunuñ topçu livası

Cenāb-ı İbrāhim Paşa muṭlaḳ

Eder bu tıfl için elbet mükāfāt

Raḥīmdir şüphe yok kim Ḥazret-i Ḥaḳ

Mu'ammer eylesin tül-i zamān hem

Cihānda vālideyniñ ḥulḳ-ı ḥalḳ

65-Egerçi fevtine tāriḥ-i tāmmiñ

Dedi 'Ābid te'essüfle muḥaḳḳaḳ

Melek Ḥānım edip pervāz cihāndan

Behişt-i hür-ı 'ine oldu mülḥaḳ

1285/1869

DİGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Zīb ü fer bulmuşdu bu duḡterle kim

İbrāhīm Paşa livā-yı topçıyān

Ġonca-veş bir duḡter zībā iken

İrişip bād-ı ecel kıldı ḥazān

Zāt-ı Hâk versin aña dîgerlerin

Olalar   ömr ü füzün ile hemân

70-  Âbidin fevti için târihini

Lü'lü-yi eşkiñ döküp kıldı beyân

Haheriñ ta' kıb edip Server Hânım

ıldılar bağ-ı cinânı hem mekân

1285/1869

DİGER

(fâ'ılâtün/fâ'ılâtün/fâ'ılâtün/fâ'ilün)

Vecihî Efendi kim zâtında Müftî-zâdedir

Bundan ağdem eylemişdi rihlet-i dâr-ı beķâ

24a

İşte sonra zevcesi hânım dağı etdi sefer

Çünkü eylerdi teĥassür zevcine şubĥ u mesâ

Hâyır için yolunda vađf etdi cem' mālın anıñ

Bir Saĥıye Hânım idi   afv ede cürmüñ Hudâ

75-  Âbidin fevtine târihiñ tefekkür eyledim

Çıkdı bir dürdâne târiĥ baĥr-i raĥmetden aña

*İrci'î*⁸⁸ fermânını gūş eyleyip 'azm eyledi
 Hürilerle huld Güzide Hanıma me'vây ola
 1286/1870 ğayrı ez tâmiye

DİGER

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)
 Manastır müftüsü-zâde Vecihî Efendi
 Gelip peyk-i ecel aqdem cinâna eyledi i'zâm

Edip terk cümle mâlıyla kerîmesi bu tıfl ol
 Dirîğâ *irci'î*⁸⁹ emri buñada irleşip encâm

Bağar mı tıfl ile pîre bu 'âlem fânidir ma'lûm
 Te'essüf olunur ancak ki almadı cihândan kâm

80-Verir yok şüphe zât-ı Haq zevâlsiz ni' met ü devlet
 Olup hürileri hulduñ aña ğılmân ile huddâm

Muraşşa' tâc ile hâlâ nice in'âm ile 'Âbid
 Cinân içre ede Mennân Benhûre Hanıma ikrâm
 1286/1870

DİGER

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/fe 'ülün)

⁸⁸ Fecr 89:28. "Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!"

⁸⁹ Fecr 89:28. "Sen O'ndan razı, O da senden razı olarak Rabbine dön!"

Nüfûs serkâtibi mîr-i Fehimîñ

‘Alî Beg necl-i pâki idi eyvâh

Henüz bir nev-civân idi cihânda

Ecel ‘ömrüñ anıñ hayf kıldı kütâh

Misâfirhânedir işte bu ‘âlem

Olur her pîr ü bernâya güzergâh

85-Egerçi şabri güç sūz-ı elemdir

Ebeveynine ecriñ versin Allâh

Dedim târih-i fevtiñ lafzan ‘Ābid

İki yüz seksen altı elifle âh

DİĞER

(fe’ilâtün/fe’ilâtün/fe’ilâtün/fe’ilün)

Yoqlamacı Edhem Efendi bu kim zâtı anıñ

Ḳâdiri-meşreb idi olup muḥibb-i ḥânedân

Farḫ-ı şevki ‘illet-i sevdâyı peydâ eyledi

İrtihâline sebep oldu nihâyet bî-gümân

Vaḫt geldiñde muḫadder ne ise yoḫ şüphe kim

Eyler icrâ ḫikmeti kılmaz te’eḫḫür bir zamân

24b

90-^c Ābidin cümle te'essüf eyleyip ihvân ile
Eyledim târiḥ-i fevtiñ ḥarf-i cevherle beyân

Çünkü ol bî-çâre oldu târîk-i beyt-i fenâ
Dâr-ı cennet içre versin raḥmet-i Rabb aşiyân
1288/1872

DİĞER

(fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün)

Duḡter-i Edhem Efendi yoḡlamacı idi ol
Faḡri Bey zevci iken tefrîḡ edip dâr-ı fenâ

Vâlidîñ çünkü muḡaddem sevḡ edip peyk-i ecel
Peyrev oldu aña buldular behişt içre bekâ

Vaz'-ı ḡamlin ḡıldı ta'ḡîb şehâdet genc iken
Vâlidesin me'cür ede şabriñ verip zât-ı Ḥudâ

95-Cevher-i eşkimle yazdım ^c Ābidin çünkü anıñ
Oldu târiḥ-i maḡâm-ı vâlidenden rû-nümâ

Eyleyip şefḡat Şefîḡa Ḥanım'a yevme'l-ḡıyâm
Ḥazret-i Zehrâ'yı hem dem eylesin Rabbi aña
1289/1873

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/fe 'ülün)

Bu şehriñ hānedānından idi āh

Sanma vücūduñ olmuş idi kānı

Fuḡarā zümresin eylerdi ikrām

Mübezzeldi ṭa'ām u loḡma nānı

Edip terk hānedanıñ gitdi āḡir

Tükendi çünkü 'ömrünüñ zamānı

100-Vürūd etdi aña fermān-ı rıḡlet

Hemān terk eyledi fānı cihānı

Dedim tāriḡ-i fevtiñ cevher 'Ābid

Ola mır Ḥaliliñ ḡuld mekānı

1290/1874

25b

İBTİDĀ-Yİ ĞAZELLİYĀT

ḤARF-İ ELİF

1

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Pādişāha etdigim 'ahde seniñle dā'imā

Olmuşam şābit ḡadem dūnyā vü 'uḡbā bir yaña

Şimdi ki ihsân-ı isti' dâdı mı tebşîr eder
Bezm evvelde şeref-şâdır olan fermân baña

Yoğ vücûdum cümle hep bu varlığım senden gelir
Her cihetden şüphe yoğ kim 'abd-i memlûküm saña

Saña ne yüzle denir olsun fedâ cân ü cihân
Rûz u şeb ihsânîñ oldu baña işte hûn-behâ

Kim cemâl-i bâ-kemâline seniñ müştâk olan
Cây-ı hestîden geçip vaşlîñ için eyler recâ

Dilberâ sensin muhâbbet ma' deni yoğ iştibâh
Cündî 'uşşâkda anîñ için oldu zâhir ibtilâ

'Âbidin bî-çâredir üftâde-yi hecriñ seniñ
Eyle ihsân vuşlatîñla 'aşkıñı itmâm aña

2

(fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün)

Vech-i yâre çünkü mir 'ât oldu gelirler baña
O sebebdendir ki mihrâb oldu ebrûlar baña

İstivâ-yı haţtını görmese idi anîñ
Hep nişân verdi ol yüzden hâl-i hindûlar baña

Zülfünü taħrîk edince dem-be-dem bād-ı şabâ
'Anber-efşân vaşl-ı tebşîr eyler ol bûlar baña

Çande baķsam eşm-i ‘ibret bin ile āfāķa ben
 Hūsn-i vařfīñ eyler īmā cümle dil-cūlar baña

‘Ābidā taķsīm olan bu kevne hūsnüdü anıñ
 Gördüğüm dem ‘aķl u fikrim ķıldı yā hūlar baña

3

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün)
 Muħabbetden olur hāřıl gōñülde kenz-i lā-yefnā
 Hayāt-ı cāvidān baķř eyleyip dā ’im olur ihyā

Merām-ı ‘āřıkān ancaķ viřāldir řāhib-i bezme
 Deminden demlene cānlar ķul iken oldular mevlā

‘Alīm ü baħr ü esrār-ı haķāyık ķünkü ol dostdur
 Le’āl-i ma’rifet i’ tā eder ğavvāřına deryā

Yenābī’ -i hikem peydā edem derse gōñül ire
 Fedā ķıl varlıķı yoķluķla keşf olsun saña ma’ nā

Alınca kāmını durma alış bu bezm-i ‘işretde
 Taleb ķıl sākī-yi vaķti ola gör mest-i bī-pervā

Merām ancaķ bu ‘ālemde kişi nefsini bilmekse
 Hemān ol dost görmekle olasın ‘ārīf ü dānā

Haķīķat sırrına pīr-i muğān vāķıf imiş ķün kim
 Seni dilřād ķılar ol kim ıtasın dest-i pākiñ tā

Nihândırsa sâķisi dehriñ velî cümle anıñla mest
 Hayât-efzâdır her bir cür' a-yı pâki anıñ cânâ

26a

Sa' âdetdir zihî ' izzet dolu âl ü evlâda
 Yaķın üzre bilip gör kim bulardır bâ' iş-i eşyâ

Nedir âyîn-i ' irfân bil gönül dergâhın pâk et
 Medâr-ı feyz olur lâbüd bu mezkûrât-ı ' ârifân

Dilâ bu ' âlem içre sen nedir esmâ müsemmâ bil
 Delîl olur saña ' Âbid bu ' aşķ u şevķ-i cân efzâ

4

(fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün)

Kâr-ı ' âlem bî-vefâdır sen şafâ kıl pür-vefâ
 Bâde-i ' aşķla seni ma' mür ede dâ'im Hüdâ

Ķıl tevekkül pâyine teslîm olup da râhat ol
 Hâķdır ancak lâ-teğayyer fehm edip kıl ikdifâ

Şûfi-yi nâdân misüllü sen riyâķâr olma kim
 Gönlüñü pâk eyle olsun feyz-i Hâķ hem rû-nümâ

Eyle himmet kim bugün kendiñ tanı fikr eyleyip
 Hoş gör imdi ne gelirse yâr-ı cânândan saña

Zāhidā kec gördüğiçin kendisin görür müdām
Zühdü terk et gel sen ‘Ābid ‘aşka eyle iktidā

5

(müstef’ilün/müstef’ilün/müstef’ilün/müstef’ilün)
Vaşlıñ için ey dil-rubā cān ü cihān olsun fedā
Bunları da gerçi şehā sen eylediñ baña ‘aṭā

Sen māha yokdur hīç mişāl olmazsa luṭfuñ yok muḥāl
Vuşlat olur emr-i muḥāl olmaz müfid ḥavf ü recā

Sen cānımıñ cānānısın ‘āşıklarıñ sulṭānısın
Rūḥum mürüvvet kānısın muḥtāc saña bāy ü gedā

‘Aşkıñla eşyā dil-berā bulmaḫdadır neşv ü nemā
Tā ibtidādan intihā devrān eden ‘arz u semā

İster idim senden nişān ‘aynı göründü bu cihān
Oldu cemālinden ‘ayān şems ü ḫamer de bu ziyā

‘Aşkıñladır her dem felek devr eyleyip eyler dilek
Bu ins ü cin ü her melek ārzü eder vuşlat saña

Bu ‘Ābidiñ ḫāli ḫarāb gel olmadan vaşl-ı türāb
Şun ‘aşk-ı şevḫinden şarāb āb-ı ḫayāt olsun aña

6

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Ey gönül gayrı yeter eyleyelim terk-i hevā
Nefs ile eyle cihād aldı seni hem māsivā

Ey nefis yandım elinden zulm ile etdiñ harāb
Āh bıraḳdıñ ‘ālem içre ben faḳīri bī-nevā

Nice bir tūl-i emelle nice sevdā-yı mecāz
Etdiñ ‘iṣyān ile hep kıldığıñ hem nā-revā

‘Ābidā cürm ü günāhla hasta dilsin şüphesiz
Mürşidiñ ḫāzık ḫakīmdir kıl aña sen ilticā

Ṭut yüzün şubḫ u mesā dergāhına eyle niyāz
Eyleyip çāk-i girībān āh ile eyle nevā

26b

7

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Dil-berā her dilde bir sevdā olur ‘ālem bu ya

Söylenilmez aṣl-ı sır ifşā olur ‘ālem bu ya

‘Uḳde-yi gönlüm sū‘alinden sebep n’oldu ‘aceb

N’olacak vaşlıñ için ḫülyā olur ‘ālem bu ya

Dem-be-dem bir türlü efsün eyleyip çeşmiñ dile

Böyle iḥsān ‘āşıḳa ra‘nā olur ‘ālem bu ya

‘ Aqlımı yağma için etdiñ perîşân zülfünü
Bu şeb-i hicrâne de ferdâ olur ‘ âlem bu ya

Şubh u şâdıķ-veş cemâl-i yârim eylerse tülû‘
Hep raķîbân ķahr ile a‘ mâ olur ‘ âlem bu ya

Söylenince derd-i dil efzûn olur ğayrı yeter
Olsa ancak bu ķadar îmâ olur ‘ âlem bu ya

‘ Âbidine luş edip bir gün cenâb-ı Kibriyâ
Belki dil tâ‘ ib olur a‘ lâ olur ‘ âlem bu ya

8

(fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilün)

Dilberîñ dil eşbehiñ ister ‘ aceb meşreb bu ya
Lâ‘ubâlî meşrebiñ eyler taleb meşreb bu ya

Dagıtıp zülfü gibi ‘ aqlım perîşân eylese
Maķlabım olsun bütün varım da hep meşreb bu ya

Beste ķılsın dâm-ı ğîsüsunda göñlüm mürğünü
Eyleyip va‘ d-i visâl ol ğonca-leb meşreb bu ya

Dâhil olduķda göñül bezm-i cemâl-i şem‘ ine
İsterim pervâne-vâr yansın ol şeb meşreb bu ya

Ħasret-i yâr Ħaste-i hicrâna müşķüldür hele
‘ Âbidâ âsân gelir Ħummâ-yı teb-meşreb bu ya

9

(fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün)

Olalı 'ālem-i zāhirde vücūdum peydā

Dām-ı gīsūdan ḥalāş olmadı gönüm aşlā

Bevayā dāde yine mey bir 'aceb deşd-i cenūn

Çomadı rāh-ı necāta çıka pāyim sevdā

Zūr-ı bāzūsı anıñ kılmadı vaşla çāre

Kühken gerçi şikest eyledi dāğı amma

Mā-ı çārīde ne guşuñ ola mı sermedi hīç

Bu ḥarābātda gönül sen ne edersin ḥulyā

Var ise ḥubb-ı 'Alī oldu saña sermāye

Anıñ için saña 'Ābid geliyor şevk-i şafā

10

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Mekr-i yārdan var mıdır bir 'aşıkı olmuş rehā

Böyle kânūn eylemiş 'uşşākına ol ibtidā

Mübtelā-yı derd-i hecridir bütün 'aşıklar

Her biriñ bir vech ile kılmaktadır ol ibtidā

Görmediñ mi re's-i Kaysı eyledi mürğ-aşiyān

Oldu çün pīçide-yi gīsū-yı Leylā bend-i pā

27a

‘ Āteş-i hicrânla kıldı pâre pâre kühken
Bulmadı mâ-yı Şîrîni teşne-leb oldu fenâ

‘ Ābidin teslîm olup bâb-ı emâna sür yüzüñ
Başka çâre yokdur ehl-i beyte eyle ilticâ

11

(fe ’ilâtün/fe ’ilâtün/fe ’ilâtün/fe ’ilün)

Ġam-ı dünyâ ile dil-teng niçin olsun ‘ urefâ
Kâbîz u bâsîş bir oldu müşâhid zirâ

Ķadere râzı olan oldu küşâde-i hâtır
VaĶti geldikde olu(r) hûkm-i muĶadder icrâ

Ne revâ kendiñi bir ‘ âcize mensûb bilmek
ĤaĶ bu kim nisbet-i nefy eyledi Ķavl-i illâ

‘ ĀşîĶa dâĶ-ı derûn olsa da cevri-dilber
Ne ki luĶfu gözler aramaz dâ’-i devâ

Olur ol râh-ı maĶabbetde dem-â-dem giryân
Bula tâ eşk-i teri hûn-ı cigerden mecrâ

FeleĶin germ ile serdidir eden âdemi zâl
YoĶsa ma’ lûmdur olmaz bu cihân içre beĶâ

‘Ābidin kendiñi bilmekle bilir Mevlāsın
Bir efendi kuludur çünkü bu ednā a‘lā

ḤARF-İ BĀ’

12

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

‘Ālem içre bī-bahādır derd-i yektā-yı edeb
Ḥüsn ü ḥulqa oldu elzem zīnet-efzā-yı edeb

Bir vücūdda cem‘ olursa cümle aḥlāk-ı pesend
Aña bir tāk-ı muraşsa‘ oldu zībā-yı edeb

Lāne-i ḳalbiñ müzeyyen eyle ḥüsn-i ḥulq ile
Ola dersin anda ḥāzır mürğ-i ‘anḳā-yı edeb

Mürtefi‘ dir rütbesi hem *Sidre*⁹⁰ den verdi aña
Cebre’ille ders-i te’dībini dānā-yı edeb

Faḥr ile bāb-ı tevāzu‘ da durān ‘Ābid bulur
Şabr-ı miftāḥü’l-ferecle kenz ü vālā-yı edeb

13

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Ḥaste-i hicrāna şāhım eyle luḥfundan naşīb
Raḥm edip vaşlından ‘uşşāḳa ‘atā ḳıl ey Ḥabīb

⁹⁰ Necm 53:14. “Sidretü’l-Münteha’nın yanında.”

Şekl-i gülde ‘arız-ı gül-günunu gördükçe dil
Ah u feryād eyleyip inler mişāl-i ‘andelīb

Şāneden düşdükçe gerdān üzre zülf-i sünbülü
Eyleyip şad-pāre kalb-i ‘aşıқа қоymaz şekīb

Nīm-nigehle ol tebessümler eder ‘uşşākı sen
Etdi ğamzeñ vaşlını imā ile göñlüm firīb

Ey şeh-i mülk-i melāḫat sensin ancak maḫlabım
‘Ābidinim luḫfuñ için dergehe geldim ğarīb

27b

14

(mefā’ilün/mefā’ilün/fe’ülün)

Dü-‘ālemde olan maḫbüb-ı mergüb
Hemān sensin hemān sen baña maḫlūb

Müşāhid olayım dā’im cemāliñ
‘Īnāyet perdesiyle kılma maḫcūb

Seniñ fikriñ seniñ zikriñle dā’im
Dola göñlüm ola ‘aşqına mensüb

Gerekmez hiç aña dünyā vü ‘uqbā
Dil-i zārī ol yār eylerse meclūb

Görünse ‘ aşıkā birlik vişāli
Olur ol anda anıñ havf meslūb

Muhibbe eyleyince dost tecellī
Nümāyāndır ne yaña dönse maḥbūb

Fedā kııl ‘ Ābidā cānı cihānı
Budur ‘ aşıklara āyīn-i üslūb

15

(fe’ ilātün/fe’ ilātün/fe’ ilātün/fe’ ilün)

Bitsin ey vaşl-ı sürūr hecr ile dil oldu ḥarāb
Meded ey sākī yeter ver bize bir cür‘ a şarāb

Ne ‘ aceb ‘ aşık-ı şūrīde olunca teşne
Görünür bāde-yi la‘ le bedel ol sū-yı serāb

Olur elbette mü’ essir ğamıla āh-ı derūn
Çalar ol demde hemān sūz-ı dili çeng ü rebāb

Olamaz ‘ aşk ile eşk-i tere nisbet kaçre
Dökülen rüy-ı zemīn üzre bu bārān-ı sehāb

Çıkar üftādeniñ elbette şerār-ı āhı
Ki odur fevķ-i hevā zīr ü semādaki şihāb

Reh-i ‘ aşkında tamāmıyla bulan isti‘ dād
Olur iḥsānını añlar nedir ol ‘ ālī-cenāb

Hele bir kere gören vech-i kerîmiñ ‘Ābid
Geçer olmaz hevâdan kıomaz hem mâ-i türâb

16

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Vaşlı çün dil almadı yârdan henüz şâfî cevâb
Çekmede bu intizâr ile müdâmî ıztırâb

Bir birinden çeşm-i ‘âşık vech-i yârı kışkanır
Rûyuna nezzâreye doymaz velî bî-irtiyâb

Yârı ta‘zîm ile pûs etmiş rakîb aldım hâber
Yoğsa eylerdim onu bir âh-ı sûz ile hârâb

Oldu zâhir çün reh-i râst üzre ol eşbeh edâ
Mecma‘ -i ‘uşşâkda kıopdu bû için gâvgâ ‘itâb

Vâkı-i şeyhûhet hülûl etdikçe dil bilmem neden
Rû’yet-i dilberde ister tıfl-ı nâzîñ ola şâb

Vech-i tâm etmez ‘ayân mir’ât-ı reng-alûd hele
Hatt-ı dilberde cemâli seyr edip olur niķâb

‘Ābidine ‘aşk fikridir terâvet bağş eden
Yoğsa hicrân ile fersûde gönûl bulur mutâb

28a

ḤARF-İ TĀ

17

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Ḥaḳīḳatle nazār ḳıl enfüs ü afāḳa al 'ibret

Nedir bu zāhir ü maẓhar nedir bu görünen sīret

Tefekkür ḳıl bu cümle bir ḥaḳīḳatden olur peydā

Perīṣān eyleme kendiñ görüp bu 'ālemi keşret

Düşünmez zāhid-i ḥod-bīn teferruḳde durur dā'im

Anıñ için ḳopdu bu ḡavgā anıñ için oldu bu fetret

Nedir ol nūr ki andan oldu zāhir ibtidā maẓhar

Enāmin nūr-ı vāḥidden ḥaber al eylegil ḡayret

Görünür yek-vücūd 'Ābid egerçi 'ālem ü ādem

Nazār-ı pāk ile līkin veripdir 'aḳlıma ḥayret

18

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

'Ālem içre görmedim hūşyār cümle yār mest

Nūş eden mest oldu cümle sāḳī-yi meh yār mest

Cümle 'ālem ḳıl nazār bir meclis-i 'işret hemīn

Bir birin farḳ etme yoḳ hīç yār mest aḡyār mest

Her biri bir nev' ile içmiş şarāb-ı ḡafleti

Fırḳa fırḳa ceysi mest hem mīr hem serdār mest

Bir adehden nūş edince bařladı cümle felek
Dönmede pergār-şifāt hem arh bu devvār mest

Bu burūcāt encüm-i şābit olup hem kehkeşān
Mest-i medhūşdur hele devrān eden seyyār mest

İşte deryā ebr olup ra‘ de verir cām u hayāt
Mest olup eyler nidā cür‘ a saar emār mest

Gör şadefler fem aar kim ola inci bādesi
Ol maardan sem döker cūşa gelir hem mār mest

Nūş edince bādesiñ hep sebz-i gūn haftan-gīr
Kesret-i meyden dönüp ‘uryān olur eşcār mest

‘Ābidā mest-i müdāmız ‘aşq-ı maħbūb ile biz
Çünkü te‘sir eyledi ‘aql u dile efkār mest

19

(fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün)

Dest-i ‘aşkı tūt bulam dersen eger feyz-i necāt
Şıdķ ile sür almasın dilde şaķın Lāt u Menāt

Kūy-ı dildāra revān et sen seni pūr-derd ile
Tā görünsün cūy-ı eşkiñ nehir mānend-i Fırāt

Hem piyāde sürme cāna himmet-i mürşidle git
Rūh ile açmazları hoş gözle şāhım olma māt

ıl hazer utmuř rehiñ huluñ seniñ olmuş  adüvv
Eyle terbiyye abî  inñ feth ola bu müşkilât

Eyle gör albini âyîne-asâ  Âbidâ
Gör yine tâ leva-yi sineñde her bir ke ü râst

28b

20

(mef ülü/mefâ ilü/mefâ ilü/fa ülün--mef ülü/fa ülün)

Alâ-ı güzel yâr ile dil eyledi ülfet

İşte bu devlet

Lal  -i lebi mest etdi beni oymadı âat

Cânıma minnet

Lufı ol řehiñ  âşıına olmada mebzül

 Aş aña mabül

Himmat ede gör  aş ile hâşıl ola vuşlat

almaya firat

Üftâde-yi hicrâmı olan yâd eder her dem

Olmaz ol ebsem

Yandıça gönül saña elem versede şasret

Etmeli ğayret

Dilde eger tîr-i müjen yâreler açsa

şabr eyle açma

Hem dem ola gör derd ile bilsen onu ni' met

Dil bula şafvet

İster ol şeh bendesini bula huzürda

Olmaya dürda

Meyl eylemeyip gayrı bütün terkine himmet

Etmeli elbet

Dil-dāde olan işte ol gül-rū dem-ā-dem

Şıdķ ile ademe

Elbette gerek yādına ol eyleye t̄ā' at

Lāzım iṭā' at

Dilde vü cānından anıñ ' aşkını lābud

Ṭutmalı ' Ābid

Böyle gönül oldu cihān içre pür-ḫikmet

Ehl-i Sa' ādet

ḤARF-İ ŞĀ

21

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Sen olduñ *on sekiz biñ 'ālemiñ*⁹¹ icādına bā' iş

Ki sensin şüphesiz kevn ü mekān ibādına bā' iş

Seniñ ḫubbuñla zāhir oldu esmā vāḫidiyetden

Seniñ ' aşkındır ins ü cin melekler rādına bā' iş

⁹¹ İbn-i Kesir, Tefsirü'l Kurānil Azim, c.1,s.39, İstanbul 1984.

Şehā maḥbūb-ı Yezdānsın dahī hem mürşid-i ālim
Sen olduñ ‘ārifiniñ hep ḳamū irşādına bā‘ iş

Sen olduñ muḥbir-i şādık beşāretler gelip verdiñ
Ḥarābāt ehliniñ işte olup dil-şādına bā‘ iş

Ḍalāletde ḳalırdık biz seniñ ḥubbuñ durur yoḥsa
Ki sensiñ ism-i Hādīden bize imdād eden bā‘ iş

Re‘ānī sırrını imā edip zāhir olan sensiñ
Nice Manşūr-veş ‘āşıklarıñ feryādına bā‘ iş

Zehī devlet zehī ‘izzet maḥabbet eyleyen ‘Ābid
Olur ol dūzaḥ-ı bu‘duñ anıñ āzārına bā‘ iş

22

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

‘Ālem içre ḥalk u icād olmamış eşyâ ‘abeş
Olmadı bu ḥüsn ü ān-ı dilber-i zībâ ‘abeş

Hep mecāzdan eylemişler ‘aşk-ı Ḥaḳḳa bil sefer
Sen göñül eyle taḥammül şanma bu sevdâ ‘abeş

29a

Nāy (u) defle ‘āşıkāniñ çarḥını etme ‘aceb
Maḳşadı fehmedin yoḥsa degil ḥāşâ ‘abeş

Zühd (ü) taqvâdan urur dem şofû eyler hem riyâ
İşte bîhûde durur hep kâl ile ğavġâ ‘ abeş

‘Ābide rengin gelir sevdâ ile hicrân-ı yâr
Vuşlat ümmîdiyle eyler eylemez da‘ vâ ‘ abeş

ḤARF-İ CİM

23

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Sâkiyâ ver bâdeyi vardır gönülde ihtiyâç
Cür‘ asıyla derd-mend üftâdeye eyle ‘ ilâc

Ḥaste-i hicrânınım ey dilber-i muṭrib seniñ
Nağme-sâz ol ki bula ‘ aşkıñ ile şîḥat mizâc

Fırkat-i zulmet durur etme niḳâb kâkülleriñ
Ey şabâ imdâda gel luṭf eyle zülf-i yâri aç

Müjgen-i tîr kemân ebrûsu şöyle sîneden
Oldu dâhil ḳalbe ‘ uşşâḳa varınca indimâç

‘Ābidâ eyle fedâ cân u cihânı vaşlına
Tâ bulam dersen eger bâzar-ı ‘ aşḳ içre revâç

24

(fe ’ilâtün/fe ’ilâtün/fe ’ilâtün/fe ’ilün)

O meh zehî ins ü vefâ verdi imtizâç
‘Ālemde tevâzu‘ ile şafâ verdi imtizâç

Eyleyen enāniyeti terk buldu huzuru
Dāfi‘ -i keder albe Őifā verdi imtizā

Bezm-i viŐālde ede gr albini Őāfi
İhlāŐ ile olan hbba cilā verdi imtizā

D vechini bir eyleyerek ‘arz-ı hlŐ et
Yārān ile lfetde beā verdi imtizā

Mu‘ teber oldu hŐn-i mu‘ aŐeret ey ‘ Ābid
Malab-ı tevāzu‘ ile rızā verdi imtizā

ARF- İ Ā

25

(fā ‘ilātn/fā ‘ilātn/fā ‘ilātn/fā ‘iln)

Verdi bu zev meclisinde bāde-i ra‘ nā adeh
Gr maabbet baŐ eder insāna ol zibā adeh

adr-i bālādır aa n dest-i sākdir maām
Olmasın mı psegāh-ı ‘ aş-ı Őeydā adeh

Bāde-yi Őāfi verince eyler ol tezyd-i ‘ aş
Kim civānmerd-ab‘ atdır eder ihyā adeh

Őyle Őlāh eyler ol mir‘āt-ı albi Őev ile
Pr-Őafā eyler onu oymaz aa hlyā adeh

29b

Aḥz edip bezm-i felekden z̄ur-ı b̄az̄u ile hem
Dest-i s̄ak̄ide m̄ünevv̄er aḥter-i beyz̄ā ḳadeḥ

Vech-i yārdır gör hele şems-i ḥaḳīḳatden nişān
Aḥz edip n̄ur-ı ḳamer-veş andan ol b̄alā ḳadeḥ

Cür‘ asıñ n̄uş eyleyen ‘Ābid olur mest-i m̄udām
Feyz-i aḳdesden verir eyler dil-i d̄anā ḳadeḥ

ḤARF-İ ḤA

26

(m̄üfte ’ilün/m̄üfte ’ilün/fā ’ilün)

Ey gön̄ül l̄azım saña iḳrār-ı şeyḥ
S̄alike iks̄ir olur enz̄ār-ı şeyḥ

Bilemez derdiñ seniñ h̄iç bir ṭabīb
Eyler ancak eylese tımār-ı şeyḥ

Ger muvaffaḳsan rızāsın almaga
Keşf olur her dem saña esrār-ı şeyḥ

Anda ḳıl soñra temāşā cümleyi
Böyle bir āyinedir d̄idār-ı şeyḥ

Eyle teslim Musā-i albi añā
İstemez ammā suāl evār-1 şey

Cāh-1 hestīden seni eyler alā
Mır-1 tende eyleyip Hūnkār-1 şey

Almaga yāriñ metā -1 üsnüñü
Nad-i cān ister velī bāzār-1 şey

Zulmet-i nefsi sürünce aıa
Buldurur āb-1 ayāt envār-1 şey

Ābidin olmaz müfid ilmiñ seniñ
Mulaa lāzım saña irār-1 şey

ARF-İ DAL

27

(fāilātün/fāilātün/fāilātün/fāilün)

Vech-i yāri eyle mirāt-1 mezāhirden uhūd
o nazar ıl cümlesinden gör benāndır bir vücūd

Beyt-i vāhid içre ad āyine olsa fil-meel
Yek-nazarla cümlesinden olursun rû-nümūd

Görme ayrı **kūn feān** her bir eyāda ayān
Bāi anca vechidir andan gelir cümle cünūd

Eyle taḳdīs zāt-ı pākini anıñ sen dā'imā
Böyle teşbīh ile tenzīh etdiler cümle su'ūd

Cümleden zāten ğanīdir bu şıfāt mir'āt aña
Nāzır u manzūr birdir sen saña eyle vürūd

‘Āşıkāne ḥazret-i ma‘şūḳ olur feryād-res
Zākiri ol şıdḳ ile celī‘ ḥafī kıyām ḳu'ūd

Bāb-ı ‘ilme eden ‘Ābid ilticā şehre vusūl
Bulısardır şüphe yoḳ elbette bā‘avn-ı vürūd

30a

28

(fe'ılātün/fe'ılātün/fe'ılātün/fe'ilün)

Şīve-i nāz (i)stīġnā ile etmiş müzdād

Yeñiden bezm-i maḥabbetde edip bir icād

Bunu ḳānūn-ı maḥabbetde ol şeh zeyl etmiş

Eşer-i cevır ile ‘āşık ede her dem feryād

O şehiñ ‘ādetidir ba‘zen sitemle şefḳat

Ġazabıñ sebḳat edip luḳf ile eyler dil-şād

Baḳıp ālūde-i ḥāline ümmīdiñ kesme

Reh-i pākine düşen olmaz anıñ istib‘ād

Ṭutunup dāmen-i ‘aşkı kıoma elden ‘Ābid

Bırakıp kayd-ı zünūnı ola göñlüñ āzād

29

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Şayd için ‘uşşâkı dilber kākülün etmiş kemend

Dāne-i hāliñe mürğ-i dil anıñ için oldu bend

Olmuş ‘āşık kendi de vechiñ görüp āyinede

Vaşl için zār etmesin mi ‘āşıkān-ı derdmend

Redd eder yüz vermeyip ağıyār tā kim yār ola

İşte bu eṭvārı yārān eyledi gāyet pesend

Verseler Rūm u ‘Irak’ı etmez üftāde kabūl

Bāde-i la’liñ veren mayhāneye olmaz menend

Çāker-i ‘aşk ol hemān sen zıkr ü fikr-i yār ile

Mihr-i dost eyler cihānda ‘Ābidini ercümend

30

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Ṭal’im yāver degil dünyāda kıldım ictihād

Gerçi kimse maṭlabınca almadı⁹² burda murād

Meşrebince esbini bu ‘arşaya hıç ferz-i dil

Sürmege meydān kıomaz fil ü nifāka bī-‘adād

⁹² Olmadı yazılan kelime yanlış yazılmış. Almadı diye düzeltilmiştir.

Hep riyā olma firīb ebnā-yı dehrīñ kālīne
 Çāresiz lāzım müdāra kalmamış rāh-ı sedād

Düğme-i zerrīn-i şadı ol şehiñ bu ‘āşıkā
 Dağme-yi Efrāsiyābīdir ‘aceb olmaz küşād

Būse mi vuşlat mı olsun ol mehiñ ihsānıda
 ‘Ābidin eyler zuhūrāta müdāmi inkıyād

ḤARF-İ ZEL

31

(fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün)

Kaşd-ı hicrān etmese ğamzeñ olur ülfet lezīz
 Luţf ile kılsıñ nigāh olurdu ünsiyyet lezīz

Eylesiñ imsāk celālinden n’ olur ‘uşşākını
 Şüphe yok fıtr-ı cemāliñle olur ni‘ met lezīz

Bir görür hicrān luţfi gerçi ‘uşşākıñ şehā
 Firkatinden ni‘ met-i vaşlıñ olur elbet lezīz

30b

Būy-ı zülfüñle bulur gerçi terāvet cān u dil
 Bāde-i la‘ liñ gelir līkin dile ğāyet lezīz

Lezzet-i nefis telh olur hem dilberi zişt āhiri
 ‘Ābidā ḥubb-ı ḥaḳīḳatle olur vuşlat leziz

32

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

Cümle lezzetden cihānda vuşlat-ı yārdır elez
 Def’-i aḡyār eyle her dem ülfet-i yārdır elez

Üns ü aḥbāb görünür şirīn velīkin pür-ḡaraz
 Telḫi zāhirdir anıñ bil şoḥbet-i yārdır elez

Pür-ḥumādır ‘ālemiñ bu şāḡarı olma firīb
 La’l-i cānāndan içilen şerbet-i yārdır elez

Olma ḫālib dehr-i dūnuñ minnet ile verdiği
 Lezzeti yok şanma ni’ met ni’ met-i yārdır elez

Rü’yet-i vechiñ diler hīç başka lezzet istemez
 Ḡayra bakmaz ‘Ābidin çün rü’yet-i yārdır elez

ḤARF-İ RA

33

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün)

Şafā baḫş eyleyen ‘ālemde insāna maḥabbetdir
 Sa’ādet riştesin bend eyleyen cāna maḥabbetdir

Ṭabī’ at şanmasın yāhu görüp bu āmed ü refī
 Gelip gitmege bā’ iş hep bu seyrāne maḥabbetdir

Görürsün bâğ-ı bostānda şalınıp gezmede hıblar
Veren revnağ güşāyiş hem bu ekvāna maḥabbetdir

Maḥabbetden bir ānda ḥāşıl olmaz mı cihān cāna
Gelenler her nefes tecdīd ile şāna maḥabbetdir

Bilirsin şādr-ı fermān-ı *levlāk*⁹³ı ne ḥikmetdir
Anı raḥmetle irsāle bu iḥsāna maḥabbetdir

Bu pergār-ı cihāna nokṭa-yi vaḥdet kılıp anı
Bu çarḥıñ gelmesi cünbişle devrāne maḥabbetdir

Olanlar kāmīl-insān oldular sen başka dīn şanma
Sebeb ‘Ābid dü-‘ālemde ol sulṭāna maḥabbetdir

34

(fe ’ilātün/fe ’ilātün/fe ’ilātün/fe ’ilün)

Sitem-i dehr-i denī verdi yine bezme fütür
Geldi ālām u keder etdi feraḥdan bizi dūr

Olmuş ‘ālemde bu ḳānūn-ı ezel ehl-i dile
Birbirin etmede ta’ḳīb hele bu ḥüzn ü sürür

Bir şeb eylerse felek vāşıl-ı bezm-i dildār
Bir ṭarafdan eder ağıyār şeb-i dīgerde zuhūr

⁹³ “Sen olmasaydın varlığı yaratmayacaktım.” Aclünī, Keşfü’l-hafā 2/214.

Luṭf edip dosta müdāra edegör düşmenine
Nuṣḥ-ı Hāfız ile davrān bulasñ tā ki ḥuzūr

‘Ālemiñ nīk ü bedinden şaķınıp olma melūl
‘Ābidā Hāķķa tevekkülde olup etme ķuṣūr

31a

35

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün)

Gönül bir bezm-i ḥāṣ ister ki anda olmasın aġyār
Kılam terk ‘aql u fikri de bular da olmasın zinhār

Olam mest ü ḥarāb bir rütbe kim fark etmeyem aṣlā
Nedir afāk ü enfüs cān ile cānān ne kim hep var

Amān sāķi seniñ esrārına vāṣıl olunca dil
Dolusun ‘aşķ ile serḥoṣ olam hīç olmayam hūṣyār

Meded senden olur yoḥsa bu derde çāre yoķ bize
Devā sen de ḥumār-ı farka ey pīr-i muġān her bār

Sirāc-ı dil egerçi ṣu‘ lever olmaķlıġa ķābil
Anı germ eyleyip gül-reng meyle eyle āteṣ-bār

Bu meyden Mıṣrī-i Zinnūn bu meyden Şiblī-yi Manṣūr
Urup dem oldular ‘ilm-i ḥafide ķāṣif-i esrār

Anıñ için ‘Ābid-i bī-çāre de bir cür‘ a mey ister
Ki zīrā ‘ aţş-i firqatden olup sūzān-ı vehm bīmār

36

(mef’ülü/mefā’ilü/mefā’ilü/fe’ülün)

Söylerse dilim hep yine hāl-i dili söyler
Hasretle gör bülbül-i şeydā gülü söyler

Çünkü bu gönül kākülünüñ dāmına düşdü
Ezhār-ı hüsnden begenip sünbülü söyler

Hem bezm-i vişāl ile içip bāde-yi la‘ li
Firqat ile humarı gülicecek olmalı söyler

Hün-riz cefākār idügin muṭribiñ elde
Feryād (u) fiğānlar ile kânün teli söyler

‘Ābidin eger kūy-ı dildāra varırsam
Söylerse dilim hep yine hāl-i dili söyler

37

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Cümle ‘ālem ğayrısıñ hep yādına ağyār tutar
Külli hāliki⁹⁴ bu dil-i bī-çāre dosta yār tutar

Kendi sevdiğine kıanmayıp ol şāh bu gönül
Halk-ı ‘ālem cümle hep sevseñ için efkār tutar

⁹⁴ Rad 13:16. “Herşeyin yaratıcısı...”

Şöyle bir ‘ālī-cenābdır sevdiğim ihsān için
Tālib ü gāfile birdir ni‘ met-i ihzār tutar

Derd-i ‘aşkıyla anıñ yoğ olmayan ‘aşıklara
Eylemez keşf-i cemāl ol vech üzre zār tutar

Olduğ için bī-mişāl ol pādişāh-ı dilberān
Ġayrısıñ sevdim diyeni ‘Ābidin bī-‘ār tutar

38

(fā’ ilātün/fā’ ilātün/fā’ ilātün/fā’ ilün)

Қande görsem bir güzel dil vālih ü hayrān olur
Pāyine yüz sürmege eşk-i terim seylān olur

Bir birinden farkı yođ hīç başkalıđ şūrettedir
Қayd eden yek mazhara şoñra işi hüsrān olur

Та‘ n eden bu meşreb-i rindānımız bilmez mi kim
Қıble birdir līk anıñ mihrāb-ı bī-pāyān olur

31b

Sırr-ı ‘aşkı eyleyen inkār anıñ için istemez
Bu güzeller sırrını bilse eger ‘irfān olur

Her cihetden rüy-ı yāri ol müşāhid ‘Ābidā
Bu şuver āyīnesinden vech-i yār lem‘ ān olur

39

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Ravza-yi hüsnüñde kākül sünbül-i ra' nā mıdır

‘ Ārızıñ üzre olan humret gül-i zībā mıdır

Ebrūvānıñ lāle-asā müjgeniñ benefşe mi

Çeşm-i mestiñ bilmem ey şeh nergis-i şehlā mıdır

Būy-ı reyḥānî eder işrāb ḥaṭṭ-ı ‘ anberin

Gerdeniñ süsen-i ebyāz zanbağ-ı garrā mıdır

Fülfül ü hindū mudur ḥāl-i ruḥuñ ey gonca-fem

Ya nişān-ı dūd-ı āh-ı ‘ aşık-ı şeydā mıdır

Vechini gördükçe ‘ aşkıñla ğazeller söyleyen

‘ Ābid-i efkende mi ya bülbül-i güyā mıdır

40

(mef'ülü/mefā 'ilü/mefā 'ilü/fā 'ilün)

Gönlüm ol zülf büklümünüñ ibtilāsıdır

Şem eyler ise ğayrısını yüz qarasıdır

Redd etmez ise daḥī ‘ aşıkınıñ ol şāh

Aglar görünce belki anıñ bil şafāsıdır

Boyar iseñ bu dāmenini ḥūn-ı eşk ile

Gül-gūñ kabāya nāzır olunca rızāsıdır

Hardan gelir mi bülbül için bir nev^c -cefā
 Hārīñ gülü ki tā ezel anīñ yuvasıdır

Eylerse āşinālık eger ^c Ābidā ol şāh
 Olsa muqābil aña Besim cān fedāsıdır

41

(mef^ulū/mefā^ulū/mefā^ulū/fe^ulūn)

Pāk dil edip ^c āşık-ı şeydā emīn olur
 Aña pesend kāmīlīn ü ^c ārifīn olur

Düşdüyse eger mürğ-ı diliñ kākül-i dāma
 Dostuñ nazarı luḫfuna ^c āşık yakīn olur

Şayd-ı dil için ğamzesi şāhin sürüyorsa
 Tarrāc-ı āşiyāne-i ^c uzlet-ğüzin olur

Tā^c rif edemem çeşm-i füsūnuñ saña yārīñ
 Nīm-nigeḫi ğāret-gerī-i ^c aḫl u dīn olur

Tanzīre cesāret mi olur ^c Ābidā şaḫm
 Nazm-ı süḫanda fā^uiḫ-i mecz-i mübīn olur

32a

42

(mefā^ulūn/mefā^ulūn/mefā^ulūn/mefā^ulūn)

Vişālīñ eylerim imme temennī ğayrı n^uem vardır
 Firāḫıñla dil-i bī-çārede biñ türlü ğam vardır

Değişmem zerre-yi ' aşkın gülistân-ı cinâne ben
Sarây-ı dilde böyle bir hayâl-i gonca-fem vardır

Bu bezme yâr için geldi maḥabbet gelmeden ağıyâr
Degildir hâne-yi ḳalbim tehî anda ḥarem vardır

Şunarsa bir ḳadeḫ ol şeh ayılmaz ḥaşre dek ' aşık
Cihânda söylenir ancak tehî bir Câm u Cem vardır

Ederse yek nazar luḫ u mürüvvet oldur ' âlemde
Bulunmaz ğayrda aṣlâ mürüvvet hem sitem vardır

Luḫuf bir necm-i gisûdâr imiş eyyâm-ı Hâtemde
Ġurûb etmiş cihânda şimdi bir nâm-ı kerem vardır

Cenâb-ı Dânişe ' Âbid bunu hem ḥasb-i ḥâl yazdım
Cihâniñ dilberinde yok vefâ cevri elem vardır

43

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/fe 'ülün)

Cihânda devlet-i ' uzma şehâdır

Anıñ aşḫâbı ğamlardan rehâdır

O rütbe olmalı kim cûda himmet

Mürüvvet cân ile dilden ' aḫâdır

Naşıl etmez ol kesb kim bezl-i emvâl

Anıñ vaṣṣâfi çün zât-ı Ḥudâdır

Fenâdır māl-ı dünyāya maḥabbet

Anı aṣlıñ için çāre fedâdır

Olursa māl u cāhıñ olma mağrūr

Hıçe şay añı ki hıçdir fenâdır

Cihānda olmadı iḥsāna mānend

Şafā-yı lezzeti cāna ğıdâdır

Mürüvvetle maḥabbet ehli ‘Ābid

Olanlar çāker-i āl-i ‘abâdır

44

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Ḥasretiñle pür olup dil āh u zār-ı intizār

Eyledi yağma bütün şabr u qarār-ı intizār

Gül yüzüñ görmek için dīde-küşā olduçça dil

Şaplanır merdümlere te’ḥīr ü ḥār-ı intizār

‘Ālem-i ma‘nāda uğraşdım ḥayāl-i zūlf ile

Göñlüme gördüm dolaşmış şekl-i mār-ı intizār

Dil-berā ğuş etmedin mi olduğñ dūzaḥ-nişān

Ser-te-ser sūzān eder ‘uşşākı nār-ı intizār

Raḥm edip keşf-i cemāl eyle ki zīrā ‘Ābidā

Ḳıldı şeydā ‘aşq ile te‘şir kār-ı intizār

32b

45

(mef'ülü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fe'ülün)

Düşdü gönül ol yâre ne derlerse desinler

Ġayrı buna yok çâre ne derlerse desinler

Çünkü bu gönül kâkülünüñ dâmına düşdü

Râzı olup ol kâre ne derlerse desinler

Sevdim seveli mest-i müdāmım ben ol yâri

Serseri vü âvâre ne derlerse desinler

Tek luţfu bize olsun anıñ haqqına herkes

Hercâyî vü ğaddâre ne derlerse desinler

Aĥvâl-i perîşâna nigâh eylemez 'âşık

Vâsıl ola dildâra ne derlerse desinler

Āġûşa alıp yâri şafâ ile gönül sen

Düşme kıru inkâra ne derlerse desinler

Bundan geri 'Ābid geçe gör nefis ü hevâdan

Tevbe eyle gel zâre ne derlerse desinler

46

(mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün)

Görünce rüy-ı yâri dil imdi vuşlat etmişdir

O ümmîd ile ol şâhı varuban da'vet etmişdir

İcâbet eyleyip ol mâh egerçi bezmi teşrîfe
Ne nûş-ı bâde etmişdir ne va' d-i vuşlat etmişdir

Bu hâletle tezâyüd bulduguñ ' aşkıñ dedim yâre
Ne rahm ü mürüvvet etdi ne de bir şoḥbet etmişdir

Hezâr sa'y-i belîğ lâzım açılsın ğonca-fem zîrâ
Ne göñlüm sâkin olmuşdur ne kendi şefkat etmişdir

Bu rütbe ' aşk ile ' Ābid cihānda olma āsüde
Bağ eslâf-ı kirâm ancak ziyāde himmet etmişdir

47

(fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün)

Edeli zülfi-perişânını dâ'im ezkâr
Dile endişeli teşvîş ile verdi efkâr

Göricek sine-yi şâfına dökülmüş gîsü
Geçirip büklümünü gerdûna oldum ber-dâr

Reseniñ kendi çeker mezheb-i Manşûra
Edemez çünkü bu meşrebte olan şabr u karar

Bilemez ' âdet-i rindân bu yolda zâhid
Ki aniñ himmeti neyse aña eyler ısrâr

Edemez ' aşk-ı hafî sa'y ile ' Ābid kimse
Olur üftâdeleriñ kârı müdâm âh ile zâr

48

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Seniñ ey âfet-i ' âlem hep ahûlar şikârıñdır
Rehinde dâmgâhıñ çünkü zülf-i müşg-bârıñdır

Eder gülzâr-ı hüsnünde görünce ' arızıñ feryâd
Göñül ey gönca-leb farı-ı maħabbetle hezârıñdır

Temâşâ eylediñ tır-i müjeñ sînemde açmışdır
O daglar kim seniñ qaşı kemânım bergüzârıñdır

33a

Edeñ ' uşşâk-ı sermest lâ' ubâlî-meşreb ey sâķī
Mükerrer şunduguñ la' l-i şarâb-ı hoş-güvârıñdır

Dıraħte ma' rifde ğars etdiñ ' Ābid bâğ-ı nazmında
Nihâl-i şî' riñ açmış bu ğazel bir nev-baharıñdır

49

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Nigâh-ı hışmıñ ey meh vaşlını emr-i muħâl eyler
Bu tavr-ı nâ-revâ üftâdegâni bî-mecâl eyler

Bu ' abddir dâmeniñ pūs etsin etme vaħşet ey ser-keş
Bu gün yolunda ' uşşâķıñ fedâ-yı cân u mâl eyler

Tefekkür eyleyip etme tegâfûl âşinâsın sen
Yeter böyle sitîgnâ ' âşık-ı gayr melâl eyler

Bilirken haste-yi hicrânım oldular ba şeksiz
Tecâhülden gelir biñ naz ile hâtır sū'âl eyler

Olursa beste-dil kendi gibi bir şūha ol mehveş
Oğuyup bu ğazeliñ ' Ābidiniñ hasb-i hâl eyler

50

(fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün)

Meded âşüb-ı cihân hâttını etme izhâr
Olıcağ bâ' iş-i kıl ü kâl perişân efkâr

Ṭıfl iken rüyet-i evvelde seni ey âfet
Fehm edip ğamze-yi efsûnı kıldım ikrâr

Emridir zülfünü hâtdan ede ' uşşâk tefrîk
Dil-i şad-pâremizi şâne şanıp luğf ile yâr

Dagıtıp ' aqlımızı fikri verir teşvîşe
Dolaşıp kâküle etdikçe nesîm-i müşg-nişâr

Olur ezhârîñ envâ'ına ' âşık hayrân
Yalnız gülden alır bûyunu bî-çâre hezâr

Men ‘*aref*⁹⁵’ dersiñ oğur ‘ aşık olan mir’âtda

Ne ‘ acceb şūfi me‘ ānī taşavvurda arar

Ḥatm eder ‘ ārif olan noқта-yi ḥālinde anıñ

Muşhaf-ı ḥüsnü eder ‘ Ābide keşf-i esrār

51

(fe’ilātün/fe’ilātün/fe’ilātün/fe’ilün)

Tebessüm etse de vechim gönül alūde-yi ğamdır

Düşelden firkat-i yāre ol dem bu dem ki ol demdir

Hemīşe çeşm-i dil kıan aglıyor dāğ-ı derūnundan

Numūne dīde-yi eşkime gör ki mezc olan demdir

Gönül vādī-i hicrānda dolaşır ‘ atş-ı vuşlatdan

‘ Acebdir sākī-i dehrīñ serābdan verdiği semdir

Sebāhat etmek ister ‘ aql ile fikrim yine ammā

Tevekkūf eyleyip sāḥilde kārī ‘ acz ile hemdir

Bilir āvāre dil bu kıabz u başıñ böyle ta’ kıbiñ

Egerçi mevc işine görünür menşe bir yemdir

Vefāsı yok şaķın ey mürğ-i dil şayd etmesin zīrā

Kemend-i zūlf ile setr etdiği ḥālī saña yemdir

33b

⁹⁵“Kendini bilen Rabb’ini bilir.”

Şarāb-1 la' line anmaz ne r tbe n ş ederse dil
 ' Aceb mest olmadı h şy r da olmaz g yiy  Cemdir

G r nce r yunu Şem eylemiş b y-1 viŐali  dil
 Mu' attar eyleyen hal  meŐ m-1 c mı ol Őemdir

Ne derlerse desinler neş'esin '  rif olan '  bid
 M s v t  zre g Ő eyler cih nda medh   gerzemdir

ARF-İ ZE

52

(fe' il t n/fe' il t n/fe' il t n/fe' il n)

D Őd  b b-1 iltic  ' uŐŐ ka hem c n ne n z
 Vermedi ruŐŐat yine p s etmege d m ne n z

'  Őıkanı  Őevkını eyler tez y d dem-be-dem
 Oldu b ' iş b yle  h u h sn ile efg na n z

eŐm-i mesti geri vaşlından niŐ n eylerse de
 RaŐm edip olmaz m s ' id g Őe-yi imk na n z

G rse mir' t ire h sn n  na da m st gn dir
 K Őe-yi eŐm ile ol dem eyler ol mest ne n z

Bilir ol  ft desin amm  tec h lden gelir
  Őin  ol sen de '  bid g r n r b g ne n z

53

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/fe 'ülün)

Utanmaz bu nefs-i bed hem utanmaz

İşi şerdir anıñ dâ'im uşanmaz

Çekilen bu felâket hep anıñdır

Hıta edip şevâbı hıç kazanmaz

Yanar ğaflet ile dâ'im fikr-i kâsır

Uyanmaz hâb-ı ğafletden uyanmaz

Görünür ba'zı dem şöyle şalâhla

Olan âdem ol mekre hem inanmaz

Olunmaz nefse emniyyet olunmaz

Gelince şehveti ol hıç dayanmaz

Açarsa ger ğazabla dilde yâre

Nice dâru merhem ile kapanmaz

Bu derde sözle olmaz çâre 'Âbid

Şarâb-ı 'aşk ile ol dil ki kanmaz

54

(fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün)

Güşe-yi çeşm ile eyler dâ'ima bezm içre nâz

'Aşkıñdan gördiğün böyle her demde niyâz

Gerçi istîgnāya mecbûrdur velî ammâ eder
Mübtelâsın luṭf ile aḥbâbı içre serfirâz

Böyle hengâm-ı vişâlde eyleyip celb-i ḳulûb
Gül gibi ḥandân olur ‘uṣṣâḳına ol dil-nüvâz

Böyle bir ‘âlem ki ta‘rif edemem sevdâ-yı yâr
Ḳıṣṣa-yı Ḳaysı oku Ferhâdı gör añla biraz

‘Âbidâ eyle sükût bu mâcera zîrâ füzûn
Vuṣlata sen yol bulunca eyleme hîç keṣf-i râz

34a

55

(mefâ ’ilün/mefâ ’ilün/mefâ ’ilün/mefâ ’ilün)

Baṅa lâzım degil olsa daḥî bâğ-ı cinân sensiz
Gerekmez bu ‘anâşırla bütün cân u cihân sensiz

Seniñ bezm-i vişâlınden murâdım olmamaḳdır dūr
Efendim yoḥsa zindândır baṅa her bir mekân sensiz

Seniñ ḥubbuñdur ey meh-rû sebep bezm içre ârâma
Şebât etmez süveydâ-yı gönül hîçbir zamân sensiz

Kerem ḳıl ey ṣeh-i devrân beni bir laḥza dūr etme
Baṅa her şey olur lâ-şey amân ey mihrیبân sensiz

Seniñ luḡ u keremindir beni gūyā eden yoḡsa
Dil-i ‘Ābid olur āṣām daḡi hem bī-zebān sensiz

56

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün)

Ezelden ‘ahd ü misāḡı edip ‘irfāna geldik biz
Ol ‘ahdi bunda da işbāt edip iz‘āna geldik biz

Geçip zulumet hicābından ki bulduḡ āb-1 ‘irfānı
Zamāniñ Hızırına vāşıl olup insāna geldik biz

Ḳılındı Mıṣr-1 cāmi‘ de şalāt-1 dā’imin şeksiz
Urup yüz der ki pīre ulu sultāna geldik biz

Vücūd-1 noḡta-yı bā-1 rubūbiyyet bilince dil
Geçip fi‘l ü şifātın zāt ile yeksāna geldik biz

Egerçi cümle ol dostdur ki zerre külde mevcūddur
Geçip ‘Ābid’le enhārı bu dem ‘ummāna geldik biz

57

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

‘Ayn-1 cemde bezm-i farḡ içre bulup cānānemiz
Eyledik tecdīd anıñla ‘ahdimiz peymānımız

Ġam degil teftiş ederse mezheb-i ‘āşıḡları
Baḡse gelmez zāhid ammā meşreb-i rindānımız

Nağşız Bektaşî meşreble Melâmilerdeniz
Râfîzî merdûdumuzdur bil bizim erkânımız

Çâker-i âl-i ‘ abâyız râhına biz anlarıñ
Eyleriz olsa fedâ dağî eger biñ cânımız

Biz fenâ kıldık vücûd-ı vâhid işbât eyleyip
Külli şey hâlikdür illâ veche⁹⁶dür iz‘ânımız

Mülk-i dilden eyledik iğrâc hestî leşkerin
Her cihetden hükümünü icrâ eder sulţânımız

Nüş edenler oldu hüşyâr her ne deñlü mest ise
Bâde-yi vağdet şunar her pîrimiz civânımız

Olsa mevcûd ‘aşrımızda Şibli Manşûr şüphesiz
Cümleten tağsîn ederlerdi bizim ‘irfânımız

‘Âbidâ ‘abdiz bu gün zâhirde yoğdur iştibâh
Oldu mihrâb-ı melâyik bâğın ammâ şânımız

34b

58

(mefâ’îlün/mefâ’îlün/mefâ’îlün/mefâ’îlün)
Aradan çık dil-i şeydâ ki sende rû-nümâdır ‘acz
Anıñ için ‘âşık-ı zâre tarîğ-i istivâdır ‘acz

⁹⁶ Kasas 28:88.ayet “O’nun zatından başka her şey yok olacaktır.”

Cihānî mülküne mâlik olursa ser-te-ser bir şâh
Yine ol 'abd-i mahkûmdur aña lâyıķ sezâdır 'acz

Müsâ' id rûzigâr olmazsa keştî maṭlaba gitmez
Döner girdâbım içre muḥâlif bir hevâdır 'acz

Enâniyyetle dilde dâ-i mühlik oldu çün peydâ
Anı zillet eder ifnâ müeşşir bir devâdır 'acz

Tehî-dest olduḡuñ 'Âbid eger 'ârifse yok şüphe
Tezellülle bulur devlet aña râh-ı hüdâdır 'acz

59

(fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün)

Beni yâr firḡate şaldı dil-i şeydâ bilmez
Bunu dil kendi degil belki süveydâ bilmez

Göricek ülfet-i ünsiyyeti ḡüb-rûlar ile
Şanır ol vâşlı vuşlat budur ammâ bilmez

Firḡati vuşlatı mezc eyleyen 'âşık her ân
Dem-i vuşlatdadır ammâ onu gÿyâ bilmez

Göricek pûs edişîñ vechini yâriñ 'âşık
Ṭa' n eder zâhid-i ḡod-bîn nedir îmâ bilmez

Pāyini kıble eder ‘ārif olan ‘ābidler
Göricek vechini *Sidre*⁹⁷ daḥī ṭubā bilmez

ḤARF-İ SİN

60

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Dilde gerçi rehber oldu cāy-ı vālāya heves
Kılsa bir dil kim ḥaḳīḳat ile dildārā heves

Cümle fikri terk edip eylerse dā’im āh u zār
Şüphesiz nā’il eder hem feyz-i dānāya heves

Kim eger maṭlūba vāşıl olmayı kılsa dilek
Vazgeçip elbette lādan düşdü illāya heves

Her cihetden bŷy-ı cānāndan ḥaber eyler nesīm
Dem-be-dem ḳalbi çekerse sŷy-ı sevdāya heves

Kŷy-ı cānāndan ḥaber şorma cihānda ‘Ābidā
Sevḳ eder bir gün seni ol semt-i a’lāya heves

61

(mef’ŷlŷ/mefā’ilŷ/mefā’ilŷ/fe’ŷlŷn)

Hecriñ ğamıdır dilde ezelden olan enīs
Gerçi ḥaber vişālīñ olur ba’zen dem mŷnīs

⁹⁷ Necm 53:14. “Sidretü’l-Münteha’nın yanında.”

Görsem yüzünü ‘aşkıñ ile ğaşy olur dilim
Bu haber-i vaşlıña ile hîç olmadı muķīs

Bilmem hele bu vādī-yi hayretde perīşān
Olsamda yine kıldı şebāt şanki gönül Kıays

Kendi alır ‘āşık olan zevkıñ elemden
Bir hayrı olmaz anıñ olsa yüz celīs

Hecr-i ğamıñ vaşlıñ hāliyle ‘Ābidā
Tarḥ eyledi şāhım yine bir nazm-ı nev selīs

35a

ḤARF-İ ŞİN

62

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün)

Ḥarem-i rüyuna çekmiş kākülün şanma nihān etmiş
Yüzün örtmüş gönül beyt oldugun remz ü ‘ayān etmiş

Hilāl ebrūları şeksiz anıñ mizāb-ı rahmetdir
Dehānıñ fetḥ edip nuṭkuñ anıñ emn ü emān etmiş

Anıñ rüy-ı dilārāsında ol hāl-i siyeh-fāmı
Edeble pūse-gāh-ı ‘āşıkāne bir nişān etmiş

Gelip sen şevk-i dille tır anıñ bāb-1 selāmında
Olur bir gün küşād elbet dili kim pāsbān etmiş

Ṭavāf et dergeh-i pīri bulasın kendiñe çāre
Nice ‘Ābid olup vāşıl bu yüzden hep beyān etmiş

63

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/fe ’ülün)

Amān sāķī baña şun eyleyem nūş
Şarāb-1 ‘aşķ ile dil ola serħoş

İçenler dest-i pākinden şarābı
Kıılar dūnyā vü ‘uķbāyı ferāmūş

Seniñ ħüsnüñ behāsına ķoşarlar
Hezārān Yūsuf gūyā ķaraveş

Nice Yūsuf nice dīn nice ķardeş
‘Aceb sözdür bu sözü eyle mengūş

Yoluna cān veren buldu bahāsın
Alıp şatıp çekildi şöyle ħāmūş

Amān ey gözleri mestāne senden
Dilek budur olam ‘aşķıñla pür-cūş

Ol şāhıñ bezmini ‘Ābid bulunca
Muħabbetle müdām ol mest-i medhūş

64

(mefā 'ilün/fe 'ilātün/mefā 'ilün/fe 'ilün)

Bulunmadı aradım Hind ü Sündü mülk-i Habeş

Bu hüsn ü ân-ı melâhatde aña beñzer eş

Düşünce sîneme ' aşkı kalır mı hûb-ı huzur

Bu dil şabâha kadar oldu âh ile dem-keş

Yürütür töluları sâkî harâb oldum ben

Düşürdü firqatı yâriñ derûnuma âteş

Benim şol derdime dermân vişâlidir yoğsa

Özense de olamaz Loqmân aña dermân-keş

Gelir mi bezme ' aceb maṭlabımca ol şâh

Remîdedir bendeyim ğâyet ile ol serkeş

Çalışma devlet-i dünyâ için beş on günlük

Cihânda ' âkil olan olmaz aña arzu-keş

Sezâ yazılsa ' izâr-ı ğazâle bu ğazeliñ

Besîmi gerçi ediñdinse ' Âbidâ hâldeş

ḤARF-İ ŞAD

65

(mef' ülü/mefā 'ilü/mefā 'ilü/fe 'ülün)

Ey şüh ne ‘aceb cevr ü cefâlar saña maḥşûş
Hicrân ile ‘uşşâkı fedâlar saña maḥşûş

Bilmem ki bu kânûn-ı maḥabbet mi ‘âdet
Görmedim ol böyle edâlar saña maḥşûş

35b

Maḥbûb-ı cihân gerçi cefâ-pîşedir ammâ
‘Āşıkına hûn-rîz ezâlar saña maḥşûş

Raḥm edip üftâdelere kılsan ‘inâyet
İhsânîñ umup geldi gedâlar saña maḥşûş

‘Ābid sitîgnâ ile nâz ol şehe ḥâsdir
Oldu âyîne ile nevâlar saña maḥşûş

66

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Kenz-i kalbde bî-bedel naḥd-i sa‘âdetdir ḥulûş
Mûcib-i fevz ü felâḥ u bî-melâletdir ḥulûş

Ḳande ‘azm etseñ eger ihlâş ile gelmez fütür
Şâh-râhda bir refîḳ-i pür-selâmetdir ḥulûş

Bir cihetle kıl tevâzu‘ yâre de aḡyâra da
Rûy-ı işneyn istemez şıdḳ-ı şâdâḳatdir ḥulûş

Luṭfi pīşe et ḥālīm ol līk ḥumārı olmasın
Nā-maḥālle şarf olunsa pür-nedāmetdir ḥulūş

‘Ābidā tezyīn olurmuş қаşr-ı dil ihlāş ile
Bī-behā bir gevher-i luṭf u ‘ināyetdir ḥulūş

ḤARF-İ ZAD

67

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

Rabṭ-ı ḳalb et sırrına zāhir ola āşār-ı feyż

Vech-i pākinde ol dem lem‘ān eder envār-ı feyż

Eyle ifnā dost yolunda sen vücūduñ varını

Her mekān ola saña derseñ eger bazar-ı feyż

Ḳaṅğı mir’āta nazār ḳılsan yine bir gördüğün

Her cihetden gösterir elbet saña dīdār-ı feyż

Şöyle maḥv ol ḥāşılı bilme cihānda kendini

Ḳılsın icrā ḥükmünü dersin eger Ḥünkār-ı feyż

Yāri aḡyārı hüner bir görmedir ‘ālemde hem

Bu müsāvātı saña mīzān eder pergār-ı feyż

Terk-i ‘aḳl ü terk-i fikr ü terk-i ḥülyā ibtidā

Etdirir söz yoḳ aña nāmūs sevdā ‘ār-ı feyż

Sende ‘Ābid olmak istersen cihānda feyz-yāb
Rābıt-ı kalb et sırrına zāhir ola āsar-ı feyz

68

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

Bilmiş olsañ n’eydügin zāhid bu sevdādan ğaraż
‘Aşķ-ı Hāķķa bāb-ı evveldir bu hūlyādan ğaraż

Evvvelinde bu mecāzı görmez ise bir göñül
Amed u refti bilinmez neydi dünyādan ğaraż

Baglanıp kalma mecāzda şevķ ile gel kendiñe
Mürşide ermekdir ancaķ her temennādan ğaraż

Kendisin taķvādayım derse riyā eyler şonu
Bilmedise n’eydügin bula vālādan ğaraż

‘Ābidā gör ‘ālem-i hābda saña ta’rif eder
Hālını tefhīm içindir böyle rü’yādan ğaraż

36a

ĦARF-İ TA

69

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

Vech-i pākinde seniñ seb‘a’l-meşāni oldu ħaţ
Oķur ‘uşşāķıñ onu ‘irfān ile yokdur ğalaţ

Olmadı şavt ile ašlā bu kırā'at ma' nevī
Olmaz hīç şūrī ħurūfāt şıgmadı daĥī nuqaṭ

Bilmedi nādān olan bilmez yine ta ħaşre dek
İttılā' ħāşıl eder lāzım aña ' irfān faqaṭ

Vech-i yāre şevk-i dille edegör dā'im nigāh
Rü'yet-i dildār için buyruldu şāb faqaṭ

Rūy-ı yāri kāl ile setre çalışsın ṭab' -ı dūn
' Ābidā bildiñ ki olmaz şemse pūşide-nemeṭ

70

(fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün)

Feyz ile dolmaz mı dil zāhir olunca inbisāṭ
' Aşķ-ı şevk ile onu ṭāhir kıılınca inbisāṭ

Her ne deñlü menķabız olsa gönül bir laḫza da
Ĥüzñünü eyler feraḫ aña gelince inbisāṭ

Şöyle tevsī' olunur kalır yanında ' arş u ferş
Nokṭa-veş bir kağıt üzre dil bulunca inbisāṭ

Mülk-i tenden def' eder aġyārı kıalmaz anda ġam
Şāh olur anda onu ĥālī görünce inbisāṭ

Ĥabz u basta baķma ' Ābid vech-i yāriñ āşikār
Gösterir mir'āt-ı dil aña dolunca inbisāṭ

HARF-İ ZA

71

(müstem' ilâtün/müstem' ilâtün/müstem' ilâtün/müstem' ilâtün)

Kıldıkda ol şâh imâ-yı vuşlat bendesin etdi gâyetle maḥzûz

Ağyâr içinde 'ahd-i firḳat bendesin etdi gâyetle maḥzûz

Erdi ricâlar cây-ı huşûle oldu muḳârin ḥüsn-i kabûle

Bezme raḳîbi men' -i duḥûle bendesin etdi gâyetle maḥzûz

Bu 'âlem içre ağyâra karşı maḥlûbun ey dil verdi ol meh-rû

İḥsân degilde söyle nedir bu bendesin etdi gâyetle maḥzûz

Ey dil leşker ile Ḥudâ bundan geride ḳalmış mı pâyec

Yâr etdi ülfet bî-ḥadd ü gâye bendesin etdi gâyetle maḥzûz

'Âbid sañadır yârîñ ḥiṭâbı ḡayrıyı sevmec ister cevâbı

Gördüñ mü luṭf-ı şevket me'âbı bendesin etdi gâyetle maḥzûz

72

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Cihânda ḳıldı dil la' l-i şarâb-ı dil-rubâdan ḥaz

Olur ḥay mürde-dil çüñkü alınca bu devâdan ḥaz

Görüp mey nüşluḡum zâhid benic ta' n etme kim zirâ

Olup dil mest ü pür-ḥayret bulur böyle şafâdan ḥaz

Eniste ḡonca-femlerle bu ' uşşâḳ izṭirâridir

Anıñ için almışız dâ'im bu rütbe ibtilâdan ḥaz

36b

Bağar mı va' d-i ferdāya bugün görmek diler yāri
Ki almış ta ezel ' aşık anıñ için ibtidādan haz

Saña rāst söyler ol muṭrib fiğān et ' Ābidā her dem
O dilber çünkü eylermiş müdām āh u nevādan haz

ḤARF-İ ' AYN

73

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Nice ben eyleyim senden şikāyetler saña ṭāli'
Olursun ba' zına yāver hemīn cevriñ baña ṭāli'

Ne türlü eyleseñ hıdmet hebādır cümlesi ey dil
Olursun makşūda vāşıl müsa' idse aña ṭāli'

Cenūba şarka ğarba hem şimāle dogru da gitdim
Beni sevķ etmedi ašlā ol dilberden yaña ṭāli'

Vişāle māni' oldu çün gönül bu cüst ü cū yāri
Bulunca eyler ol şāha seniñ için iştikā ṭāli'

Yanıp yakılmadan ğayrı meded-res yoķ saña ' Ābid
Çıķarsın cürm ile yoldan ' aceb n 'etsin saña ṭāli'

ḤARF-İ ĞAYN

74

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

‘ Āşıkım firqatle etme sînem üzre urma dâğ

Eylesin biñ türlü cevri yine etmez dil ferâğ

Nūr-ı şevkiñ sönmesin dilde meded kıl vaşl ile

Bezm-i ‘ aşkında uyandırmış iken böyle çerâğ

Nūr-ı hüsnüñdür sirâc-ı kalbe şu‘ le-bağş olan

Mağv eder bu sūziş-i ‘ aşkıñ komaz cisim içre bâğ

‘ Āşıkım feryādıma raħm eyle ağıyâr añlasın

‘ Andelîbi gūş edip gel diñleme āvâz-ı zâğ

Hüsn ü ānıñ gördü ‘ Ābid çünkü hayrân oldu dil

Bâb-ı ‘ aşkıñ ‘ *urvetü 'l-vüskâ*⁹⁸ bilip gitmez irâğ**ĤARF-İ FE**

75

(müfte 'ilün/müfte 'ilün/müfte 'ilün/müfte 'ilün)

Füruht eyle daħî esef olmada tâ ĥalef selef

Zillet ile daħî şeref ĥand ü bükâ ĥalef selef

Gel beru dil güzelce bil niceye dek bu kâl u kıl

Devre gelir bu mâh bil şayf u şitâ ĥalef selef

⁹⁸Lokman 31:22.ayet ‘‘Kim iyilik yaparak kendini Allah‘a teslim ederse, şüphesiz en sağlam kulpa tutunmuştur.’’

Ger görünürse bir elem pervā olur aña kerem
Bilmeye bilmene sitem cev̄ ü vefā ḥalef selef

37a

Baş̄ erişirse bir zamān olmada kabzen nişān
Şāhididir bu vaḳ'ādan şubḥ u mesā ḥalef selef

Etse felek ri'āyeti soñra verir nedāmeti
Böyledir işte 'ādeti renc ü şafā ḥalef selef

Görürse ezāsını terk edemez rızāsını
Anda bulur şafāsını derd ü devā ḥalef selef

Böyle zemīni 'Ābidā tarḥ edemez her āşinā
Var ise gelsin aşlā şî'r ü edā ḥalef selef

76

(mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün)

Perişān eyleyip 'aḳlı verir ḥayret hevā-yı zūlf
Anıñ için serseri cāna dolaşır mübtelā-yı zūlf

Bu mürġ-i dil eger 'anḳā da olsa şayd olur elbet
Dökünce ḥāl üzre dām-ı gīsūñ humā-yı zūlf

Olunca ḥaste dil-i hicrānla bī-çāre 'āşıḳlar
Nesīm-i kākül ile her şabāḥ eyler devā-yı zūlf

Müşâhiddir şeb-i firqatde sünbül ravzasıñ ‘ aşık
O rütbe ‘ aks eder mir’ât-ı kâlbe bu şafâ-yı zülûf

Ruğunda noqtadır hâl-i siyeh tırta-yı zülûf bâ
Bilir ‘ Âbid bu sırrı işte ancak aşınâ-yı zülûf

ḤARF-İ KAF

77

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Ma’nevî bir rehber-i râh nümâdır iştiyâk
Ḥaste-i hicrâna eger devâdır iştiyâk

Sen hemân ey dil temennâ-yı vişâl-i yâre
Cîdd ü say‘ et mûcib-i ḥüsn ü liqâdır iştiyâk

Ḥasret ile her nefes âh u figân etsen dilâ
‘ Âşıka şıdık ile lâyıq hem sezâdır iştiyâk

Ger yazarsa ḥâne-yi kûṭba onu teşhîr eder
Vefk-i dilde böyle bir mu‘ciz-edâdır iştiyâk

‘ Âbidâ bir cür‘asın nûş ile eyler fetḥ-i bâb
Kışver-i dilde ‘aceb müşkil-küşâdır iştiyâk

78

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Eylemiş vaz' -1 emānet tā ezel üstād-1 ' aşk
*Kenz-i maḥfī*⁹⁹ den seniñ sırrına isti' dād-1 ' aşk

Ḳıl mücellā zıkr ü fikr ile gönül mir'ātını
 Kim tecelliler zuhūr ile ede dil-şād-1 ' aşk

Ṭavr-1 dilde ḳıl münācāt līk eniyyet ḳalmasıñ
*Men reāni*¹⁰⁰ sırrını zāhir ḳılar ma' nā-yı ' aşk

Olmayıp kūh-1 vücūddan fānī ḳalmıssa eşer
Len terāni emrini ol dem eder irād-1 ' aşk

Sırr-1 *ev ednā*¹⁰¹ maḳām-1 *ḳābe ḳavseyñ*¹⁰² e vuşul
 İttibā' -1 yār ile ḥāşıl olur imdād-1 ' aşk

37b

Ḳāni' -i ' ilme'l-yaḳīn olma hemān sa' y eyle kim
 Vāşıl-1 ' ayne'l-yaḳīn ḳılsın seni irşād-1 ' aşk

Ḳıl nażar mir'āt-1 dostā *semme vechüllahı*¹⁰³ gör
 ' Ābidā lübs-i cedīd üzre olur icād-1 ' aşk

⁹⁹ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.” El' Cili Abdülkerim, Lisanü'l-kader bi Nesini's-Sehar s. 34, İbn-i Arabî, Fütuhât-ı Mekkiye 3/167. Aclunî, Keşfü'l-Hafâ 2/173, Hadis No:2016.

¹⁰⁰ “Beni gören Hakkı görür.” Buhari 12/338 Müslim, Kitabü'r-rüya 2266.ayet.

¹⁰¹ Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

¹⁰² Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu.”

¹⁰³ Bakara 2:115.ayet “Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü işte oradadır.”

79

(fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün)

Şundu sâķî-yi ezel 'âşıkā peymāne-i 'aşķ

Kıldı zāhir gelecek nevbet-i mestāne-i 'aşķ

Şerer-i ħubb ile sūz-ı dil olan şem' a şıfāt

Bî-nevā kendisini eyledi pervāne-i 'aşķ

Etme eşnām-ı cihānla dil-(i) fānūsı ħayāl

Döndürür deyr-i mecāzda nice dīvāne-i 'aşķ

Derd ile eşk-i teri 'âşıkıñ eyler nisyān

Şadef-i dilde olan māye-yi dürdāne-i 'aşķ

Tutagör dāmen-i 'aşķı bu ħarābāt içre

'Ābidin eylesin iĥyā dil-i virāne-i 'aşķ

80

(mefā'îlün/mefā'îlün/mefā'îlün/mefā'îlün)

Görünce necm-i iķbālīñ tūlū' uñ bir cihetden ħalk

Perestiş etmege biñ cān ile onu görür elyaķ

Olup meddāĥı erseñ göklere terfi' e say' eyler

Döner zemmetmege maṭlūbuna ger bulmasa evfaķ

Mürüvvet mi umarsın ey dil-i bî-çāre 'ālemden

Şanırsın yār-i şādıķdır ki oldur bî-vefā muṭlaķ

Şağın beyhūde vaqtıñ eyleme zāyī⁶ saña elzem
Olan ʿuqbāda imān bu cihānda sīm ü zer ancak

Olup āzāde dehr-i pür-sitemden ser-fürü⁶ etme
Tevekkül eyleyip ʿĀbid şafāda ol kerīmdir Hāḡ

81

(fāʾilātün/fāʾilātün/fāʾilātün/fāʾilün)

ʿAşḡ tūt şıdḡ ile ʿāşıḡ ʿurvetüʾl-vüşḡ¹⁰⁴ dır ʿaşḡ
ʿAşḡsız olmaz hıçbir eşyâ mücid-i eşyâdır ʿaşḡ

Māʾ ile ḡaydır bu eşyâ aldıñ ey ʿāşıḡ ḡaber
İşte ol māʾ-ı ḡaḡıḡat aşlı bir deryâdır ʿaşḡ

Mâhî-veş deryâ-yı ʿaşḡ içre gezersin bî-ḡaber
Sende ʿaşḡ deryâda ʿaşḡdır görüñeñ ol mādır ʿaşḡ

Hāşılı maʿşūḡuna ʿāşıḡ olanlar ʿaşḡ ile
ʿAşḡ ile ʿaşḡında ʿaşḡı eyleyen peydâdır ʿaşḡ

ʿAşḡa eyle iḡtidâ gel ʿaşḡ ile deryâ-dil ol
ʿĀbidini ʿaşḡ ile ihyâ eden mevlâdır ʿaşḡ

38a

ḡARF-İ KEF

¹⁰⁴Lokman 31:22.ayet ʿʿKim iyilik yaparak kendini Allahʿa teslim ederse, şüpheşiz en sağlam kulpa tutunmuştur.ʿʿ

82

(fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün)

Vaşl-ı yâre sevķ edip dil fülki yelken kürek
Geşť edip nehr-i mecâz içre çekip türlü emek

Bir cezîre mazharından çün nişân veri ol mâh
Keşťi-i dil sâhil-i vaşlıñ kılıp ol dem dilek

Vâşıl oldum zannederken bād-ı firķat esdi çün
Firķatin ķalbi sürdü zor ile girdāba dek

Ķıl küşāde bād-bān-ı himmeti sa' y et bugün
Ķapıdan ' aşķ ile dil zevrāķıñ limāna çek

Ba' demā ğavvāş olup baħr-i haķıķat içre sen
Ķıl sebāħat ' Ābidā muħkem tıutup bir el etek

83

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Cān iken cānān ile şimdi neden bī-gānelik
Nefs-i şūm işte seniñ için oldu bu vīrānelik

Gerçi sen de der iseñ nūş eyledim bezm-i elest
Bāde-yi ' aşķı anıñ için hāliyā mestānelik

' İtibār sem' ā şāyān olamaz da' vālarıñ
Şem' -i ' aşķa yandı eslāf sen de yoķ virānelik

Nefs-i zālīm şaşdı tedbīrinde ‘ aqlım hāşılı
 Kānde ıslāh olacağsın nice bir dīvānelik

Böyle bir ğaddār zālīm dost düşmenden hālāş
 İntisāb-i pīre muhtāc ‘ Ābidā merdānelik

84

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

‘ Ālemi pūr-nūr eder hüsñ ü ziyādārıñ seniñ
 Oldu hürşīd-i haķīkat vech-i envārıñ seniñ

Ka’be-yi hüsñ üzre gördükde siyeh-fes ‘ āşıkım
 Sāv̄b-ı ebyazla tavāfa geldiler dārıñ seniñ

Ayrı düşdüm zāt-ı vaşlından benim için yok karar
 Söyletir nazm-ı firāķıñ dilde efkārıñ seniñ

Zāhidā meddāh-ı yārim ta’ n edersen ğam degil
 Varsın olsun hūr-i cennet işte ezkārıñ seniñ

Terk edip bu varlığı ‘ Ābid bugün Edhem gibi
 Bu sūkda meşreb-i rindānedir kārıñ seniñ

85

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

Eylediñ ‘ alemde firķatle hebā kārım felek
 Senden hāşıldır hemān bu hüzn ile zārım felek

Zahm-ı cānsūzuñ gönül mir 'ātını kıldı harāb
Andan olurken cemāl-i rü'yet-i yārim felek

Bī-rahmsın ey felek versen de bir laḫza sürūr
Etmemek emniyet artıḫ saña efkārım felek

38b

Olmadıñ mihmān nevāz yıḫsın başına dehr-i dūn
Dārını dā'im seniñ için budur efkārım felek

'Ābidā hātif eger dersen muḫadderdir zuhūr
Var bu ḫavle i'tirāfım yoḫdur inkārım felek

86

(mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün/mefā'ılün)
Nesīm-i şubḫ ile taḫrīḫ edince kākülün yāriñ
Olur 'anber-feşān tezyīd eder şemm eyleyen zāriñ

Naḫar ḫıl 'ārızı üzre biraḫmıḫ ṫurra-yı zülfü
Kemend etmiş dil-i 'uḫşāḫa şayda zülfünün tārın

Eder üftādesin bir nīm-nigehle ser-te-ser sūzān
Vücūdundan ḫomaz aḫlā eḫer itmām eder kārın

Sirişḫ-i ḫūnımı nūş etmede 'uḫşāḫı 'ayb etme
İçerse ger ḫızılırmaḫı teskīn eylemez nārın

Çuluñ Mevlâsınıñdır çünkü varı eylemiş kânûn
Efendisi râhında ‘Ābidin terk eylemek varıñ

87

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

Çarşı durmaz şaf-ı müjgânına tabûr-ı firenk
Saña ey hûn-rîz olan yâr başına taqsın çeleng

Dâne-yi hâliñle dâm-ı zülfe dil olmuş şikâr
Şayd için lâzım degil ey şehvâr tutmağ tûfeng

Gördügün hecriñ şebinde şu’ le-yi seyyâresin
Dûd-ı ah-ı ‘âşıkândır şanma hevâ-yı fişeng

Tecrübe etmek dilermiş sîm ü tehî yâri raķîb
Pâk-‘ ayâr çün eylemiş bî-hûde efkâr miḥeng

Rezm-gâh-ı ‘aşq içre kâhramân ‘âşık gerek
Bükmeye bâzûyu aqvâsıñ anıñ şîr ü peleng

Kârbân-ı ‘aşqa zâhid riyâ ile gelip
Gör ki kanlamağ diler olup süvâr ḥar-ı leng

Mebḥaş-i kâddin dırâz etmek dilerdi ‘Ābidin
‘Afv et ey şâh-ı levendim oldu bu kâfiye teng

88

(fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilātün/fā ’ilün)

Görünce fıstıkî sevbiyle ‘aqlım aldı endâmiñ
Ne efsûs eyledi gamzeyle bilmem çeşm-i bādâmiñ

Dökülmüş kākül-i müşgünü rûy-ı enveri üzre
Şaşırttı ‘âşıka olmalı zībâ şubh ile şâmiñ

Seniñ la‘liñ meyinden mest olan ‘uşşâka görseydi
Şikest eylerdi hasretle Cemşidle Cem Câmiñ

Nehâr-ı hubbı taḥkîk eyleyenler iktidâ eyler
Cemî‘an ‘Ābidin ‘ârif olunca ‘aşkıñ encâmiñ

Eden ma‘şûka ‘aşkıdır ‘âşıkı işâl ez-cümle
Bu şâliş rütbe-yi vâhid edenler aldılar kâmiñ

39a

ḤARF-İ LAM

89

(fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilâtün/fâ ‘ilün)

Ḥâne-yi ḳalbi gözüñ kim yakmasun tûl-ı emel
Nefs-i zâlim Ḥîle dâmına onu kılmış temel

Nice bir ‘aql-ı ma‘âşla böyle efkâr-ı ‘amîḳ
Al el çevgân-ı ‘aşkı top gibi bu ‘aqlı çel

Var mı nef' i māzī vü müstaḳbel-i ḥülyādan hīç
İşte 'ömr-i nāzenin geçdi müdām mānend-i sel

Nefs-i şūma ittibā' bunca zamān ḡayrı yeter
Cürm-i 'iṣyānla ḥarāb olduñ göñül pür ' ilel

Muṭma' inne dād sen bulmaḳ dilersen 'Ābidā
Yürü bul rāziyye tutagör şıdḳ ile el

90

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/fe 'ülün)

Efendim özledim bir el vişāl
Fırāḳıñla göñül olur pür-melāl

Efendim ezelden saña 'āşıkım
Mürüvvet buyur eyle 'arz-ı cemāl

Seniñdir bu göñül fedādır bu cān
Seniñ ugruna hem bu mülk-i mişāl

Vişāliñle iḫyā edersin beni
Varıp ḡayra ifşā benim için muḥāl

Nigāhıñ murādımdır ancak şehā
Yanımda ne ise celāl ü cemāl

'Ācizim düşkün efendim amān
Baña şun efendim şarāb-ı zülāl

Haṭādır işi ‘Ābidiniñ ḥaṭa

‘Īnāyet seniñdir saña yok zevāl

91

(müfte’ilün/fāilün/müfte’ilün/fāilün)

Cürm ile dil bī-mecāl oldu ḡarīn-i ḥāl

Ġayrı yeter ḡil ü ḡāl gel olagör ehl-i hāl

İşbu cihān pür-keder ‘aḡlını başına der

Bula bilirsen eger bunda bir ehl-i kemāl

Vāşıl olunca onu şıdḡ ile tut dāmeni

Terk edegörsen seni ta göresin sen cemāl

İşte saña söz budur deme ki şudur budur

Ḳande baḡarsan odur gör onu çekme melāl

Yanımdayım el’ān nefsiñ elinden amān

Cürm ile ḥālīm yaman geçdi nice māh u sāl

Gel meded eyle yetiş gönlümü ḡıl perveriş

Sendedir alış veriş yok saña aşlā mişāl

‘Ābide ḡıl sen devā vuşlatıñ eyle revā

Cümleye sensin şahā pādişāh-ı bī-zevāl

39b

92

(fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün)

Seni āvāre kılan zūlf-i perīşān mı gönül
Yoħsa ol çeşm-i siyeh ğamze-i fettān mı gönül

Ben seni eylediñ üftāde ol gül-rūya hele
Seni dīvāne eden va' de-i iħsān mı gönül

Görecek olma bilmem ki nedir bu ħayret
Edemem fark onu ben cān mı ol cānān mı gönül

Baňa ol ħançer-i ebrūlarıdır zaħm açan
Seni de yaralayan nāvek-i müjgān mı gönül

Mey la'lidir eden ' Ābid zār u giryān
Bu meyiñ neşe' -i ħāş-ı ' aceb efgān mı gönül

93

(müfte' ilün/failün/müfte' ilün/failün)

' Āşık edip rüy-māl etse eger ' arz-ı ħāl
Eyler imiş infi' āl ol şeh-i şāhib-celāl

Ĥüsn ü cemāliñ anıñ kaşı hilāliñ anıñ
Vaşf-ı kemāliñ anıñ etmege yoħdur mecāl

Ġamze-i fettānımı ħançer-i müjgānımı
Sinede bir anımı rü'yete dil teşne-ħāl

Ḳāmetini kim görür ḳopdu ḳıyāmet şanır
 ‘Ārif olanlar tanıır bilmez onu ehl-i ḳāl

Ah nice ta‘rīf edem bilmezem ‘Ābid n’idem
 Ol şehiñ ḥüsnü etem olmamaḳ ‘āşık muḥāl

ḤARF-İ MİM

94

(mefā’ılün/mefā’ılün/mefā’ılün/mefā’ılün)

Nedendir sen de ey dilber ‘aceb bu ḥüsn ü ān bilmem
 Bilir cümleden ancak seni ben ğayrı cān bilmem

Nedendir bunca elvān renk görünür keşret-i ‘ālem
 Seni ḳande bulam cāna ki ben hīḳbir mekān bilmem

Zamāniñ yok zamān içre nişān vermezsın ‘uşşāḳa
 İşt ey āfet-i devrān ki özge dāstān bilmem

Seni bülbül-şifāt bağda ‘aceb pervāne-veş nārda
 Arayıp gezmede gönlüm faḳaḫ bir gülistān bilmem

Gezermiş bāğ u bostānda ol serv-ḳadd ḥafā üzre
 Yetişdim sāyesin gördüm ki ancak sāyebān bilmem

Dilāğuş etmediñ mi sen anıñ aşlı vü fer‘ide
 Şedef içre ol bir dürr-i yetimī başḳa şān bilmem

Değil ḥaddiñ bu evşāf zebān almaga ‘Ābid
Egerçi mücrimem ḥadsiz dīger dārü’l-eman bilmem

40a

95

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

Düşdü göñlüm öyle bir şāha begāyet muḥterem
Doymazam şānında anıñ biñ ğazel böyle desem

Miṣl-i nābūd bir güzeldir var ise görmüş anı
İşte Türk mülk-i Īran işte Şirāz-ı ‘Acem

Bir nige hle mest eder ‘uṣṣākıñı yoğ iḥtiyāc
Bezm içre bir şikest olmuş ḳadeḥdir Cām-ı Cem

Müjdegāni görmege taḥtıñ verir Fağfūr-ı Çin
Tutsalar lāyık rikābıñ Hüsrev (ü) Hāḳān hem

‘Ālem içre cān nişār etmek ‘aceb bir şey midir
Vaşlımı imā ederse ‘āşıḳa ol ğonca-fem

Tār olur bostān-ı ‘ālem cümle gülzār-ı hemin
Añsız olursa baña lāzım değil Bāğ-ı İrem

Bezm-i vaşlına anıñ dil vāşıl olsunda amān
Böyle biñ cān u cihān eyler fedā ‘Ābid ne ğam

96

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Taḥassürle bakıp yâre bu şeb çäk-i giribânım

Görüp görmezlenir ol meh işitmez âh u efgânım

Derūnum ḥâl-i sevdâsîñ ne şüretle edem taqrîr

Tecâhülden gelir olma bilirken böyle suzânım

Hezârân ' arz u ḥâl etdim yine kendiye cânândan

Şabr kılmak eder imâ hemân ol çeşm-i fettânım

Taḥammül nice etsin dil bu ḥüsn ü onu gördükçe

Nazar kılpda mir'âta sen inşâf eyle ey cânım

Esîr-i dâm-ı zülfündür dil-i ' Âbid seniñ mâdem

Temennî-i vişâl eyler nedir çâre â sulṭânım

97

(mef'ülü/mefâ 'ilü/mefâ 'ilü/fe 'ülün--mef'ülü/feülün)

Kâküllerine bağladı ol rûḥ-ı revânım

Kim bu dil-i cânım

Nîm-nigeḥi aldı benim tâb u tevânım

Hem kesdi amânım

Yeter müjdesi eyledi te'sîr ol demde

Ḥâlâ cigerimde

Vermez hiç amân ' âşıkına kaç-ı kemânım

Ol âfet-i cânım

Bu zaḥma hele ḥayli zamān çāre arandım
 Çok derd kazandım
 Eyler deyü şefkat görücek ḥāl-i yamanım
 Dökmez deyü kıanım

Luṭf ile süzüp çeşmini etdi baña tenhā
 Hem vaşlını imā
 Oldu vaḳt işte demek ki rāz-ı nihānı
 Gūş eyle civānım

Dinleyüben ‘Ābid yine luṭf u ferāvān
 Kıldı çok iḥsān
 La‘l-i lebinı mey yerine şundu civānım
 Ol Haḳḳa dehānım

40b

98

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)
 ‘Aşḳ elinden eylerim feryād yok zā’id sözüm
 Mācerā-yı müdde‘ā işbātına şāhid sözüm

Sāde elfāzıñ görüp nazmımı etme nā-pesend
 Pür-me‘ānī-yi ḥaḳīḳatdir bütün zāhid sözüm

Cān u dilden sevdiğim bilsinde ol meh-veş yeter
 Būsesi baḥşinde mümkün mü ola lābes sözüm

Kendi bilir ‘ aşıkā lutf eyler ister eylemez
Līk temennīde uşūr etme işit ‘ Ābid sözüm

Ehl-i derdiñ hālını ger ehl-i dil olan bilir
Añlamaz nādān kelāmım ‘ ārife ‘ ā’id sözüm

99

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/fe ’ülün)

Mübeddel oldu heb nāze niyāzım

Açınca ‘ aşq ile ol şūha rāzım

Tegāfülden geçip raħm eyle bir kez

Yeter nāz bu yeter ey serv-i nāzım

N’olur ol ğonca-leb bir būse verse

İşitmez mi ‘ aceb hezār āvāzım

Ne rütbe bāz-ı ‘ aşq olsan gönül sen

Hümādır şayd olunmaz serfirāzım

Vişāliñ va’ desi sākin ederdi

Dil-i şeydāyı belki çāre-sāzım

Ederse ni’ met-i vaşla muħbir

Temāşā-yı cemāldir baña lāzım

Demiş üftāde-yi ‘ aşkımdır ‘ Ābid

Budur ‘ uşşākı içre imtiyāzım

100

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Sünbül-i zülfünle ta'ṭīr olıcağ bir dem meşām

Şişe-yi hestī-yi 'ıtrī eyledi 'āşık hişām

Nīm-nigāh-ı luḫfuna mazhar düşen bī-çāreler

Mülk-i dilde şāh olur ol istemez Mışr ile Şām

Biz bize bir meclis olmağlık diler imiş gönül

Olmaz ağıyār kimse hīç yokdur vücūd-ı ihtişām

Nāvek-i müjgāniñ heb açdığı dāglardır ol

Sīnem üzre gördüğün ebrū kemān kat kat

Bāde-yi la'liñle mest olsun da hūşyār olmasun

'Ābidiniñ etdiği ārzū budur her şubḫ u şām

41a

HARF-İ NUN

101

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Küntü kenzi¹⁰⁵ **men** 'aref¹⁰⁶ şerḫ eyledi oldu beyān

Veç-i ādemden oğru gel ṭālibā onu 'ayān

¹⁰⁵ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.”El' Cili Abdülkerim, Lisanü'l-kader bi Nesini's-Sehar s. 34,İbn-i Arabî, Fütuhât-ı Mekkiye 3/167. Aclunî, Keşfü'l-Hafā 2/173, Hadis No:2016.

¹⁰⁶ “Kendini bilen Rabb'ini bilir.”

Muşhaf-ı hüsnüñde taḥrîr oldu işte cümleten
Et seb' a'l-meşâni sure-yi İsrâ inân

Veḥ-i tekrîmine imâdır anıñ ' arş istivâ
İstivâ-yı ḥattıdır şakḳa'l-ḳamer bilsen hemân

Zülfüne *ve'l-leyl*¹⁰⁷ anıñ hem cephesi şânında bil
*Ve'd-duḥa*¹⁰⁸ nâzil olupdur gördüler hep ' arifân

Merkez-i pergâr-ı ' âlemdir velî cismen şağîr
Anıñ üzre devr eder şems ü ḳamer nüh âsümân

Ḳatre gördünse eger zâhid vücûd-ı âdemi
Oldu bil baḥr-i ḥaḳîḳat ol vücûd içre nihân

Hânḳâh-ı ma' rifetde veḥ-i kâminden bugün
Oḳudu ' Âbid bu dersi ḳalmadı şekk (ü) gumân

102

(müstef' ilâtün/müstef' ilâtün/müstef' ilâtün/müstef' ilâtün)

Bu dil ki oldu sen şâha meftûn eyle efendim luḫfuna

Bu' d ile ḥâlim etme dîger gün vaşlıñla eyle bendeñi maḥsûn

Cân u gönülden yazayım ben de eyle mürüvvet ḳıl kerem sende

Dönmezem senden cânımla tende ğayrı baḳam ey ḳadd-i mevzûn

¹⁰⁷ Leyl 92:1.ayet “(Ortalığı) bürüdüğü zaman geceye and olsun”

¹⁰⁸ Duha 93:1.ayet “Kuşluk vaktine andolsun,”

Bâ' iş sen olduñ bu iştiyâka şimdiye sebep ne bu iftirâka
Aglarım dâ'im gitmem ırağa olsa sirişkim mânend-i Ceyhün

Bu 'aşkıdır ey dil kâl ile olmaz hâl ister ancak kâl ile olmaz
Cân fedâ ister mâl ile olmaz dök eşk-i dîde ta ola pür-hûñ

O mehde vardır kuvvet-i bâzû olmaz taħammül ğamzesi cādū
'Ābidin n'etsin eyledi yahu bir nīm-i nigeħle 'aqlımı şebhün

103

(fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlâtün/fâ'îlün)

Gül cemâliñ keşf olunca aldı 'uşşâkı cünün
'Andelîb-veş zâr ile dökmeħde çeşm âb-ı hün

'Ārızîñ 'aks eder böyle sirişk-i fâm-ı sürh
Yoħsa eşk-i 'âşıkı esved eder âh-ı derün

Dilberâ sertârına ber-dâr olan efkendeler
Oldular şeksiz yolunda târîk-i mâl ü benün

Veħini 'ayne'l-yaķîn rü'yet eden 'âşıklara
Ĥaṭṭ-ı rüyundan olur esrâr-ı ĥikmet rü-nümün

Ķıbleĝâh-ı 'âşıkândır ebrûvân-ı dilberân
Zâhid-i bî-çâre varsın eylesin himmet-i dün

Ķadd-i ma'şûḳdur menâr-ı ebyaź-ı şâm-ı vücūd
Aña menzîldir Mesîħâ-yı zamân bil kâmilün

Ṭa' n ederse 'Ābidā nuṭṭuna zāhid ğam yeme
Mezheb-i 'irfānı bilmez bilse ger cümle fūnūn

41b

104

(mefā 'ilūn/mefā 'ilūn/mefā 'ilūn/mefā 'ilūn)

Cihānda cümle aġyārı edip terk olagör insān
Dilā şabr eyle şābit ol saña bir gün olur iḥsān

Yüzün ṭut dergeh-i dosta tazarru' la niyāz eyle
Maḥabbet derdine 'āşık yine ondan olur dermān

Küşāde ol şafā-yı ḥaṭır ile bir gün elbette
Ki zīrā bezm-i 'irfāna ola ṭālib bulur vicdān

Maḥabbet eyle insāna geçir bu devrini şeksiz
Bu 'ālem içre ey zāhid budur ancak ulu 'irfān

Hemān sen ḳalbini pāk et heriṣe zıkr ü fikr ile
Olunca ḥānede ğayrı nüzūl etmez aña miḥmān

Cihānda kimseye ebdel ḥaḳāretle nigāh etme
Görünür gerçi bir ḳatre ki anda gizlidir 'ummān

Sen 'Ābid āl ü evlāda maḥabbetle olup bende
Bu bābdan ğayrı yokdur ilticāya lāyık ey iḥvān

105

(hece vezni)

Ey şāh-ı hūbān ҡaldım beyābān
 Gel etme giryān luḫf et ferāvān
 Kār etdi firḫat vuşlatla himmet
 Eyle mürüvvet ey çeşm-i fettān

Bir bezme gelsen hālimi görsen
 ‘ Aşkıımı bilsen eylerdiñ ihsān
 ‘ Āşık olan heb ey gonca-yi leb
 Rūz ile her şeb etmede efgān

Düş olsa ben de var çāre sende
 Bu derde hemde her demde dermān
 Gel ҡoyma şāhım ey yüzü māhım
 Gūş eyle āhım hālīm perīşān

‘ Ālemde muḫāl sen şāha mişāl
 ‘ Ābidin her hāl hüsnuñe ḫayran

106

(fe’ilātün/fe’ilātün/fe’ilün)

Ne çeşm-i sāḫirdir ol ҡadd-i mevzūn
 Eder bir nigeḫle ‘ āşıkı meftūn

Süzülüp ğamzesi eyledi şikār
 Pence-yi ‘ aşkıında dil oldu zebūn

Dağıtıp zülfünü ' aqlını yağma

Edince ' aşığı eyledi mecnûn

Muşhaf-ı hüsnüñ metnine hattı

Gelince şerh olup oldu rû-nümûn

Oқыuyup ' Ābidin oldular hayrân

Cem' olmuş çünkü anda heb fûnûn

42a

107

(fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlâtün/fe'îlün)

' Aşkıdır mebde-i meyl ile zuhûrât-ı vaţan

Gösterip vechiñ ' ayân naşşını mir'ât-ı vaţan

Aşlıdır maţlab-ı hâverde bu mihrîñ siperi

Eylemez ahter-i seyyâre burûcât-ı vaţan

' Āşıka muzţar olur şevk ile devrân u semâh

Cezb eder sâye şalıp dilde füyûzât-ı vaţan

Tab' ıdır hurdesine câzib olup mıknatısı

Aşldan tal' at eder çünkü fûrû'ât-ı vaţan

Vaţan aşlâ tıdan vechini ' Ābid her dem

Olamaz mânî' -i vahdet aña keşret-i vaţan

108

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Huzur etmez gönül âsûde olsa derd-i 'aşkından
Taḥammül eylemez ḥubbuñla pür olduğda şevkınden

Kelâmiñ muṭribe gûş eyleyen elbet semâ' eyler
Urur çarḫ Mevlevîler-veş kemâl-i vecd (ü) zevkınden

Görünce ḥüsn ü rüyuñ kendisiñ gâ'ib eder 'uşşâḳ
Olur çün cem' -i 'aşkıñla geçer 'aql ile firḳatden

Gezer hicrân-ı nâr içre semender mişlî bî-pervâ
Hazer kılmaz muḥabbet âteşiniñ bâl-i firḳatden

Eder sulṫân-ı 'aşḳ aḥkâmıñ icrâ milket-i dilde
Aña münkâd olur 'Ābid kaçınmaz saḫt u refḳatden

ḤARF-İ VAV

109

(fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün)

Gitmez imiş bu gönülden tâ kıyâmet ârzü
Vâşıl-ı maḳşûd eder vermez nedâmet ârzü

Görmediñ mi Ḳaysı sen Leylâ için kıldı heves
Vâşıl-ı Mevlâ edip onu nihâyet ârzü

Her ne deñlü men‘ ederse vaşlını dilber yine
 ‘ Āşık-ı şeydā eder mi hīç ferāgat ārzū

Būy-ı zūlfünden verir gerçi haber bād-ı şabā
 Gül yüzüñ görmek diler etmez kanā‘ at ārzū

‘ Azm edegör rāhına abdālānıñ sen şıdķ ile
 Kūy-ı yāri şūphesiz eyler delālet ārzū

Baķma ‘ işyāna temennīde kuşūr etme şaķın
 Kōndurur sırr ārzūda hem tāc-ı sa‘ ādet ārzū

Sūr yüzüñ dergāhına ‘ Ābid kemāl-i hüzn ile
 Olur elbet bā‘ iş-i luţf u şefā‘ at ārzū

42b

110

(mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün/mefā ’ilün)

Şunar bir bāde-i ter her nefes ol sākī-i gül-rū

Deminden demlenip ‘ āşık anıñ içindür demine hū

Verip Şīrīn şarāb-ı la‘ lini mest etdi Ferhādı

Kōmaz hūşyāra yer aşlā şunar peymāne-i memlū

Eder leylā-yı zūlf ile nice damaķları mecnūn

Gelirse kākülünden bir meşām-ı cāna ‘ anber-bū

Nişân eylerse kalb-i ‘âşıkı ol nâvek-i müjgân
Murâdınca urur hiçbir haşa etmez kemân ebrû

Cemâliñ eyleyip rü’yet ol şâhiñ maqşada er kim
Kıomayıp ‘Âbidin dilden gider tûl-ı emel arzu

111

(mefâ ’ilün/mefâ ’ilün/mefâ ’ilün/mefâ ’ilün)
Efendim luţfunuñ tezyîdiñ eyler dâ’imâ arzu
Görünce hışm-ı ğamzeñ havf eder elbette cândır bu

İçer mi bâde-yi la‘lim deyü kılma tereddüd hiç
Gıdâsıdır aña şun tâ ezel ey şâkı-yi gül-rû

Kemân-ı ebrûvânından olan endaht müjgâna
Taħammül olmaz iken şimdi dilber oldu çâr ebrû

Elin çek zaħm-ı hûn-rîzim tabibâ eskidir ğâyet
Onulmaz derd-i dildir bu me’âşir olamaz dârû

Yedinden cür‘asın pîr-i muğanıñ nüş eden ‘Âbid
Olup mest kalmadı ferdâ humârından aña kırku

ĤARF-İ HE

112

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)
Oldu meftûn ol mehiñ göñlüm hilâl ebrûsuna
Bend olup kıldım rehâ yoğ zûlf-i ‘anber-bûsuna

Nīm-nigehle ʿāşık-ı şeydāya biñ efsūn eder
El-amān olmaz taḥammül ğamze-i cādūsuna

Āfet-i cāndır ḥarāb eyler vücūd-ı ʿāşıkı
Bağmağa yoğdur liyākat dīde-yi āhūsuna

Raḥm ederse ʿāşıkā ağıyārı birden katl eder
Āferīn ol ḳahramānıñ ḳuvvet-i bazūsuna

ʿĀbidā sen kesme ümmīd sür yüzün dergāhına
Kim gelirse şıdḳ ile red olmadı ḳapısına

43a

113

(fā ʿilātün/fā ʿilātün/fā ʿilātün/fā ʿilün)

Ġamze cādusu āşüb-ı cihāndır āh āh

Zincīr-i dīvānegāndır kākül-i cāngāh āh

Taḥtgāh-ı milket-i ḥüsnünde eyler salṭanat

Ḥāl-i hindūsu anıñ şanki Hülāgū şāh āh

Yāri ağıyārı ermez ḳatline fermān eder

Tīr-i müjgān ile ol ebrū-kemān eyvāh āh

Luṭf ile ʿarz-ı cemāl eylerse çeşminden şaḳın

ʿĀşıkıñ ḥālin nigehle eylemiş tebāh āh

Vaşfa gelmez ol şehiñ h̄ün-rizliği hem luşfuda
Cān niřārına ta' alluğdur viřāl-i māh āh

Meşrebince 'azm edip cāniñ fedā kılanlara
Başş edermiş bil hayāt-ı cāvidān nāgāh āh

Ṭut elin pīr-i muđāniñ mest olagör 'Ābidā
Elverir nefse uyup olduñ yeter güm rāh āh

114

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/fe 'ülün)

Müsellem server-i 'ālemdir ol māh
Aña mařşūr durur hem ulu dergāh

Semā u Sidrede dā'im melekler
Ararlar görmege her dem aña rāh

Olursa vāřıl-ı rāh-ı Hüdādır
Göñülde varsa ger derd-i seřergāh

Giregör dergeh-i kāmil revādır
Göñüldür ol göñüldür olma gümrah

Odur ehl-i kelām 'ālemde 'Ābid
Aña kārdur ol gül-rū medḥ her gāh

115

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Edinmiş zātına mir'ât tecellîyle ol sulţāna
Edip feth-i cemāl andan 'aceb 'uşşāka seyrāne

Yazıp seb' a'l-meşānî ḥaṭṭı ile menşūrunu veche
Çekilmiş tuğrā-yı zūlfü anıñ kudretle şāhāne

Nazar kııl 'ibret al andan anıñ ebrūları beñzer
Biri kün emriniñ nūnı biri hem nūn-ı Yezdāna

Biri rāy-ı rahīm rāy-ı ra'ūfdur müjgeni şeksiz
Biri a' dāyı qahr eyler biri rāhat verir cāna

Anıñ hem ḥüsnünün kenzi küşādına çalışmışlar
Nice ḥikmet-şināsı 'acz ile şalmış beyābāna

Alırmış şabr u sāmānı ğazūbāne nigāhı ile
Eder teng 'arşa-yı 'aşkı niçe Zāl u Nerīmāna

Edemez şevkiniñ zāhir buna Ḥākān u Cem ḥāşā
Olamaz salţanatda nisbeti mūruñ Süleymāna

Düşerse 'āşıkıñ ḥubb-ı cemāli şem' ine anıñ
Anıñ için olmada 'āşık olan ol şem'e pervāne

Olurmuş nā'il-i vuşlat fedā-yı cān cihān 'Ābid
Tutup dāmenini ben de olan ol şāh-ı merdāne

43b

116

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Ḥat efzā olup bezme ol gül-rū müşg-būlarla

Neler çekdi vişāle dil hezārān cüst ü cūlarla

Müheyyādır ezelden ta gönül şevk ile bu bezme

Gelince sākī-yi vaqtiñ şarābı hep sebūlarla

Dilārā raḥm edip 'uşşākına keşf-i cemāl etdi

Bilindi şāni' -i kudret ḥurūfu güft ü gūlarla

Gel istek 'āleminden geç gönül 'ilmiñle 'āmil ol

Cihānda fırsatı vaḳti geçirme ser fūrūlarla

Cenāb-ı Edheme peyrev olup terk et riyā ehliñ

Edegör 'Ābidā her dem tekellüm rast-gūlarla

117

(fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün)

Dil-i mecnūnumu zabṭ etmege yoḳdur çāre

Söyle ey bād-ı şabā ḥāl-i derūnum yāre

Verdi bir mertebe ḥasret ile derd-i ğurbet

Dil-i mecrūḥuma açmaḳda mükerrer yāre

Bir ṭabīb var mı 'aceb eyleyen tedbīr-i devā

Kime şordumsa beter başladı benden zāre

Bu mudur söyledigi Qays ile Ferhâdîñ ‘aceb
Olsa Loqmân (u) Felâṭun buña bulmaz çâre

Sâye-yi luṭf erenlerle olur belki ‘ilâc
‘Âbidâ eyle devam şıdḳ ile sen ezkāra

118

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)
Büy-ı zülfün etdi te’sîr sünbül ü reyḥânada
‘Andelîbiñ oldu dil erdi nesîm-i cânada

Gülistân-ı dehri ğamzeñdir eden zeyn ü ḥarâb
Derd-i rüyuñdur olan bād-ı hezâr efgânada

‘Ârızîñ kılmış iken ‘âkılları şeydâ bütün
Çeşm-i nergisiñ eder efsûn melek insânada

Ebrûvâniñ *ḳâbe ḳavseyn*¹⁰⁹ sırrını îmâ eder
Bâdîdir tenzîl ‘urûcuñ bu vücûd-ı imkânada

Çâr kitâbı şerḥ eder çâr-ı müjgeniñ ḥâliñ daḥi
Nokṭa-yı vaḥdetdir evvel oldu ol Qur’ânada

Vechiñ üzre kâkülün gelse olur vâki’ ḥusûf
Feyz-baḥş sensin müdâm bu şems-i nûrefşânada

¹⁰⁹ Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığıkadar, yahut daha az oldu.”

Z̄ātiña ḥubb ile buldular bulanlar salṭanat
 ʿ Aşq ile nāʿil olurlar ʿ Ābidin ʿ irfānada

44a

119

(fāʾilātün/fāʾilātün/fāʾilātün/fāʾilün)

Ḳadeḥi māʾ görüp ḳatre-yi deryā şanma
 Şafaḳı mihr görüp şems-i hüveydā şanma

Dolu iç bādeyi meyḥānede dāʾim mest ol
 Cürʿ a-yı Nīl ü Fırat Kevşer-i meʿvā şanma

Görüp eyleyende ol meh-veş eyle diḳḳat
 Dilberin ʿ aynıdır ol ʿ aks-i mücellā şanma

İşitip ʿ aşık-ı efkendenin āh u zārın
 Eder ol şükr ü niyāz sen onu şekvā şanma

Ol mehin ḥubbu ḥayāt-baḥş-ı gönüldür ʿ Ābid
 Eşer-i ʿ aşqdır olan dilde süveydā şanma

120

(feʾilātün/feʾilātün/feʾilātün/feʾilün)

Esir-i zülfi ü perişānın olan bī-çāre
 Ser-ā-ser ʿ ālem-(i) geşt eyler olup āvāre

Cemālin rüʾyet eden vādī-i ḥayretde ḳalır
 ʿ Acāyib setr edemez başla hemīn iḳrāra

Kemâliyle dil ayîne edince Manşûr
Olup âlûde-i mey 'aşk ile geldi dâra

Şafâ-yı hâtır ile eylese maḥbûba nazâr
Aña elbette olur râh güşâd esrâra

Hemân sen 'Âbid-i bî-çâre çıkarma dilden
Müdâmî zâkiri ol şıdķ ile başla zâre

121

(mef'ûlü/mefâ'îlü/fâ'ilâtü/fe'ûlün)

Ünsiyeti var tâ ezeli âh ile zâre
Ülfete olur anıñ için gördüğü yâre

Bülbül-şifât bir güle vaşlından için dil
Dâmen-i nihâlde dolaşır bir nice ḥâre

'Ârif olan sūy-ı serâba nazâr etmez
Mâ-ı ḥayvân teşnesi dil şimdi ne çâre

Maḥlûbunu eyleyene eyle görmek için dil
Mihmân raşad oldu müncevide humâra

Maḥbûb Sitânbula mişâl olmadı ammâ
Söz yok hele ḥübân-ı Yeñişehr-i Fenâre

Müstesnâ ol büt Manâstırda velikin
Dil veren 'uşşâķ (1) yaķar vahşet-i nâra

Ḳānūn-ı maḥabbetde oḡu faşl-ı vişāli
 ʿĀşık olan baḡmaya çoḡ serv-i azāde

Hicrān-ı şebe şābır olan derd ile ʿĀbid
 Vāşıl eder ʿaşḡı onu şubḡ u nehāra

44b

ḤARF-İ YA

122

(fā ʿilātün/fā ʿilātün/fā ʿilātün/fā ʿilün)

Ḳılma zāyiʿ ey gönül sen gel bu istiʿdādını
 Bil nedir mebdē meʿādınñ añla māder-zādını

Vāḡıf olmaḡ *küntü kenziñ*¹¹⁰ sırrına lāzım saña
 Sen eger bilmek dilersen kendiniñ icādını

Ḳıl cihād-ı ekberi olma emīn nefsine sen
 İsteyen ekşer odur ancaḡ seniñ erbādını

İster isen hem kemāl-i maʿrifet durma dile
 Gönderir Ḥaḡ bu ṭarīḡıñ saña bir üstādını

Cümle varıñ eyle teslīm çıḡ aradan sen hemān
 Dosta karşı ḡıl edeb sen urma varlıḡ adını

¹¹⁰ “Ben gizli bir hazineydim bilinmek istedim.” El’ Cili Abdülkerim, Lisanü’l-kader bi Nesini’s-Sehar s. 34, İbn-i Arabî, Fütühat-ı Mekkiye 3/167. Aclunî, Keşfü’l-Hafâ 2/173, Hadis No:2016.

Pāk edip cümle havâtırdan diliñ âyine kı
 Va' de-yi ferdāya bakma gel bugün al dadını

Bunda sa' y et görmege yarın cemāliñ ' Ābidā
 Erdire gör şevk ile dergāhına feryādını

123

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Sāki-yi gül-çehre gelsin bezme şunsun bādeyi
 Yağdı zirā ateş-i firkat dil-i üftādeyi

Nüş-ı meyde ta' n ederse zāhid-i ħodbīn n' olur
 Biz ezelde yaymışız meyĥāneye seccādeyi

Bāde-yi ' aşk ile elbet mest olur üftādegān
 Bend edince ħurra-yı sehĥārına āzādeyi

Terk-i meyde her ne deñlü etseler ' uşşāka pend
 Kim kabül eyler maĥabbetsiz kelām-ı sādeyi

İster ise nazmını görmek seniñ ' Ābid Besīm
 Sende ' arz et pāyına bu şir' -i nev āmādeyi

124

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Dilā şem' -i maĥabetde olup pervāne yan şimdi
 Olur terk-i sivā ile ĥayāt-ı cāvidān şimdi

Dökülmüş halka halka kākülün cāna ol gül-rūya
Anı kıl gerden-i mecnūnuma zincir hemān şimdi

Benim ünsiyyetimidir şürb-i dā'im n'eydügin zāhid
Sū'āl etme baña meyḥānedir mesken mekān şimdi

Ferāgat mi ederdim māh-rūdan olmasa 'aşkıñ
Beni dil-beste kıldı zülfüne kaşı kemān şimdi

Edip geşt (ü) güzer cānān elinden dūr olup geldiñ
Getirdiñ mi baña bād-ı şabā bir armagān şimdi

Ṭarīk-i 'aşkına şābit olam dersen gel ol şāhiñ
Saña dergāh-ı pīr ancak olur dārü'l-emān şimdi

Nazīre söyleme ḥaddiñ midir 'Ābid Besimīye
Kemāl-i 'aşk ile olmuş ol üstād-ı zamān şimdi

45a

125

(mefā'ülün/mefā'ülün/fe'ülün)

Görüp dil mürği ḥāliñ dāme düşdü

Dolaşdı kākül-i şeb-fāma düşdü

Küşād et şubḥ-ı şādık-veş cemāliñ

Dil-i zārım muṭavvel şāma düşdü

Şahā luṭf et vişālîñ derd-mende
Ki ʿaşqîñ bu dil-i nā-kāma düşdü

Döküldü dīdeden ḥūn ile eşkim
Boyandı lalʿ reñge cāme düşdü

Amān sākī ḳadeḥ şun ʿĀbidine
Fırāḳıñla göñül ālāma düşdü

126

(mefā ʿilün/mefā ʿilün/mefā ʿilün/mefā ʿilün)

Süzüldü çeşm-i mesti bu göñül murguñ şikār etdi
Velīkin olmadı vaşla müsāʿ id cānı zār etdi

Baḳılmaz dīde-yi ḥūn-rizine āşüb-ı cāndır ol
Şaḳın müjgān-ı tizinden nice dilden güzār etdi

Nigāh-ı luṭfuna yoḳdur cihānda gerçi söz ammā
Raḳībe ğamze-yi çeşmi bütün dünyāyı dar etdi

Muṭalsam bir ḥazīne oldugundan sine-yi şānī
Döküp zūlfuñ onu ḥıfz etmege meʿmūr mār etdi

Kerem ḳıl aç niḳābîñ ʿĀbid-i bī-çāreye māhım
Meded bu fırḳat-i ḥasretiki zīrā cāna kār etdi

127

(fā ʿilātün/fā ʿilātün/fā ʿilātün/fā ʿilün)

Ey tabīb-i derd-i dil ey ‘āşıkıñ bir dānesi
Derdime dermāndır ancak ‘aşkıñıñ peymānesi

Şun şarāb-ı ‘aşkıñı sevķ ile dil ma‘mūr ola
Hubbuñ olmazsa ħarābdır mürġ-ı dil kāşānesi

Gül cemālinden niķāb-ı zūlfünü kıldırmaga
Görse lāyık luţfuna ger sīnem olsun şānesi

Eylemez mi bu cemāl-i şem‘ine karşı semā‘
Perr ü pāye mi yaķar ol şem‘anıñ pervānesi

Yek nazarda ‘aķlını yağma eder ‘āşıklarıñ
El-amān zorla alır ol ġamze-yi efsānesi

‘Aķl aña olmaz bahā cānı göñül sermāye kııl
Her cihetden oldu müstaġni anıñ şāhānesi

Enfüs ü āfākda zāhirken yine zātıyla ol
Cüst ü cūdadır ‘aceb ‘Ābid göñül dīvānesi

45b

128

(mefā’ılün/mefā’ılün/mefā’ılün/mefā’ılün)
Şabā luţf eyleyip cāna yetişdir bŷy-ı cānānı
Ki oldur ‘āşık-ı zārıñ vücūdunda olan cānı

Meded kılsa nesīm-i zūlf-i yārı şemse bir laḫza
Gider teşvīş-i ḫatır-dil bulur elbette ʿirfānı

Amān sākī şarāb-ı laʿl şun hecr ile dil ḫaste
Odur şāfī ki ḫayy eyler bütün bu derdmendānı

Egerçi būy-ı gül cāna edip teʿşīr hezār asā
Görünce gül yüzüñ tezyīd eder dil āh u efgānı

Ol ḫübān-ı şehinşāhıñ reh-i ʿaşkıñda ʿāşıklar
Olurlar bī-ḫayd terk eyleyip bu cümle ekvānı

Maḫabbet eyleyip baḫş-i güşāyiş dīde-yi ḫalbe
Görünmez ḡayrı hīç aḡyār dolar dost ile her yanı

Ḫalırımış şeş cihet ʿĀbid bulan maʿşūḫunu dilde
Anıñ için *men reʿānī*¹¹¹ buyurulupdur eyle ez ʿānı

129

(mefʿülü/mefāʿilü/mefāʿilü/feʿülün)

ʿĀrızı nūr üzre görüp zūlf-i siyāhı

Rūyuna ḫaḫ geldi şanıp eyledim āhı

Bād-ı şabā rast gelicek rūyuna yārıñ

Ebr-i zūlf-i rāfiʿ oluban gördüm ol māhı

¹¹¹ 'Beni gören Hakkı görür.' Buhari 12/338 Müslim, Kitabü'r-rüya 2266.ayet.

Ġaşy eder üftâdeleri görse rehinde
Güşe-yi çeşmiyle eger kılsa nigâhı

Nüş edicek lal^ç -i lebinden hele zâhid
Destârı ^çaceb mi çıkarıp giyse külâhı

^çÂbidini ^çaşkı çeker râh-ı sedâda
Gördüñ mü gönül sen kerem-i hazret-i şâhı

130

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Nişân almış meger kıavs-i kazâ bir nâvek-i tîzi
Cigerden geçdi gör kim kuvvet-i bâzu-yı hûn-rîzi

Cihâniñ gülşeni başşinden aldım deste bir gonca
Esip bād-ı hazân aldı hemân ol dest-āvîzi

Şakın satranc-ı dehrîñ verdiği esbe firîb olma
Lu^ç bdur mât eder hoşça tamı ol fitne-engîzi

^ç Acebdir olmasın maḥmûr deyü ^ç ayyâşına sâķî
Şunar sîm ile âlûde dem-â-dem câm-ı lebrîzi

Sañadır ilticâsı ^ç Âbidiniñ ey Ḥabîb-i Ḥaķ
Kime gitse eder red rû-siyeh bu ^ç abd-i ^ç âcîzi

46a

131

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

‘Aşk ile mir‘ât-ı hüsniñ çüñkü olduñ nâzırı
Veca‘ -i zaħm ğamzeniñ ey dil ola Hâk nâşırı

Zühresi olmaz eger Hârût‘ da olsa ‘âşıkıñ
Çâh-ı Bâbilden çeker zülfüñ kemendi sâhırı

Sihr-i Fir‘avnı ‘aşâ maħv etdi lîkin ey perî
Mâr-ı ğisün etmede tecdîd sihr ü mâhiri

Çeşmine meftün olanlar olmasın aşlâ emîn
Derkemîndir ebruvâna tîr-i müjgân kâhiri

Etmese vaşfinda eş‘ârım pesend ağyâr n‘ola
Fehm eder ‘ârif olan ‘Âbid kelâm-ı şâ‘iri

KİT‘AÂT

1

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Saña bende olan dilber olur âzâde her şeyden
Sürer şevkiñle devrânıñ alırsa ğâmını meyden

Edenler derd ile nûş-ı şarâb bezminde sen şâhıñ
Olur ğuş-ı haķıķatle ene‘l-haķ sayhasın neyden

DĪGER

2

(fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün)

Bende-yi halka-begüş-ı nebevîyim şeksiz

Çāker-i āl-i ' abā hem ' Alevîyim şeksiz

Çār-yāri edemem dā'ireden ben tefrīk

Sine pürkine ' adüvv-i Emevîyim şeksiz

DĪGER

3

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Hoş gözet iklim-i tende taht-ı şāhı sen dilā

Ba' ş olup Mūsā-şifāt ruhdur olan sulţān āña

' Aql āña oldu vezir Hārūn-veş kıl meşveret

Nefs anıñ Fir'avn'ıdır Hāmān'ıdır şeytan hevā

DĪGER

4

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Enfüs ü āfāka t̄alib eyle diĳkatle nigāh

Sırr-ı ef'āl (ü) şifāt-ı zātı ile bul intibāh

Bu hurūfāt ile esmādır kamū zāhir olan

Sebūde harfle göründü bu mezāhirde ilāh

DİGER

5

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Vişāliñ her şebi bir leyle-i qadr oldu ' uşşāka

Cemāliñ her günü bir ' ıyd-i fiṭr olmaz mı müştāka

Olunca vāşıl-ı bezmiñ cihāna ser-fürü etmez

Değişmez bu maqāmı ' āşīkāniñ arz u nüh ṭāka

DİGER

6

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Cihānda olmadı dil bir enīs-i şādīka vāşıl

Olup bu pür-ğaraž ülfetden encāmı fütür ḥāşıl

Sebeb tahtındadır ' arz ü ḥulūşu çüñkü iḥvāniñ

Anıñ için bu maḥabbet muttaşıl olmaz olur fāşıl

DİGER

7

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Egerçi bildiler Faḥr-i cihāniñ qadrini ammā

Gerekdir kim bilinmek Ḥaqq ile mābeyn-i *ev-ednā*¹¹²Nedir esrārımı bildiñ mi zāhid *li ma 'Allāhiñ*¹¹³

Anı ' āşīklar ' aşk içre bilir keşf eyleyip Mevlā

¹¹² Necm 53:9. “(Peygambere olan mesafesi) iki yay aralığıkadar, yahut daha az oldu.”¹¹³ “Benim Allah’la beraber özel bir vaktim vardır.”Molla Aliyyü’l Kārī, El Esrārü’l Merfua Fî’l Ahbari’l Mevdua, Hadis no:392.

DİGER

8

(mef'ülü/mefâ'ilü/mefâ'ilün/fe'ülün)

Dervîşligi ey ebleh ü keç şanma 'abâda

Dervîş dü-cihân terkiñ eder giyse libâda

Olmaz kemer ü tâc ile ol belki bu riya

Birdir aña eyvân-ı zeheb 'abâ kabâda

KİT' A DER MAZMÛN-I KELÂM-I HAZRET-İ ŞÂH-I VELÂYET

9

(fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilâtün/fe'ilün)

Fırağda qalma müşrik olma cümle gel görgeç hemân

Mülhid ü zındik olur burda kalan tâlib inan

Bu ikisiniñ cem' eden ulu muvaḥhid şüphesiz

Bu durur ḥavf (ü) recâ 'âşık emânda ol emân

Manastırda Ḥasan Keşfi Baba türbesine ta' liḳ olunan

KİT' A

10

(fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilâtün/fâ'ilün)

Ehl-i Ḥaḳḳı şanma meyyit ma' nevî ḥaydır müdâm

Gel edeble gir ḥuzura kıl ḥuşû' ile kıyâm

Târî olduḳda teḥayyür her umûrunda seniñ

Feste' in emn-i Ḥasan Keşfi Baba şâhib maḳâm

Nevişte bûd der şerh-i hadîs-i *men 'aref*¹¹⁴ li hazret-i Şeyhül Ekber
 kıddise sirrehu

KİT' A

11

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/fe 'ülün)

Zehî metn ü zehî şerh ü kerâmet

Fütûhât ü Fuşûşî kenz ü hikmet

Ki bunda zübde kıldı hazret-i şeyh

Edegör *men 'aref*¹¹⁵ şerhine diqqat

Manastırda inşâ' olunan Rufâ'î dergâhına teberrüken ta' lîk kılanan

KİT' A

12

(mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün)

Bu dergâh-ı mu' allâ hazret-i seyyid Rufâ'î'niñ

Ṭarîkat âyîniñ icrâ cây-ı Sidre âsâdır

Zuhûr-ı sırr-ı tevḥîd ile bunda 'âşîkân dâ'im

Suvâr-ı refref-i 'aşq oldugu işte hüveydâdır

Olup ikrâr ile bûy-ı vişâli hazret-i nazmı

Bu dergâh-ı küşâdî maqşada bil vaşlñ imâdır

¹¹⁴ "Kendini bilen Rabb'ini bilir."

¹¹⁵ "Kendini bilen Rabb'ini bilir."

Ne dergāh bu gülistān-ı fehbabdur naẓar eyle
Hezār-asā getiren cūşa ‘ uşşāķı bu sevdādır

Gel ‘ Ābid sen de yed bir olup iḥvān ile bunda
Hemān şevķ ile zıkr eyle sebep vaşl-ı Mevlādır

EBYĀT

(fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün)

1-Bir güzel ‘ ālem ki rü ‘yā pek pesend etdim bunu
Kaşr-ı Firdevsi gönülden rü ‘yet-i cānān olur

DĪGER

(mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün)

Bu şeb ḥülyāda mı rü ‘yada mı kefimde bir aḥter
Tulū ‘ etmiş idi gördüm ķamer-āsā münevverdi

DĪGER

(fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün)

Şöyle bir āh-ı derūnla oldu taḥrīr bu varaķ
Yana yazdı dest-i ‘ Ābid ‘de kemāl-i şu ‘ leden

DĪGER

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

Nazar eyle cemāliñ gör bu mir'āt-ı mücellāda

Unutma vech-i yāri hem seniñ hūlyānla sākindir

DĪGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

5-Nüş edenler buldular 'ayn-ı hāyat-ı cāvidān

Dest-i Hāydardan şunulmuş Kevşer-i Mevlādır 'aşk

DĪGER

(mef'ülü/mefā 'ilü/mefā 'ilün/fe 'ülün)

Yalvardım ol gülçehreye bir buse için ben

Çeşmiñ süzüp nāz ederek kim dedi olmaz

DĪGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Aç gözüñ ef'āl-şifāt ü zāta baq çık aradan

Cümle lā-şeydir bu eşyā birdir ancak yāradan

DĪGER

(müstef'ilün/müstef'ilün/müstef'ilün/müstef'ilün)

Hazret-i Şiddik olupdur Şāh-ı Resūle yār-i ğār
Düşmen içre kâ'im maḳāmı oldu Şaḫib-Zülfikār

DĪGER

(mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ilün/fe'ülün)

Bulduñ ise tesliyet eger sırr-ı velīden
‘Āşık nazar et Haḳ görünür ‘ayn-ı ‘Alīden

DĪGER

(mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün)

10-Tevāzu‘ ehli ol ‘Ābid ‘ubudiyetdedir devlet
Tekebbür ehliniñ ḫaşmı olupdur ḫazret-i Cebbār

DĪGER

(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

Dā'ire-i ehl-i Haḳda devr eder iḫsān için
Kāse ber-kef rü-siyeh bir ‘Ābid-i bīçāreyim

DĪGER

(fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün)

Dest-pūs et çok selāmlar söyle kāğıd şevḳ ile
Eylemez dostu ferāmūş dil aña olsa ‘ıraḳ

48a

DĪGER

(fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün)

Bürç-1 dilde ʔal' at-1 yār kāmilen etse bürüz

Leyl-i ʔabi' -i ' aşıqıñ ref' olunup nevrüz olur

DĪGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Rüy-1 kūy-1 maḥbūb olduğundan ey varaḡ

Ḥasret-i yār ile dā'im ḡıbṭa eyler dil saña

DĪGER

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

15-Şaḡın ' aşrıñ ser-i kārından iḥsān eyleme ümmīd

Olur mu mīve-baḡş hīç görülmüş mü dıraḡt-1 pīr

DĪGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Baḡr-i hecriñ cūş edip urduḡça fevc-i fülk-i dil

Āh edip devriñ görenler şandılar vapurdur

DĪGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Beklerim 'ıydiye bir pūse için bezme ol şūḥ

Maḥfī olursa meger bu intizār olmaz hebā

DĪGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Būse-çin olmak için 'ıydiyye bir sāl beklerim

Āh yine geldi ol şūḥ aḡyār ile bezme çe-sūd

DĪGER

(fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün)

Rāḥat u ḥulkūm me'mūl idi 'ıydiyye ol şūḥ

'Ömr-i efzūn ola şundu lal'-i gülbeşekkeriñ

DĪGER

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün)

20-Görüp rīş-i sefidim yār dedi ḡayrı hevādan geç

Dedim insān egerçi pīr olur 'āşık gönül olmaz

DĪGER

(mefā 'ilün/mefā 'ilün/fe 'ülün)

Ṭararken zūlf ü ‘ anber bûy-ı yâri
Mişâl-i şâne dil şad-pâre oldu

48b

DİGER

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Zahm açarken sine-yi ‘ uşşâka tîğ-i ğamzesi
Şimdi bir de seyf-i şarım dermiyân etmiş ol şūh

ŞARKI

1

(fâ ’ilâtün/fâ ’ilâtün/fâ ’ilün)

Oldu cânım emriniñ hep kı’ili
Var mı çâre hüsünüñ dil mâ’ili
‘ Aşk ile oldum vişâliñ sâ’ili
Var mı çâre hüsünüñ dil mâ’ili

2

Luṭf-ı ihsâniñ seniñ gördükçe dil
Artırır vuşlat recâsiñ şöyle bil
Sende ihsân üstüne ihsân kııl
Var mı çâre hüsünüñ dil mâ’ili

3

Lezzet-i vaşlına hîç kıanmaz gönül
Ey saçı sünbül yanagı reng-i gül
Medḥ-i vaşfında benim mişl-i bülbül

Var mı çāre ḥüsnünüñ dil mā'ili

4

Serv-i nāzım vech anıñ leşkeri
Bend edip zūlf-i kemendine seri
Va' de-yi vaşlıñ olan demden beri
Var mı çāre ḥüsnünüñ dil mā'ili

5

Mülk-i göñlüm şāhısın ey dil-rubā
‘Ābidinim bāb-ı luṭfunda şehā
Rāh-ı ‘aşkında seniñ varım fedā
Var mı çāre ḥüsnünüñ dil mā'ili

DİĞER

6

(Müfte ’ilün/müfte ’ilün)
Şemm olmadık bir gül-i āl
Dil vermemek emr-i muḥāl
Görünce rüyunu derḥāl
Dil vermemek emr-i muḥāl

7

‘Arz edip bezene cemāl
Ol meh-veş ḳaddi nihāl
Olunca hem vad’ ü vişāl
Dil vermemek emr-i muḥāl

8

Seniñ ey gönca-yi fem
Görmedim mişlini bir dem

Mütenāsib ser-tā-ḳadem

Dil vermemek emr-i muḫāl

9

Raḳīb bir engel-i zā'id

Aña yüz vermesin lābüd

Ḥüsnüñ görüp dedi 'Ābid

Dil vermemek emr-i muḫāl

49a

DİGER

10

(fā'ılātün/fā'ılātün/fā'ılātün/fā'ilün)

Ḥayli demdir bağlanıp ḳaldıḳ şitādan zār ile

Mevsim-i güldür efendim gez şalıñ reftār ile

Böyle 'ahd et bendeñizle görmeyim aḡyār ile

Mevsim-i güldür efendim güz şalıñ reftār ile

11

Serv ü ḳaddim çağlanda eyleyip geşt ü güzār

'Avdet edip ḳaşr-ı mīrā ḫūrīde eyle ḳarār

Çok zamāndır 'āşık-ı zārīñ teḫassürle nār

Mevsim-i güldür efendim güz şalıñ reftār ile

12

Şöyle süs ver hep görenler olalar ḫayrān saña

Sevdigimçün sen gülü hem ḡibṭa etsinler baña

Ḡayrıdan döndür cemāliñ ḳıl nigāḫ benden yaña

Mevsim-i güldür efendim güz şalıñ reftār ile

13

Pek müferraḥdır Bahāriye buyur ʿ avdetde hem
 Muntazırdır ʿ Ābidin teṣrīfine ey ḡonca-fem
 Al yed-i imīnine bir deste zerrīn eyle ṣem
 Mevsim-i güldür efendim güz ṣalıñ reftār ile

DĪGER

14

(hece vezni)

Ḥasretiñle gelip cūṣa
 Miyāniñ alsam āḡūṣa
 Baṣlayınca ʿ ıyṣ (u) nūṣa
 Miyāniñ alsam āḡūṣa

15

Viṣālinden olalı dūr
 Görmedim ḥāṣılı sürūr
 Gelince bezme miṣli ḥūr
 Miyāniñ alsam āḡūṣa

16

Göñül bī-ḥaresi dāʿim
 Viṣāl arzu eder ṣāhım
 Cāy-ı maḥfide ey māhım
 Miyāniñ alsam āḡūṣa

17

Geçerse destime dāmen
 Ḥomayıp cümle hep cāmen
 Çıkarıp dāḥi pīrahen

Miyānıñ alsam āgūşa

18

Geçen zevk-i vişâlini

Şimdi ‘Ābid hayâlini

Fikr edipdir cemâlini

Miyānıñ alsam āgūşa

49b

LÜĞAZ

(fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilātün/fā’ilün)

1-‘Ālem-i ma‘ nâda gördüm bir deñiz ey nev-civân

SâHile emvâc durmaz hep gelir gider hemân

İşbu deryâyı ihâta eylemiş bir kal‘ a kim

Şeş divâr üzre yapılmış burc-i bārū‘-ı beyim

Bu hişârdan taşraya olmuş küşâde beş kapı

Beş dañi deryâ yüzüne fetğ olunmuş ey ulu

İşte bu bâbdan biri ez-cümle olmuş şâh-râh

İşbu bâbdan dâñil-i sūr olmada pek çok sipâh

5-Bu hişarıñ gerçi yüzden dâñi noğşan bekçisi

Birine olmaz muğâbil halk-ı ‘âlem Türkçesi

Böyle iken buña bir düşmen tasallüt eylemiş
Her maḥalliñ zabt edip şöyle taḥallüt eylemiş

‘Avn-i Ḥaḳla mīr-i ḳal‘a ḥāb-ı ḡafletden eger
‘Ābidin bīdār olursa zabt olur ḳal‘a meger

DĪGER

(fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün)
Olunur bir lāle-zārū gül ‘izār
Üzre bir ḳaşr-ı mu‘allā āşikār

Olmuş eṭrāfi anıñ zīnet-fezā
Sünbül ü reyḥān ile ey ḥoş-likā

10-Hemde bir ırmagı var şīr ü şeker
Kim denir āb-ı ḥayāt oldur meger

Anı bend eden degildir bil ḥacer
Yerine ḳonmuş şedef lü‘lü-yi ter

Eylemiş yāḳūt-ı aḥmerden duvār
Ḥıfz eder anıñla anda kim ne var

Anı ḳılmış işte bir mürḡ āşiyān
Eyler ol dā‘im terennümler hemān

Bülbül ü tütî gibi eyler figân
Ba' zıda öter olur zâğ-ı zamân

15-Bir de gördüm tâ vasafta bir güzel

Baş aşığı durmuş ammâ tâ ezel

Gözleri ol kaçra nâzır dâ'imâ
Çagırıp da ba' zen eyler ol baña

Gözlerinden alır ol dâ'im nefes
Büy-ı tîbi almaga eyler heves

Hem dağî şems ü kamerden bir nişân
İki ahter anda olmuş nürfeşân

Bunlar ile ' âlem olmuş âşikâr
Görünür bu ' âlem içre her ne var

20-Hem bu bāğ için iki kapı küşād

Eylemişdir bil bu kavli sen sedād

50a

Seyre kim gelip ederse bir avâz
Bu kapılar aña eyler keşf-i râz

Bir müdevver şekliñ üzre âşikâr
 Bu beyânım anda kılmış hep qarâr

Saña bir âyîne kıldım kim beyân
 Re's-i cânân görünür andan 'ayân

İki baş var bunuñ budur ğarīb
 Üç yüz aqla yürür olma firīb

25-Yek mışra' dır bu remziñ 'Ābidā

Ħalleder iĥvān onu olur rehā

Līkin ammā ol kuşa kılıp nazār
 Baña aşlından verirse bir ĥaber

Oldur iĥvān içre 'ārif dilberā
 Fetĥ olur kenz-i me'āni hep añā

KAYNAKÇA

AKGÜNDÜZ, Ahmed: “Şeyh Bedreddîn Meselesi” *Bilinmeyen Osmanlı*, İstanbul 2000, s.65-67.

ALTUNTAŞ, H. M. ŞAHİN: *Kur’ân-ı Kerîm Meâli*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2007.

ARTUN, Erman: “Balkan Türk Edebiyatlarına Genel Bir Bakış” *4. Uluslararası Kıbrıs-Balkan-Avrasya Türk Edebiyatları Sempozyumu, 9-14 Mayıs 2000 Makedonya, Bildiriler (Folklor/Edebiyat Dergisi 2001/1’de yayımlandı.)*

ÇELTİK, Halil: “Rumeli Şairlerinin Klasik Türk Şiirine Katkıları” *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4/8 Fall 2009*, s.804-819.

DELİLBAŞI, Melek: “Mustafa İsen, Varayım Gideyim Urumeli’ne Türk Edebiyatı’nın Balkan Boyutu İstanbul 2009,205 s. (İçindekiler-Önsöz-Makaleler(1-200)-Dizin)” *Ankara Üniv. Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi (OTAM) S:21*, Ankara Bahar 2007, s.259-264.

DEVELİOĞLU, Ferit: *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Aydın Kitabevi, Ankara 1986.

DİLÇİN, Cem: *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDKY, Ankara 1983.

DİNDAR, Bilal: "Bedreddîn Simâvî" Maddesi, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, c.5, İstanbul, 1992, s.331-334.

İPEKTEN, Haluk: *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, İstanbul 2004.

İSEN, Mustafa: "Kültür Tarihimizde Üsküp ve Üsküplü Divan Şairleri" *Türk Yurdu*, Ankara 1990.

İSEN, Mustafa: "Tezkirelerin Işığında Dîvân Edebiyatına Bakışlar 2- Dîvân Şairlerinin Tasavvuf ve Tarikat İlişkileri" *Milli Eğitim*, Ankara 1989.

İslâm Ansiklopedisi, Tarih, Coğrafya, Etnografya ve Bibliografya Lugati, M.E.B yayınları,1997.

KAYA, İ Güven: "Yugoslavya Türk Halkı Yazınına Gerçekçi Bir Bakış" *Tan Yayınevi*, Piriştine 1986, s.7.

KILIÇ, Filiz, BÜLBÜL,Tuncay: "Bulgaristan Doğumlu Divan Şairleri" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*" 2007, S.43 s.49-66.

KÖPRÜLÜ, M. Fuat: "Türkler (Türk Dili-Edebiyatı) İA,C.12.2, 1988.

KURNAZ, Cemâl: *Hayalî Bey Dîvanı Tahlili*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,1987.

LEVEND, Agah Sırrı: *Türk Edebiyatı Tarihi*, TTKY, Ankara 1998.

ONAY, Ahmet Talât: *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, M.E.B.yayınları, İstanbul 2004.

ÖZ, Mustafa: "Rafiziler" Maddesi, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, c.34, İstanbul, 2007, s.396.

ÖZKAN, Mustafa: *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, Filiz Kitabevi, İstanbul 2000.

PALA, İskender: *Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü*, Akçağ Yayınları, Ankara 1995.

ŞEMSEDDİN, Sâmi: *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

TAHRALI, Mustafa: "Rifaiyye" Maddesi, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, c.35, İstanbul, 2008, s.99/100.

YENİTERZİ, Emine: "Klasik Türk Şiirinde Ülke ve Şehirlerin Meşhur Özellikleri" Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/Klasik Türk Edebiyatının Kaynakları Özel Sayısı-Prof. Dr. Turgut Karabey Armağanı, The Journal of International Social Research Volume: 3 Issue: 15,2010, s.301-334.

TOSUN, Necdet: "Silsilenâme" Maddesi, İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı, c.37, İstanbul, 2009, s.206/207.

SÖZLÜK

- a'dâ (a): düşmanlar.
- adû (a): düşman.
- adüvv (a): düşman, hasım.
- âgâh (f): haberdar.
- ahfâd (a): torunlar.
- ahz (a): alma, kabul etme.
- âlî- cenâb (f): iyilik sahibi, yüksek ahlâklı. cömert. büyük zat.
- alîl (a): hasta, hastalıklı, illetli.
- âlûde (f): karışmış, karışık, mülevves. bulaşmış.
- anîd (a): çok inatçı.
- âsân (f): kolay.
- asel (f): bal.
- âsitân (f): 1.kapı eşiği. 2.dergâh. 3.tekke.
- atâ (a): verme, bağışlama, bahşiş, lütuf, ihsan.
- bâdî (a): sebep olan, yol açan.
- ba'îd (a) : uzak, ırak.
- bâ'is (a): gönderen, sebep olan, icab ettiren.
- bâb (f): kapı.
- bâb-ı hidâyet: doğru kapı, hidâyet kapısı.
- bahr ü ber (f): deniz ve kara.
- bâr-gâh (f): girilebilecek yer, yüksek dîvân
- be-hakkı (f): hakkı için
- beher (f): her, her biri.
- berzah (a): iki âlemin arası, kabir, dünya ile âhiret arası.
- bezmgâh (f) : eğlence yeri, eğlence meclisi.
- bidâyet (a):başlangıç.
- bîmâr (f): mariz, hasta, alîl.
- bî-pâyân (f): sonsuz, payansız.
- bürhân : delil, hüccet, ispat vasıtası.

- cânib (a): taraf.
- cârûb (f): süpürge.
- cedîd (a): yeni, kullanılmamış.
- cehr (a): açıktan ve yüksek sesle olan söylemek veya okumak.
- cevlân: dolaşma. kaynama. yerinde durmayıp gezme.
- cünûd (a): 1. askerler. 2. ordular.
- dan: tane
- dânâ: bilgili, bilen, malûmatlı, âlim.
- daver: Cenab-ı Hakk'ın adı.
- derd-mend: tasalı, kaygılı, dertli.
- derd-nâk: dertli, kederli, kaygılı, tasalı.
- devvâr: dönen
- dîde: göz.
- dilârâ: gönül avutan, gönül süsleyen.
- dildâr: kalbi hükmü altında tutan, sevgili, mâşuk.
- dil-güşâ: iç açan, gönül açan, kalbe ferah veren.
- dilşâd: sevinmiş, kalbi hoş olmuş.
- dühûl: içeri girme, içeri dahil oluş.
- dürdâne: inci tanesi.
- dürer: büyük inciler.
- dürr: inci, inci tanesi.
- düş-vâr: müşkil, güç, zor.
- ebhâs: bahisler, konuşulan şeyler.
- ebrâr: özü sözü doğru olanlar, hamiyetliler, sâdıklar, iyiler.
- ednâ: pek aşağı, en alçak, pek az, pek cüz'i.
- ehram: merhametli.
- emrâz (a): hastalıklar.
- erkân: 1. rükünler, esaslar, temeller. 2. ileri gelen kimseler.
- ervâh: ruhlar, canlar.
- esb: at, beygir, feres.
- esmâr: meyveler, yemişler.

- esnâm (a): putlar.
- eşrâr: tahripçiler, kötülük edenler.
- etvâr: tavırlar, haller, davranışlar.
- evkât: vakitler.
- etemm (a): tam, mükemmel, eksiksiz
- firifte: aldatılmış, kandırılmış
- firkat: iftirak. dostlardan ve sâir sevdiği şeylerden ayrılış.
- gavs: hak tarikatların reisi, şahı.
- gavvâs: suya dalan.
- gerdiş: dönüş.
- gussa: gam, keder, tasa.
- güftâr: sözler, lâkırdılar.
- gümân: zan, tahmin, sanmak, şüphe.
- güm-râh: yolunu şaşırmış
- güşad: açma, açılma.
- hakâyık: hakikatler.
- hâk-der: kapı toprağı.
- halâs: kurtulma, kurtuluş. selâmete ermek.
- hâlık: yoktan yaratan. Yaratıcı. Allâh.
- hâtıf: gaipten gelen ses.
- hemîn: bu, işte bu.
- huld (a): cennet.
- ictinâb: çekinmek. sakınmak. uzak olmak.
- idad (a): sayı, hesap.
- ifnâ (a): yok etme.
- ihfâ (a): saklamak, gizlemek, ketmetmek.
- ihtifâ (a): gizlenme, saklanma.
- ikrâr (a): açıktan söylemek, kabul ve tasdik etmek. hakkı itiraf etmek.
- iktidâ: uymak, tâbi olmak. birinin hareketini örnek alarak ona benzemeye çalışmak. ittiba etmek.
- iştibâh: kuşkuya düşme.

- itfâ (a): söndürme.
- kebed: karaciğer.
- kebş (a): koç.
- kerân (f): uç, kıyı.
- kenz (f): hazine.
- kuyûd (a): 1. bağlar. 2.kayıtlar.
- lika: yüz, çehre.
- mecîd: ulu.
- memlûk (a): köle.
- mergub (a): rağbet edilen, aranan, istenilen.
- mevhûb: ihsan edilmiş
- mesûb: iyiliğe karşı Allâh tarafından verilen mükafat.
- meşher (a): sergi, sergilenen yer.
- mufahham: kömürleşmiş
- muma ileyh: adı geçen, yukarda anılan.
- mutalsam: tılsımlı.
- mübâhât: övünme.
- mücteba: seçilmiş, seçkin.
- mürtekib (a): kötü bir iş yapan, işleyen.
- mürüvvet (a): 1. insanlık. 2.iyilik.
- nahs: uğursuzluk.
- nemâ (a): gelişme, büyüme, serpilme.
- necabet: soyluluk.
- nikât: nükteler
- pâkîze (f):temiz.
- penah: sığınma.
- pîşva: önder, lider.
- râsih (a): temeli sağlam olan.
- reşâdat: doğru yolu bulma
- reviş: gidiş, yürüyüş.
- riyâz (a): bahçeler.

rû-nüma: yüz gösteren
 sebt: yazma, kaydetme.
 sehâb: bulut.
 semahat: iyilikseverlik.
 selîka (a): güzel konuşma ve yazma yeteneği.
 sühânver: düzgün konuşan
 sürûş (f): melek.
 şayeste: yaraşır, yakışır.
 şetâret: neşe.
 taayyün (a): ortaya çıkma, belirme.
 tahdîd: sınırlandırma.
 tarâvet (a): tazelik.
 tebâh: bozuk, çürük, harap.
 teberrâ: uzak durma.
 tefahür: övünme
 tekrîm (a): saygı gösterme.
 teng: dar.
 terahhum: merhamet etme
 tesmîm: zehirlenme.
 tesahub: arkadaşlık etme.
 teşdîd: şiddetlendirme, arttırma, çoğaltma.
 tettebbu': derinlemesine araştırma, inceleme.
 tev'em: ikiz.
 urefâ (a): arifler.
 vâlâ (f): yüksek, yüce.
 vâlid: baba.
 vârid (a): gelen, ulaşan.
 vürûd (a): giriş, geliş.
 zenb: suç, günah.
 zihî (f) : ne güzel, bravo.
 zîrîn (f): altında.

KİŞİ ve YER ADLARI DİZİNİ

A	F
Abdülaziz,128	Fatıma,61
Abdülğani,129	Fehim,136
Acem,67,208	Feridün,132
Âdem,52,59,64,71	
Ahmet Bey,125	G
Ahmet Rufai,86,87,131,239	
Ali,62,68,69,70,71,75,76,77,78,85,88,98,103,112	Güzide Hanım,135
Ali Bey,136	
Asker,47,49,62,76,85	H
B	Habeş,186
	Haman,50,236
Bakır,,47,49,62,76,85	Harun, 66
Bedir,72,75	Hasan,47,80,85
Bedreddin,125	Havva,71
Benhure Hanım,135	Hayber,72
Besim,76,123,132,169,186,230	Hızır,71
Bihzad,105	Hind,186
	Hud,64
C	Huneyn,72
	Hüseyin,81,82,83,85,86,131
Cafer,47,49,62,76,85	
	İ
Ç	
	İbn-i Arabi,90
Çin,208	İbrahim, 64
	İbrahim Paşa,133
D	İdris,64
	İlyas, 65
Davud,65	İlyesa, 66
	İsa,67
E	İshak,65
	İsmail, 65
Ebubekir ,68,69	
Edhem Efendi,136,137	
Eyyüb,66	

- K**
- Kazım, 47,49,62,76,85
 Kerbela,47,48,79,83,84,102,103,104
 Kızılırmak,201
- L**
- Lokman,67,186
 Lut,65
- M**
- Manastır,127,238,239
 Mehdî, 47,49,62,76,85
 Melek Hanım,133
 Mesih,71
 Mısır, 65,129,103,159,180,212
 Muhammed,57,67,75,76,80,81,82,87,88,96
 Musâ, 66,71,159
- N**
- Naki, 47,49,62,76,85
 Nefî,106,132
 Nemrud, 64
 Nergis,132
 Nerîman,223
 Nuh,64,71
- O**
- Osman, 68,69
- Ö**
- Ömer, 68,69,79,84
- S**
- Sahiye Hanım,134
- Sâlih, 64
 Server, 47,49,62,76,85
 Server Hanım,134
 Sitanbul,227
 Süleyman,65
 Sünd,186
- Ş**
- Şefika Hanım,137
 Şibl,165,181
 Şuayb,66
- T**
- Taki, 47,49,62,76,85
- Ü**
- Üsküp,127
- V**
- Vechi Efendi,134,135
- Y**
- Yahya, 66,124
 Yakup, 65
 Yecüc,67
 Yezîd,50,79,82,84,103
 Yunus, 66
 Yûsuf, 62,65,71
- Z**
- Zal,223
 Zekerriyya,66
 Zeynel Aba, 47,49,62,76,85
 Züleyha,71
 Zülkarneyn,67
 Zülkif, 66

